

A VIDOVSZKYAK

V01 Turócszentmártontól Gyomáig

Előszó

Hosszabb ideje foglalkoztat Réthy (Schlotterbeck)-Vidovszky családom története. Ez az érdeklődés nyugdíjba vonulásom (2018) óta aktívabb kutatásba „csapott át”, és váratlan – korábban sohasem remélt – eredményeket hozott a Schlotterbeck ősök felkutatásában, azonosításában egészen a XV. század végéig. Mindig gondoltam, hogy a Vidovszky család is sok érdekességet rejteget, és nem csalódtam. Ez a családtörténet az ismert okokból részben Békéscsabán, Gyomán és a mai Szlovákia területén, azon belül is elsősorban az egykori Turóc és Gömör megyékben játszódik.

A számos fejezetre tervezett történetben találkozunk XVII. századi úttörő szász nyomdással, Rákóczi Ferenc diplomatájával, bányászokkal, nemesekkel, nemes bányászokkal, nemességre ácsingózó vaskereskedővel, evangélikus lelkészekkel, két jegyzővel, tűkészítővel, sok gyógyszerésszel, sikkasztó ügyvéddel, sikkasztó bankpénztárossal, leányszöktetéssel, (férj-)gyilkossági kísérlettel és hasonló érdekességekkel.

Fontos előrebecsátani, hogy ez az írás nem törekszik a teljességre, ugyanakkor úgy készül, hogy szabadon bővíthető, kiegészíthető legyen. Erre biztatok mindenkit, és azt javaslom, hogy az esetleges kiegészítéseket nekem küldjétek meg *.docx formátumban és én azokat beépítem az egységes szerkesztési stílusnak megfelelően. Ugyanígy minden javításnak, pontosításnak is előre örülök.

(e-mail címem: rimre2089@gmail.com)

Köszönetnyilvánítás

Óriási segítség volt a Vidovszky család honlapja, amit Németh Ákos Ferenc és Németh Áron fejlesztenek, tartanak karban.

Sok értékes információt kaptam az utóbbi időben közvetlenül a családtagoktól, itt csak Vidovszky Ferencet, a Sárossy házaspárt és László Miklóst emelem ki.

A félkész verziót egy történész-levéltáros, László-Herbert Márk is átnézte, és sok (jogos) kritikával, javaslattal, szakmai tanáccsal segítette a továbblépést.

Valamint nem szabad elfelejtkezni szűkebb családom végtelen türelméről, támogatásáról és érdeklődéséről sem.

A felhasznált forrásokról

FamilySearch [FS]

A családfakutatásnak soha nem remélt lehetőséget biztosít a FamilySearch honlap.¹

A FamilySearch egy nemzetközi nonprofit szervezet, amely elkötelezett amellett, hogy minden embernek segítsen a családja történetének a megismerésében. Az Utolsó Napi Szentek Jézus Krisztus Egyháza ingyenesen teszi elérhetővé a FamilySearch honlapját mindenki számára, hagyománytól, kultúrától és felekezeti hovatartozástól függetlenül. A FamilySearch forrásai világszerte emberek millióinak segítenek megismerni az örökségüket, és kapcsolatba lépni a családtagjaikkal.²

Az Utolsó Napi Szentek Jézus Krisztus Egyháza, vagy informálisan **mormon egyház** [a továbbiakban a vastag betűs kiemelések tőlem (RI)] egy amerikai eredetű keresztény egyház, amely a legnagyobb a mormon felekezetek között. Azon utolsó napi szentek felekezete, akik Joseph Smith próféta halála után Brigham Young apostol vezetésével, a mai Utah állam területére távoztak. Utah-t gyakran nevezik mormon államnak, mert a lakosság közel 70%-a mormon vallású, és a vallásnak valóságos fellegvára a terület. A nemzetközileg több, mint 16 millió tagot számláló egyház Magyarországon is jelen van.³

A FamilySearch elődjét, a Utahi Genealógiai Társaságot 1894-ben alapították. Az anyakönyvek és történelmi dokumentumok filmre vitelét 1938-ban kezdték meg. A FamilySearch honlap 1999-ben indult újtárra. A FamilySearch legnagyobb előnye, hogy a feljegyzéseket több százezer önkéntes indexálja, ezáltal könnyen kereshetővé teszik az adatbázist.

A mormonok ezt a hatalmas munkát azért végzik „mert abban hisznek, hogy az elődeinket is meg tudják téríteni/rá tudják téríteni a 'helyes' hit/ük/re.”⁴

A FamilySearch megbízhatósága pont olyan, mint az oda adatot szolgáltató – 99 %-ban amatőr – felhasználók megbízhatósága. Óriási segítség a több milliárd indexált anyakönyvi bejegyzés, de sajnos sokszor téves, pontatlan az indexálás, valamint azok konkrét személyhez rendelése. Ráadásul a XV-XIX. századokban maguk az anyakönyvek is rengeteg pontatlanságot tartalmaztak, sokszor csak másolt vagy kivonatolt

¹ <https://www.familysearch.org/hu/> (2023. április 9.)

² <https://www.familysearch.org/hu/about/> (2023. április 9.)

³ Wikipedia HUN: Az Utolsó Napi Szentek Jézus Krisztus Egyháza (2023. április 9.)
https://hu.wikipedia.org/wiki/Az_Utols%C3%B3_Napi_Szentek_J%C3%A9zus_Krisztus_Egyh%C3%A1za

⁴ László-Herbert Márk szíves közlése (2023. április 3.) További részletek angolul:
<https://www.learnreligions.com/lds-genealogy-4771668> (2023. április 12.)

(listázott) verziók állnak rendelkezésre. További probléma, hogy az anyakönyvi adatok a XIX. század közepéig csak részleges adatokat tartalmaznak (pl. hiányoznak a pontos azonosítást lehetővé tevő, nagyszülőkre vonatkozó adatok). Abban a korszakban, amikor egy házaspárnak könnyen lehetett akár 16 gyermeke is, és egy városban élt tizenhat hasonló vezetéknevű családfő (akik közül ötnek a feleségét „Annának” hívták), sokszor lehetetlen kibogozni, hogy egy születési anyakönyv konkrétan melyik szülőkhöz tartozik.

Ugyanez igaz lehet a felhasználók által előállított családfákra is. Minél jobban távolodunk a jelentől visszafelé az időben, annál nagyobb az esélye a (főleg névazonosságon alapuló) tévedésnek. A megbízhatóságot úgy tudjuk növelni, ha nem kizárólag az anyakönyvekre, hanem másodlagos forrásokra (könyvekre, levelekre, visszaemlékezésekre, lexikonokra) is támaszkodunk. Mindezekkel együtt ma a FamilySearch tekinthető a legmegbízhatóbb, legrészletesebb családkutatási adatbázisnak.

Szemben sok más családtörténeti honlappal (pl. MyHeritage), a FamilySearch ügyes újítása és kétségtelen előnye, hogy itt a családfában szereplő személyek is indexálva vannak, azaz mindenkihez tartozik egy hétjegyű kód, ami megkönnyíti a megtalálását. Pl. a feltételezett legrégebbi ősünk, Vido György kódja: GK45-Z29. Próbáljuk ki egy gyors és egyszerű ingyenes regisztráció után: a Keresés / Családfa füleken eljutunk egy keresési ablakhoz, ahol válasszuk ki a „Keresés azonosító alapján” lehetőséget. Ide bemásolva a fenti kódot eljutunk családfánk kiinduló emberéhez. Onnan a kis nyílakkal már bármilyen messze el tudunk kalandozni a családfán.

Arcanum

A másik mai „csoda” az Arcanum adatbázis⁵, ami elsősorban régi újságokat, folyóiratokat digitalizál indexált (kereshető) formában. Ez a szolgáltatás – érthető módon – fizetős, viszont rettenetesen hasznos. Amikor beírjuk a keresőbe, hogy „Vidovszky”, akkor a Gép 12.505 találatot dob ki egytized másodperc alatt. Persze lehet finomítani a keresést pontos névre (nevek együttes előfordulására), időszakra, az újság nevére.

Hungaricana

A Hungaricana⁶ az Arcanumhoz részben hasonló, ingyenes digitalizált és indexált dokumentum gyűjtemény, ami főleg a könyvtárak és levéltárak anyagait dolgozza fel. Sajnos az Arcanumról hiányzik egy sor olyan újság, ami csak a Hungaricanan található meg (és fordítva), ezért érdemes egy keresést mindkét adatbázisban lefuttatni.

A Másik Kutató

A FamilySearch-ön ismerkedtünk meg, amikor „ráírtam”. Korábban feltűnt, hogy több Urszinyi iratot ő töltött fel. A FamilySearch user-neve „Enikőhuga”, e-mail címében

⁵ <https://adt.arcanum.com/hu/>

⁶ <https://library.hungaricana.hu/hu/>

Sarudi Judit név szerepel, leveleit Irénként írja alá. Többet nem tudok róla, de az biztos, hogy végtelen kitartással, szorgalommal és szakismerettel rendelkező művelt hölgyről van szó. Ő volt, aki a legrégebbi Vido (Vidovszky), Launer, Petrics, Fábry anyakönyveket „kiásta”. Többször hivatkozom majd rá.

Wikipedia

Valószínűleg mindenki hallott a világ legnagyobb lexikonáról, a Wikipediáról.⁷ Igen hasznos, és a nagyszámú szerkesztőnek köszönhetően meglehetősen pontos forrás – kivéve persze a századok óta vitatott politikai, történelmi eseményeket. Arra fel kell készülni, hogy a különféle nyelvi változatok nem ugyanazt az „igazságot” tartalmazzák.

Gyászjelentések

Egy-egy gyászjelentés fantasztikus adatforrás. Régebben akár 20-30 rokon is aláírt egy-egy gyászjelentést, amiből gyönyörűen le lehet vezetni még a távolabbi rokoni kapcsolatokat is. A magyar gyászjelentéseknek külön gyűjteménye⁸ van az Országos Széchényi Könyvtár gondozásában.

Könyvek, tanulmányok

- Czeglédy Imre: Munkácsy Békés megyében [CZEGLÉDY]

Részletesen bemutatja a Vidovszky család és Munkácsy Mihály kapcsolatát. Ebben a könyvben szerepel Vidovszky János III. és Urszinyi Karolin közös fényképe.

- Haan Lajos: Békés-csaba. [HAAN 1.]

A könyv bemutatja a város földrajzát, történelmét, lakóit. Vidovszky (a könyvben Widovszky) őseinkről itt található a legtöbb érdemi információ (45. oldal). Tartalmaz információkat az Urszinyi, Fábry, Launer családokról is.

- „aki tót pap létére is magyar író”. Haan Lajos levelei és visszaemlékezései [HAAN 2.]

A könyvben sokat szerepel Vidovszky János III., és részletes beszámolót olvashatunk Vidovszky kapitány 1848. évi katonai „kalandjáról” is.

- Pallas Nagylexikon [PALLAS]

A XIX. század végének legfontosabb magyar nyelvű adatbázisa. Bemutatja - egyebek mellett - az akkori Magyarország településeit és a fontosabb személyek életrajzát.

- A Pozsonyi Evangélikus Líceum felsőfokú hallgatói, 1714-1851. [POZSONY]

Itt találtam meg Johanés Vido I. gyermekeinek (Vidovszky Éliás, Sámuel, András, János II.) valamint Vidovszky János III. adatait.

---

⁷ Wikipedia HUN: Wikipedia (2023. április 9.)

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Wikip%C3%A9dia>

⁸ <https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/663648;jsessionid=E6D7EB6C2314FF3D17AC9CCCB0BA5061>

- Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái [SZINNYEI]

A „Magyar írók élete és munkái” Szinnyei József századforduló idején készített magyar irodalmi lexikonja. Az 1891 és 1914 között megjelent 14 kötetes mű mindazon személyek összegyűjtésére törekedett, akik valamilyen nyomtatásban megjelent (vagy kéziratban hagyott) irodalmi munkát adtak ki a kezük közül. A „Magyar írók élete és munkái” máig alapmű, és egyben egyike a legnagyobb egyszerezős irodalmi alkotásoknak.⁹

- Dedinszky Gyula: Írások Békéscsaba történetéből, néprajzából [DEDINSZKY]

Rengeteg jó történetet tartalmaz híres csabai emberekről (Fábry Sámuel I., Vidovszky Károly, Vidovszky János II., Haan Béla stb.). Ezáltal őseink hétköznapijaiba, jellemükbe, viselkedésükbe is betekinthezünk, túl a hivatalos életrajzi adatokon.

- Ifj. Bartók Béla: Bartók Béla életének krónikája [BARTÓK]

Ebben a könyvben említi a szerző, hogy Bartók Béla rokona volt a Vidovszky családnak.

- Voit Pál: Hét nemzedék szilvafák nélkül [VOIT]

Nagyon érdekes betekintés a Láng, Krocsák, Bartók, Voit, Vidovszky, Göllner családok életébe és összefonódásába.

- Körösi Mihály - Henger Péter: Békési arcok [KÖRÖSI]

Szerepel benne Launer Sámuel és a Petrics család kapcsolata.

- Keserü Katalin: Orlai Petrics Soma (1822-1880) [KESERÜ]

Megtalálható benne Launer Sámuel és Launer Sámuelné arcképe, valamint a szerző említi „A felismerés” c. festményt is.

- Sas Péter: A heraldikus. Köpeczi Sebestyén József élete és munkássága [SAS]

Egy fantasztikus életút bemutatása. A sepsiszentgyörgyi-kolozsvári László család több tagja feltűnik benne. Sebestyén Józsefnek különösen László Dezsővel volt szoros kapcsolata. A Vidovszky-családtörténet szempontjából különös és meglepő jelentőséggel bír a Bethlen-szál, amelyre ebben a könyvben találtam rá.

- Keöpeczi Sebestyén József: A Becse-Gergely nemzetség, az Apafi és a Bethleni gróf Bethlen család címere [BETHLEN]

Részletes tanulmány a felsorolt családok címeréről.

- Lukinich Imre: A Bethleni gróf Bethlen-család története [LUKINICH 1]

Ez a könyv azért érdekes a mi szempontunkból, mert azt zömmel Sebestyén József illusztrálta. Megtalálható benne a Bethlen család ősi címere, több változatban is, aminek később fontos szerepe lesz.

⁹ Wikipedia HUN: Wikipedia (2023. május 16.)
[https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_%C3%ADr%C3%B3k_%C3%A9lete_%C3%A9s_munk%C3%A1i_\(Szinnyei\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_%C3%ADr%C3%B3k_%C3%A9lete_%C3%A9s_munk%C3%A1i_(Szinnyei))

- Lukinich Imre: A Podmanini és aszódi báró Podmaniczky család története [LUKINICH 2]

Ebben a könyvben találtam egy nagyon érdekes utalást 1525-ből egy bizonyos Vido Jánosra, aki rajeci jobbágy volt.

Levelek, napló, plakát

- Vidovszky János III. levele fiához, Vidovszky János IV-hez Sopronba. ¹⁰ 1852.

Atyai intelmek, beszámolás egy rablásról és V. Margit szökéséről.

- Munkácsy Mihály kéziratos levele Vidovszky úrhoz címezve. 1876-77.

A levél eredetije 2023. őszén került elő Vidovszky Ferenc IV. családi archívumából.

- dr. Etter László levele¹¹ 2007-ből: Adatok Vidovszky Lászlóról (1843-1930) és családjáról egy korabeli barát szemével

Fontos információkat tartalmaz a Vidovszky, Göllner, Wagner családkról.

- Launer Sámuel naplója¹², 1816-1850.

„Launer Sámuel tősmester Vidovszky Ferenc I. feleségének, Launer Idának volt az édesapja. A napló a család története szempontjából érdekes olvasmány, amely egyúttal hiteles, emberközeli képet rajzol a XIX. századi világról. A gépelt változatot, amelynek nyelvezete hűen követi az eredeti szöveget, a szerző dédunokája, nekem nagyapám, Vidovszky István II. készítette 1939 áprilisában. (...) Budapest, 2007. áprilisában, Vidovszky István IV.”

- „A Mama” – Színházi plakát¹³, Békéscsaba, 1866.

Munkácsy Mihály, Vidovszky Ferenc I., Launer Károly, Urszinyi Gusztáv felléptével.

¹⁰ Gépirásos másolat. <https://www.vidovszky.hu/index.php?site=gallery/view.php&id=1665946454>

¹¹ <https://www.vidovszky.hu/index.php?site=press/view.php&id=1188072344>

¹² <https://www.vidovszky.hu/index.php?site=gallery/view.php&id=1208444896>

¹³ https://www.vidovszky.hu/lib/showimg.php?picture=gallery/albums/1484647817/1678613800_640.jpg

Rövidítések jegyzéke, technikai kódok

Sorszám a név előtt	A generáció sorszáma. A „4 Fábry Gizella” például azt jelenti, hogy a személy Vidovszky János I. ükunokája.
K	Nyolc számjegyből álló kód, ami egyrészt a generáció sorszámára utal (a nullától eltérő értékek száma), másrészt az alapján vissza lehet keresni a felmenőket, pl. 1315 0000 Fábry Gizella 1310 0000 Klinovszky Emilía 1300 0000 Vidovszky Júlia 1000 0000 Vidovszky János II. 0000 0000 Vidovszky János I.
FS és FS kód	A FamilySearch, illetve az általa minden személyhez rendelt hétjegyű kód
Színek	A szövegben sárga fedőszínnel jelölöm Vidovszky Béla és Erzsébet (férjezett Réthy Béláné) közös közvetlen felmenőit, halványkéssel pedig azokat az ősokeket, akik csak Vidovszky Béla felmenői voltak.
Sz vagy *	Születés helye, ideje
sz.	Férjezett asszonyoknál a születési név
K	Keresztelés helye, ideje
H vagy †	Halálozás helye, ideje
A.n.	Anyja születési családi és keresztnéve
F	Feleség, vagy férj
E	Házasságkötés helye, ideje
özv.	Özvegy
ev. vagy evang.	Evangélikus
civ.	Polgári
nob.	Nemes
ign.	Sem nem nemes, sem polgár.
SK	A mai Szlovákia
Prima	A Pozsonyi Evangélikus Líceum legfelsőbb osztálya
Pozsonyi kód	A bejegyzés előtt álló kód az adott tanuló beiratkozási sorszámára, a névmutatóból ez alapján lehet valakit megtalálni a könyvben.
V.	Vidovszky
BTK	Büntető Törvénykönyv
HRC	Historical Research Center
RI	Réthy Imre (megjegyzései, kiegészítései)
Mgt.	magántulajdonban

A Vidovszky eredete

A dublini oklevél

A Vidovszky család honlapján közel két évtizede jelent meg az alábbi oklevél:

The Historical Research Center®
Family Name History
Widowski

The Polish surname Widowski in actuality constitutes an agnomen which was added to the cognomen or family name of the initial bearer. The use of an agnomen or additional name dates back to ancient Roman times where a nickname which served as an epithet was added to the surname to honor its bearer or to describe a personal characteristic. In Poland the use of agnomens was a standard practice among the nobility. Polish nobles usually had three proper names, an agnomen and the surname. The agnomen or nickname described a personal attribute or physical characteristic of the initial bearer. Most of them were personal epithets such as Brave, Great, Wrymouth, Short, Tall and so on. With regard to the Polish surname Widowski, this name is derived from the Polish word "wida" which literally signifies "to witness, to see". Thus, the surname Widowski was given as a nickname to someone who acted as a witness in official documents, or a nickname for a very observant person. Among the variants of the surname Widanicki we find Widecke, Wideke, Widejko, Widaowski, and Widowski.

References to the surname Widowski or to its variants include a record of a noble Polish family named Wideke. This family obtained the confirmation of their status of nobility in 1768. Another reference mentions another Polish family named Widaowski. The members of this house lived one time in Russia. Marcin Widaowski was a land scribe of Lwow in 1663. A family named Widejko was a sept of the great Labez clan. All these families were granted the right to use the coat of arms of their clans. This was a peculiarity of the Polish monarchs who, unlike the other European monarchies, the Polish kings did not grant arms to individual families, instead they granted "clan" arms. Normally there was a relationship between the family and the clan, either by marriage or military service.

BLAZON OF ARMS:	Gules; a swan argent.
CREST:	On a crowned helmet, the swan of the shield.
ORIGIN:	POLAND

© The Historical Research Center 2004

18th September 2006
Trinity College Dublin

1. kép: A dublini oklevél¹⁴

A honlapon ezt olvashatjuk a kép felirataként:

„A Widowski család nevének eredetéről a dublini Trinity College-ben működő 'The Historical Research Center' **Sárossyék kérdésére** azt válaszolta, hogy első említést 1663-ban a Lvovban élő Marcin Widaowski-ról találtak.”

¹⁴ <https://www.vidovszky.hu/lib/showimg.php?picture=gallery/albums/1103965200/1195483379.jpg>
(2023. április 10.)

A Sárossy házaspár alább következő közlése¹⁵ és saját keresgélésem eredményei alapján a felirat ebben a formában nem teljesen pontos:

"Kérdésedre válaszolva, 2006-ban 10 napot töltöttünk Írországban. Dublin egyik híressége az egyeteme, a Trinity College, Írország legrégebbi óriási egyeteme (1519-ben alapította I. Erzsébet), azt látogattuk meg, az óriási campuszt, a könyvtárat stb. Ettől függetlenül esti sétánkkor az utcán találtunk egy Könyv-árust, aki ajánlotta, hogy sok kötetből álló listáin keressük meg a vezetéknevünket. A Sárossy-t nem találtuk meg, de a Vidovszky-t igen. Erre ott helyben kinyomtatta nekünk a mellékelt dokumentumot. Ezért 20 pénzt fizettünk. Itthon Pernecki Lacinak megmutattuk, aki érdekesnek találta, s feltette a Családi honlapra. Ezek szerint a Widowski lengyel nemes családi előnév volt, és kb. vigyázót, jól látót jelentett. Az aláírás a Trinity College, ami ezt bizonyítja."

Azaz a HRC (ennek mibenlétére még visszatérek) nem „Sárossyék kérdésére” válaszolt, hanem egy könyvesboltban az eladó egy több kötetes katalógust rakott le eléjük, és ők a kikeresték a Widowski nevet, mire az eladó kinyomtatta, dátummal látta el, aláírta az **előregyártott** oklevelet. Ilyen előregyártott oklevélből lehetett több száz, akár több ezer az adatbázisban. Azaz a HRC előre dolgozott, megszerkesztett és legyártott számos régi hangzású névhez tartozó oklevelet és azokat jópénzért árulta a leszerződött könyvesboltban. Elsőre nekem a „Laci” feliratú bögrék ugrottak be, de azért itt nyilván többről van szó. Ebben az esetben valaki valamikor valahol tényleg végzett valamilyen kutatást és még azt sem zárhatjuk ki, hogy az oklevélben szereplő adatok pontosak.

Aztán történt egy apró fordulat (mondhatnánk, hogy „svéd csavar”, de ezt a kifejezést mostanság nem használjuk). Rákerestem a dublini Trinity College Historical Research Center kifejezésre, és bár ilyet nem találtam, rábukkantam egy amerikai ajándékbolt honlapjára.¹⁶ A honlapon a mi oklevelünk alapmintájával egyező dokumentumok is megrendelhetőek 64,99 \$-ért keretezve, szállítás 7-14 nap. A honlapon „természetesen” egy szó sincs a Trinity College-ről, bár a © Historical Research Center ezen az oklevélen is szerepel. A webshop valószínűleg régen megszűnt, mert a honlap legutoljára 2013-ban frissült. A honlapon szereplő székhely egy Idaho állambeli kisváros (Kellogg) szegényesnek látszó kertvárosi utcájában található.

A nagyjából több tízezer név között itt is ráleltem a Widowski névre, és több tucatnyi termék közül rendelhettem volna. Megrendelés esetén a Widowski címet is örömmel legyártják (megtervezik, kivitelezik) a rendelkezésre álló, vagy a megrendelő által megküldött információ alapján. Címeres bögrék is kaphatóak.¹⁷

¹⁵ 2023. április 7-i e-mail.

¹⁶ <https://www.4crests.com/11x14firlanah.html>

¹⁷ <https://www.4crests.com/setof4coatof.html>

Ez lehet, hogy viccesen hangzik, de akkor is érdemes megvizsgálni, hogy konkrétan miről szól az oklevél?

- A Widowski valószínűleg egy lengyel becenév, ragadványnév és a „látással” van összefüggésben. Olyan valakire „ragaszthatták”, aki valamit tanúsított vagy éles látással, megfigyelőképességgel rendelkezett. [A lengyel-magyar szótárban a „widok” szó kilátást, látványt, látképet jelent, a „widokówka” pedig képeslapot. – RI]
- Létezett egy Wideke nevű lengyel nemesi család, amelynek a nemességét 1768-ban erősítették meg.
- Egy másik család neve Widzowski volt, tagjai egy ideig Oroszországban éltek.
- Találtak egy bizonyos Marcin Widzowskit, aki 1663-ban Lembergben, a mai Lwów-ban (akkor a Lengyel-Litván Unióhoz tartozott) volt „föld összeíró” (land scribe).
- Élt egy Widejko család is, amely valamilyen kapcsolatban volt a „nagy” **Łabędź klánnal és használhatta annak a címerét.**
- A lengyel címerek jellemzőinek leírása fontos és pontos, de arra később térek vissza.
- Az oklevél tartalmát az előnyomott szöveg szerint a Historical Research Center *konzulense* hitelesítette, és nem zárom ki, hogy az aláírásra a Trinity College *könyvesboltjában* került sor. (Tekintettel arra, hogy a Trinity College elnevezés abban a sorban szerepel, ahol a HRC konzulens nevének, aláírásának kellene.)

A dublini oklevélen egy rokonunknak feltűnt, hogy azon az amerikai „center” szó szerepel, az európai (brit) angol „centre” helyett. Így végül sikerült megtalálnom két „igazi” Historical Research Center-t is az Amerikai Egyesült Államokban. Az egyik cég Floridában van bejegyezve¹⁸, és a tevékenysége valóban professzionálisnak tűnik. A másik székhelye Chicago.¹⁹ A © Historical Research Center kereskedelmi védjegyet (trademark) valószínűleg ez utóbbi cég jegyeztette be az 1990-es évek közepén, de mai státusza „elhagyott”.²⁰

A HRC tehát egy franchise, ami ma nagyjából 500 értékesítési hellyel rendelkezik világszerte. Azaz a dublini oklevél egy ügyes kereskedelmi termék, amelynek semmi köze sincs a dublini Trinity College-hoz, ennek ellenére a tartalmát komolyan lehet venni, mert az láthatóan érdemi kutatáson alapul. Ugyanakkor annak a valószínűsége, hogy az oklevélben említett személyeknek ténylegesen bármilyen köze lett volna a Turócszentmártonban megtalált **Vido** családi névre hallgató őseinkhez, minimális.

¹⁸ https://rocketreach.co/the-historical-research-center-inc-profile_b467c0e9fc5d6b58

¹⁹ https://www.dnb.com/business-directory/company-profiles/historical_research_center_inc.25ce0e0f4d9ee53f7372ef01555b28d1.html

²⁰ <https://trademarks.justia.com/746/84/the-historical-research-center-inc-74684956.html>

A Łabędź címer

Innen már könnyű volt továbblépni. A Wikipedian megtaláltam az oklevélben említett Łabędź címert.²¹ A Łabędź magyarul hattyút jelent. Ezt a címert használta a politikai-katonai hatalmat gyakorló lengyel és litván nemesi réteghez („szlachta”²²) tartozó több család is, szám szerint 346 (!). Ebbe a körbe – ahogy azt a dublini oklevél is említi – úgynevezett heraldikus adoptáció²³ útján lehetett bekerülni, amiről a király valamilyen igazolást állított ki. És tényleg: a 346 család felsorolásában megtaláljuk a Widejko családot is. Az már más lapra tartozik, hogy miért gondolta a HRC dublini konzulense, hogy a Widejko és a Widowski név ugyanarra a családra vonatkozik.

2. kép: A Łabędź címer²⁴

A címerpajzs („blazon”) leírása heraldikus angolul: „Gules, a swan passant Argent, beaked and legged Or”. Ugyanez hétköznapi magyar nyelven: **Piros alapon gyalogló ezüst hattyú, aranszínű csőrrel és lábakkal.**

²¹ Wikipedia ENG: Łabędź coat of arms
https://en.wikipedia.org/wiki/%C5%81ab%C4%99d%C5%BA_coat_of_arms (2023. április 10.)

²² Wikipedia ENG: Szlachta
<https://en.wikipedia.org/wiki/Szlachta> (2023. április 10.)

²³ Wikipedia ENG: heraldic adoption
https://en.wikipedia.org/wiki/Heraldic_adoption

²⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/%C5%81ab%C4%99d%C5%BA_coat_of_arms#/media/File:Herb_%C5%81ab%C4%99d%C5%BA_1.svg (2023. április 10.)

A kolozsvári címer

László-Herbert Márk idézte fel, hogy először 2006-ban²⁵, majd jó tíz évvel később, a leányfalui Vidovszky találkozón is „szerepet játszott” egy másik családi címer, és érdemes lenne ennek is kicsit utánajárni. Hála a családi levelezőlistának, pár nap alatt több választ is kaptam.

2006. évi XVI.
Vidovszky-találkozó

2006. augusztus 19., szombat

- 15:30 Találkozunk a budapesti Vigadó téri hajóállomásnál, a Leányfalu kirándulóhajó fedélzetén.
16:00 A hajó elindul Szentendrére (a hajón büfé üzemel; az első ital ingyenes).
16:05 A hajó megáll a Batthyány téren (amennyiben ott is lesz felszálló, kérjük előre jelezni!).
18:15 A hajó megérkezik Szentendrére. Rövid séta.
18:45 Vacsora a Labirintus étterem Vadásztermébe
Cím: H-2000 Szentendre, Bogdányi utca 10.
Telefon és fax: +36-26-31 7054
22:00 A hajó elindul Budapestre (a hajón büfé üzemel)
23:25 A hajó megáll a Batthyány téri hajóállomáson.
23:30 A hajó megérkezik a Vigadó térre.

2006. augusztus 20., vasárnap

Kötetlen műsor:

Javaslatok:
Délelőtt: Vidám Park és/vagy Állatkert.
Délután: Nemzeti Múzeum.
Este: Tűzijáték.
A részletekről a szombati hajókiránduláson döntünk.

További információ:

Vidovszky Dalma: [REDACTED]

Vidovszky Réka: [REDACTED]

László-Herbert Márk: [REDACTED]

Internet: <http://f-labor.mkt.bme.hu/vidovszky>

3. kép: A 2006-ban nyomtatott kolozsvári címer elő- és hátlapja.

„Ez szerintem a Vidovszky-címer.” (V. Gyuri)

„A leányfalui találkozón írtunk meg mindenkinek belőle. Én, ha jól emlékszem Gerőéknek írtam, és Marciéktól kaptam. Papa rendelte meg még 100.000 éve, Júliáék nyomtatták ki.” (V. Anna)

²⁵ A fényképész és a nyomdász, akik a 2006-os Vidovszky-találkozóra elkészítették a címeres képeslapot, gyönyörű munkát végeztek. Ám a fotón természetesen látható, hogy a háttérként választott gyűrött, szakadt papír/pergamen modern, számítógépes képszerkesztő szoftver műve, hiszen miért volna mindenhol gyűrött, szakadt a papír, csak a címer alatt nem? (További változatok a 4. és a 6. képeken láthatóak.)

„A gyökereket Erdélyben kell keresni. Úgy emlékszem – talán Éva néni vagy Erzsike néni (V. Éva és V. Erzsébet) – mesélhette, hogy Kolozsváron született ez a címer.

Ul: Igen, Annának igaza van. Én rendeltem meg egy nyomdában és készítettem a képeslap fazonú és méretű példányokat.” (V. Ferenc IV.)

„1962-ben Kolozsváron Éva néniéknél (keresztszüleimnél) láttam, mert megmutatták nekem az "eredeti" címert, amiről fénykép készült, és most e fénykép másolata került el sok-sok rokonhoz. Az idézőjelet csak azért használom, mert **László Ferenc véleménye szerint a Vidovszky családnak nem is volt címere, csak hamisítottak egyet maguknak.** Az ő érveit nem ismerem. A címer gyökereit nem Erdélyben kell keresni, mert ha nem hamisítvány akkor sokkal korábbi, mint amikor Vidovszky Ferenc [II.] (nagyapánk) Erdélybe, Désre költözött. Kb. 40 éve a nálam lévő címer-fényképet megmutattam egy címerszakértőnek. Az ő véleménye szerint semmi sem utal hamisításra, és elképzelhetőnek tartotta a lengyel eredetet, és azt is, hogy az eredeti akár több száz éve készülhetett. A család, a rokonság javára írom, hogy tudtommal soha senki nem kérkedett azzal, hogy címeres nemes lengyel őseik is vannak. Amikor Var-sóban jártunk (1965-ben) a varsói telefonkönyvben vagy 100 Vidovszky nevet láthat-tuk. Ugyanekkor a budapesti telefonkönyvben kb. 7 név szerepelt, és mindegyikükről tudtuk hogy, rokonaink és azt is hogy címertől függetlenül, nemes lelkű emberek.” (V. Gábor)

„Az akkori Vidovszky találkozó után csináltattam egy pecsétgyűrűt. Nagyon szeretem.” (László-Herbert Éva)

„Kiegészítés: feltételezésem szerint az eredeti címer apáról-fiúra vándorolt és mindig az elsőszülött gyermekhez került. Így kerülhetett Vidovszky Ferenc I-hez, a dédapám-hoz, majd Vidovszky Ferenc II-hoz, nagyapámhoz, aki Dés után Kolozsvárra költözött. 1946-ban bekövetkezett halála után nem csoda, hogy előbb-utóbb Éva néniékhez ke-rült a címer, mert a másik három gyermeke közül az egyik (Vidovszky Ferenc III., az apánk) Magyarországon élt, a másik kettő (Gabi néni és Erzsike néni) ha átmenetileg őrizhették is a címert, börtönbe kerülésük miatt jobbnak láthatták, ha Éva néniékhez ke-rül a Farkas utcai lakásukba. Ők ott egy páncélszekrényben sok egyházi ereklyét, kincset is őriztek, amiket is nekem szintén megmutattak 1962-ben.” (V. Gábor)

„Kiegészítés folytatása, hibajavítás, köszönet: Utánanéztem: Vidovszky Ferenc I. a he-tedik gyermeke volt Vidovszky János III-nak, azaz emiatt kérdéses az általam felvetett első szülötti öröklése a családi címernek. Köszönöm szépen Éva és Imre a gyors és érdekes hozzászólásokat.”(V. Gábor)

„Szeretnék én is hozzászólni a Vidovszky-címer ügyben. Az "eredeti" címert íjú korom-ban ismertem. Kb. A5-ös méretben, Édesanyám akkor egy fiókjában tartotta.

Kérdésekre elmondta, hogy Köpeczi **Sebestyén József** (1878-1964), heraldikás szakértőtől kapta, aki baráti kapcsolatban volt Édesapámmal [László Dezsővel]. Amikor a fogságból (?) hazatért, hosszú ideig munkát adott neki, restauráltatva az összes, a Farkas utcai templomban létező címert, 2 nagy emléktáblát készített és egyebeket. Hosszú ideig naponta dolgozott a Parókia tanácstermében. Hálából, felkutatta a Vidovszky család címerét, és megtalálta, ha jól emlékszem, szó szerint, a **"lengyel nemes Vidovszky család Wąż nevű címerét."** Köpeczi Jóska bácsi akkor lappangó nemzetközi kapcsolatban állhatott európai heraldikásokkal, mivel Romániában ő volt a legelismertebb szakértő, pl. a román király megrendelésére 1921-ben ő festette meg a Román Királyság címerét. (Ezért királyi kitüntetést is kapott).

Egy Vidovszky találkozóra mi ajánlottuk a címer sokszorosítását, talán még kitűzöt is készítettünk vele. Jelenleg nem tudom, hogy hol van a címer. Utána fogok nézni, hogy biztos legyenek abban, hogy nincs nálunk." (László Miklós)

„Ezért mondtam, hogy a gyökeret Kolozsváron kell keresni. Erre emlékeztem én is a régi időkből. De nem voltam biztos benne. Szóval ne keressük a királyi adományok között. Persze büszke vagyok rá én is. **Ez a címer a mi családunk összetartozásának szimbóluma.**” (V. Feri)

Sebestyén József

A Wikipedia ezt írja róla:

Köpeczi Sebestyén József (Szék, 1878. november 12. – Kolozsvár, 1964. december 27.), heraldikus, címerfestő, genealógus. (...) 1921-ben I. Ferdinánd román király Bukarestbe hívta Románia államcímerének megtervezésére. A feladatot heraldikailag kifogástalan módon teljesítette. Jutalomképpen 1922. július 6-án – egy villásreggeli keretében –, a sinaiai palotában maga I. Ferdinánd király részesítette a legfelsőbb elismerésben, átnyújtva neki a román királyi koronarendet. Ő tervezte az új magyar közép címet is.

(...)

A kolozsvári református kollégium címere (1940) a Farkas utcai református parókián látható. (...) A templomban látható betleni gróf Bethlen Karolina (1849–1914) (...) halotti címere. Számos családi címet festett barátsága jeléül vagy megrendelésre, mint [pl.] a (...) csíktapolcai²⁶ Sárossy család számára.²⁷

²⁶ Helyesen: „csíktapolcai” (RI).

²⁷ Wikipedia HUN: Sebestyén József (festő)

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Sebesty%C3%A9n_J%C3%B3zsef_\(fest%C5%91\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Sebesty%C3%A9n_J%C3%B3zsef_(fest%C5%91)) (2023. április 10.)

Ez volt az a pont, amikor – László Ferencsel immár egyetértve – azt gondoltam, hogy a címer nem lehet valódi, vagyis mindössze annyi történt, hogy Sebestyén mester rajzolt egy szokatlan, de szép címert László Dezsőnek, hálája jeléül.

Kiderült (ezt hamarosan igazolom is), hogy a címert nem csak maga Sebestyén úr rajzolta (azaz szó sincs apáról fiúra „szállásról”), de az is szinte biztos, hogy a kígyó + alma motívumot és a feliratot tudatosan választotta. Ugyanakkor vélhetően nem állt rendelkezésére képi minta, csak szöveges leírás, ezért a rajz részben eltér az eredetitől. De így is egyértelmű a motívum hasonlósága.

A Wąż klan és címere

A továbbiakhoz a kulcsot László Miklós szolgáltatta az általa megküldött fényképpel.

4. kép: A kolozsvári címer felirattal

A szöveg persze enyhén zavaros, nem egyértelmű, hogy pontosan mit is jelent a „Vidovszky család WAZ nevű címere.” Aztán rákerestem a Wąz klánra²⁸, és – láss csodát – a Google kidobta ezt a címert:

5. kép: A Wąz klán címere²⁹

A motívum hasonlósága egyértelmű, annak ellenére, hogy a színek nem egyeznek, és Sebestyén kígyója országalmát, míg az eredeti rendes almát tart a szájában.

Heraldikai angolul: „Gules, a snake Vert, crowned Or, holding an apple of the same, with two leaves Vert.” Magyarul: Piros háttér, egy zöld kígyó arany koronával, almát tart hasonló [színben], aminek két zöld levele van. [A címer tetején öt darab strucctoll látható. – RI]

Ezt a címert használta – többek között – Guillaume Apollinaire lengyel származású francia költő is.³⁰

²⁸ Magyarul: Kígyó klán vagy nemzetség.

²⁹ https://en.wikipedia.org/wiki/W%C4%85%C5%BC_coat_of_arms#/media/File:POL_COA_W%C4%85%C5%BC.svg (2023. április 10.)

³⁰ Wikipedia ENG: Guillaume Apollinaire https://en.wikipedia.org/wiki/Guillaume_Apollinaire (2023. április 10.)

A Wąż klánhoz tartozó 142 család között a Wikipedian két érdekeset találunk: Widucki és Widycki.³¹

Azaz Sebestyén leírásának van némi köze a valósághoz, bár a szövegnek pontosabban így kellett volna szólnia: „**A Wąż klánhoz tartozó lengyel ősnemes Widucki és Widycki családok címere.**”

Még pontosabban: „**A lengyel ősnemes Wąż klán címere, amely klánhoz tartoztak a Widucki és Widycki családok is.**”

Ezek a nevek sokkal jobban hasonlítanak a Vidovszkyra, mint a dublini hattyús „Widajko”. Azonban a történetnek itt nincs vége. További keresgélés után rátaláltam egy, a Wąż klánnal foglalkozó másik internetes oldalra is.³² Itt az érintett családok között szerepel a „Widawski” is, ami már szinte telitalálat.

A Widawski nyom

A lódzi vajdaságban van egy 187 lakosú falu (2016. évi adat), aminek a neve Jozefów Widawski.³³ Érdemi információt sem a faluról, sem a névadóról nem találtam.

A Google két híres Widawskit ismer, mindketten Łódź-ban éltek. Egyikük, Chaim Widawski³⁴ (*1906. körül, †1944. júniusában), népszerű cionista aktivista volt a lódzi gettóban a II. Világháború alatt.

A másik érintett Yehuda Widawski,³⁵ akinek szintén nagyon nehéz élete volt. Részletes életrajza a lábjegyzetben szereplő linken olvasható. Itt legyen elég annyi, hogy 2012-ben ő gyűjtötte meg a hat gyertya egyikét a Yad Vashem Múzeumban a Holokauszt Emléknap állami megnyitó ünnepségén.

Úgy érzem ez az a pont, amikor fel kell tennem a sokakat foglalkoztató kérdést: mit gondolok arról, hogy a XVIII. század elején Turócszentmártonban élt Vido családnévű *igazol*t őseinknek lehetett-e bármilyen köze a lengyel-litván Hattyú vagy Kígyó klánhoz tartozó nemes családokhoz, akik szerepelnek a dublini oklevélben, vagy összefüggésbe hozhatóak a kolozsvári címerrel? Azt gondolom, hogy ennek minimális az esélye. Nem tűnik életszerűnek, hogy egy korábban lengyel Widowski, Widejko, Widuczky, Wydicki, Widawski nevű nemes (vagy nem nemes) úriember kivándorol az

³¹ Wikipedia ENG: Wąż coat of arms, https://en.wikipedia.org/wiki/W%C4%85%C5%BC_coat_of_arms (2023. április 10.)

³² <http://www.herby.com.pl/herb.php?idh=65> (2023. április 10.)

³³ Wikipedia POL: Jozefow Widawski, https://pl.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zef%C3%B3w_Widawski (2023. április 10.)

³⁴ Wikipedia ENG: Chaim Widawski, https://en.wikipedia.org/wiki/Chaim_Widawski (2023. április 10.)

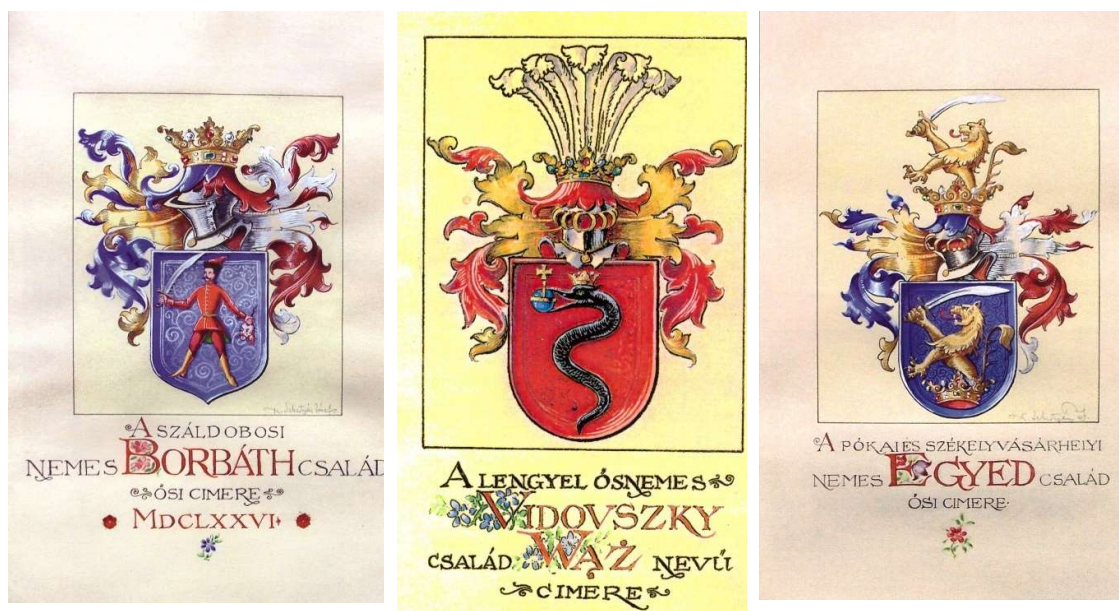
³⁵ <https://www.yadvashem.org/remembrance/archive/torchlighters/widawski.html> (2023. április 10.)

akkori Magyarországhoz tartozó Felvidékre, ott felveszi az evangélikus vallást és ki-vagy átkereszteli magát Vido-ra. **Ezzel együtt az oklevél és a két címer még lehet-nek családi értékek és a családi összetartozás jelképei.**

A kolozsvári címer, Sebestyén József és a Bethlen család

Aznap este, amikor már pont megörültem, hogy sikerült megoldani a kolozsvári címer valamint a Wąż klán rejtélyét, és ezt elújságotam László-Herbert Márknak, kiderült, hogy van még néhány érdekesség és meglepetés a történetben.

Az egyik – apróbb – érdekesség az, hogy azonos stílusban Sebestyén József nem egy, hanem legalább 6-8 családi címet készített. Íme néhány példa³⁶, középen a Wąż klán címere. A Borbáth és Egyed rajzokon a kereten belül jobbra lent tisztán olvasható a szerző aláírása.

6. képek: Sebestyén József által rajzolt családi címerek

Ugyanebben a stílusban készült a csíktaplocai³⁷ nemes Sárossy család ősi címere is, amiről fekete-fehér fénykép található az idézett könyvben.³⁸

Sebestyén életében kiemelkedő szerepet játszott kapcsolata a Bethlen családdal. 1927-ben felkérést kapott, hogy rajzolja meg Lukinich Imre készülő „A Bethleni gróf

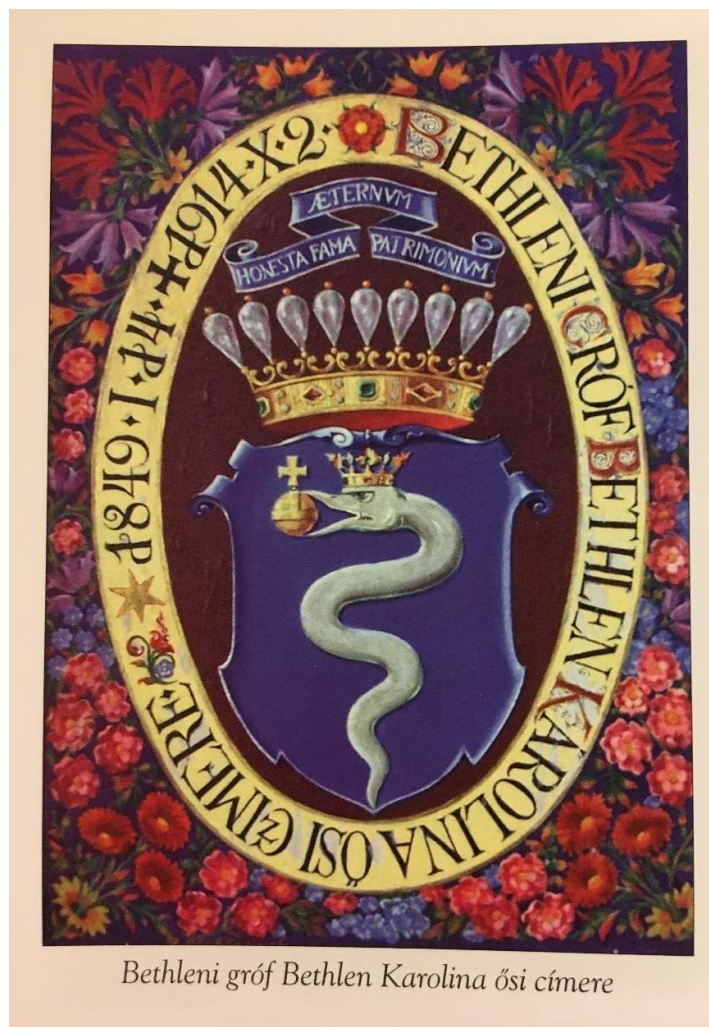
³⁶ A Borbáth és az Egyed címerek forrása: SAS második kötet, 580-581. oldalak. A Vidovszky címer a 4. kép egyik variációja.

³⁷ Csíktaploca ma Csíkszereda egyik városrésze.

³⁸ SAS második kötet, 449. oldal.

Bethlen-család története” c. könyvének illusztrációit.³⁹ A 621 oldalas könyvet több, mint 400 rajz illusztrálja, zömük Sebestyén alkotása.

Néhány évvel később, 1934-ben, Sebestyén elkészítette Bethleni gróf Bethlen Karolina (1849-1914) halotti címerét, ami a kolozsvári Farkas utcai templomba került, és talán a mai napig ott található. Ez ügyünk szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír.

7. kép: Bethleni gróf Bethlen Karolina halotti címere⁴⁰. Sebestyén József alkotása

Azt hiszem, nem tévedünk nagyot, ha megállapítjuk, hogy Sebestyén a Vidovszky család (Wąż klán) ősi lengyel nemesi címereként valójában a Bethlen család ősi címerét „adta el”, amit ő 1927-től kezdve valószínűleg olyan jól ismert, hogy azt álmában is meg tudta volna rajzolni. Kérdés, hogy ez az elmúlt 60-90 évben miért nem tűnt fel

³⁹ LUKINICH 1 - *.pdf-ben olvasható és letölthető: <http://real-eod.mtak.hu/5536/1/000909521.pdf> (2023. április 11.)

⁴⁰ SAS második kötet, 578. oldal.

senkinek (beleértve természetesen magamat is)? Talán László Ferenc volt a kivétel? Erre a költői kérdésre már sajnos sohasem kaphatunk választ.

Sas Péter kötetében további kígyós-országalmás Bethlen címer-variánsok is szerepelnek.

Befejezésül álljon itt még két Bethlen címer, amiket szintén Sebestyén rajzolt, még 1927-ben, Lukinich Imre könyve számára.

A BETHLENI GRÓF BETHLEN-CSALÁD CIMERE

9. Bethlen-címer a XVI.

század első feléből.

8. kép: További két Bethlen címer⁴¹, amiket Sebestyén József rajzolt

A Sforza címertől a Bethlen-címerig

Hirtelen felötlött bennem, nem lehetséges, hogy Sebestyén ennél is többet tudott, és a Bethlenek (is) lengyel származásúak voltak, sőt szintén a Wąż klánhoz (nemzetséghez) tartoztak? Ennek semmilyen nyomát nem találtam. Nagy Iván így ír a címerről:

[A bethleni Bethlen] ág megmaradt ősi czimerénél, mellynek szerzője felől nincsenek egy értelemben a genealogusok. A czimer (...) egy koronás kígyó, szájában a magyar király ékei egyik jelvényét, az arany almát tartja. Némellyek

⁴¹ LUKINICH 1 - 10. és 26. oldalak.

szerint e czimer a család királyi eredetére mutat, mások szerint egy vészes kígyót mutat, melyet a Bethlennek egy alma lenyeletésével megfogtak és megölték.⁴²

Sebestyén József ugyanerről hitelesebben ír 1928-ban:

(...) sokkal valószínűbb az, hogy III. Bethlen Gergelynek olaszországi útján láttott címerek is befolyással voltak arra, hogy mesteralakos, nemzetségi címerét megváltoztassa. Dr. Lukinich Imre nagyértékű Bethlen művéből [LUKINICH 1] tudjuk, hogy Bethlen Gergely Zsigmond királynak testőre volt: 1431-ben Milánóban, 1433-ban pedig Zsigmondnak római császárrá koronázásán Rómában szerepelt. Milánóban láthatta e hercegségnek, a Sforzáknak, gyermekeket elnyelő koronás, kígyós címerét, mely később Izabella [magyar] királynő címerében, anyja Sforza Bona révén nálunk is szerepelt (...). Első ismert emlékünknél **a Bethlenek kétségtelenül középkori olasz jellegű, koronás, országalmát tartó, kígyós címeréről** Lukinich műve szerint **Bethlen Miklósnak 1489. évi pecsétjén látható.**⁴³

9. kép: A Sforzák címere⁴⁴

⁴² Nagy Iván: Magyarország családai, második kötet. <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Nagyivan-nagy-ivan-magyarorszag-csaladai-1/masodik-kotet-A9B/bethlen-csalad-iktari-es-bethleni-grof-C6C/bethleni-bethlen-agazat-C8F/>

⁴³ Keöpeczi Sebestyén József: A Becse-Gergely nemzetség, az Apafi és a Bethleni gróf Bethlen család címere. In: SAS második kötet 123. oldal.

⁴⁴ Wikipedia HUN: Sforza-család, <https://hu.wikipedia.org/wiki/Sforza-csal%C3%A1d> (2023. április 13.)

A Másik Kutató véleménye

A Másik Kutató ugyanakkor lehetségesnek tartja azt is, hogy a Vido (vagy később Widowski, Vidovszky) név egyszerűen a dél-lengyel Widów településről származó személyt jelenti, így keletkezett a Vido családnév (ami ebben az esetben a Widów fonetikus átírása), és az ifjabb generáció tagjai csak pár évtized múltán kezdték magukat az elegánsabb, „nemesen csengő” Vidovszkynak hívni. Ennek egyébként első írásos emléke 1798-ból származik, bár már 1790-ben is találkozhatunk egy hasonló névvariánsal.

Widów falu Gmina Rudziniec közigazgatási körzetében, Gliwice megyében, a Sziléziai Vajdaságban, Dél-Lengyelországban található. Körülbelül 5 kilométerre északra Rudziniectől, 22 km-re északnyugatra Gliwicétől és 45 km-re nyugatra a régió fővárosától, Katowicétől fekszik.

A falunak 317 lakosa van, legrégebbi ismert említése 1305-ből származik, amikor a Piast által uralt Lengyelország része volt. Itt állt egy XIV. századi földhalmvár, amely ma régészeti lelőhely.⁴⁵

Egy sokadik lehetőség az ősökkel kapcsolatban

Ne zárjuk ki, hogy a Vido család egy egyszerű („tizenkettő egy tucat”) felvidéki szlovák (tót) család volt.

Ezt a lehetőséget az is alátámasztja, hogy a Vido családnév nem csak Turócszentmártonban bukkan fel a XVIII. század első felében a semmiből, hanem korábban is létezett és ma is létezik.

Például Wenzel Gusztáv: „Magyar diplomacziái emlékek az Anjou-korból” című műve III. kötetének 507. oldalán egy 1382. évi velencei okiratban Johannes Vido főjegyzői beiktatásáról írnak.⁴⁶

Ennél is érdekesebb a Podmanini Podmaniczky-család oklevéltárában található oklevél⁴⁷. Igen figyelemreméltó, hogy az 1525-ben született okmányt **Turócon** írták. Ráadásul a tárgy- és névmutató kétszer is említi **Vido Jánost és Mártont, akik eszerint 1525-ben rajeci jobbágyok voltak.**⁴⁸

⁴⁵ Wikipedia ENG: Widów, Silesian Voivodeship, https://en.wikipedia.org/wiki/Wid%C3%B3w,_Silesian_Voivodeship (2023. április 10.)

⁴⁶ https://adt.arcanum.com/hu/view/MonHunHist_4_ActaExtera_Anjou_03/?pg=506&layout=s&query=vido (2023. április 10.)

⁴⁷ LUKINICH 2 – 316. oldal, https://adt.arcanum.com/hu/view/CsaladHely_CsaladokEgyedi_PodmaniczkyCsaladOkleveltara_2/?pg=393&layout=s&query=vido (2023. április 10.)

⁴⁸ LUKINICH 2 – 715. és 733. oldal.

Az okmány címe és bevezető mondatai:

Turóc, 1525 januárus 28.

A turóci konvent jelenti a királynak, hogy Sárkány Ambrus országbíró parancsára vizsgálatot tartott a Podmaniczky Mihály predméri jobbágysági által a Marsovszky György és János Jablonov nevű birtokának Becsovahora nevű határában elkövetett hatalmaskodás ügyében.

Lajos király számára. Uriel prépost és a turóci konvent.

Gróf ákosházi Sárkány Ambrus országbíró ítéletlevele elrendel egy tanúvallatást marsófalvi Marsovszky György és János podmanini Podmaniczky Mihály elleni ügyében. (...)

Az ügy összefoglalója:

A jelenlévők eskü alatt vallottak arról, hogy Mária mennybevétele [augusztus 15.] körül Briganth, másképp Rassow György trencsényi, beszercei lakos, Podmaniczky Mihály várnagya, Podmaniczky Mihály parancsára ura predméri jobbágyságait felfegyverezve, és erőszakosan Jablonovba küldte, az ottani becsovahorai szántóföldekre, hogy ott a zabot, lencsét, borsót, kölest és mást arassák le, majd lovakkal, ökrökkel, más állatokkal legeltessék le, vagy semmisítsék meg a predmériek, és foglalják el ezeket a becsovahorai földeket, amelyeket a jablonovi jobbágyságok használtak, akiket Podmaniczky Mihály perelt be.

Az a rész, ahol név szerint említik a Vido testvéreket:

(...) Márton bíró és a nagybicccsei esküdtek és lakosok ugyanígy vallanak. Trstensky Gáspár hlbokai jobbágysági ugyanígy. A kolarovceiek ugyanígy. **A rajeciek ugyanígy.** Jakab bíró, Jakel Márton, **Vido Márton és János**, Hanzel János, András szabó és Tamás szabó, a tekintetes és nagyságos Szapolyai János erdélyi vajda és fivére, György, Szepes örökös urai stb. Rajec nevű városának esküdtjei és lakosai, szomszédok, ugyanúgy tudnak mindent, mint Szulyói Lénárt.⁴⁹

Raycz, mai nevén Rajec, mely Turócszentmártontól légvonalban csupán 20 km-re fekszik, sohasem volt egy nagy hely:

Első céhe a posztógyártóké 1408-ban alakult, 1478-ban a cipészek céhe is megalakult. Az adóösszeírás szerint **1598-ban Rajecnek 138 háza volt.** 1604-

---

⁴⁹ Babcsányi Judit fordítása, 2023. május 10.

ben II. Rudolf királytól vásártartási jogot kapott, néhány évvel később, 1609-ben pedig II. Mátyás vám- és adómentességet adott Rajecnek. 1720-ban a városnak 215 adózó háztartása, 145 kézművese volt. Kiváltságait 1749-ben Mária Terézia is megerősítette, ennek az oklevélnek eredetijét ma a városi múzeum őrzi. 1784-ben 475 házában 583 családban 2803 lakos élt.⁵⁰

Kíváncsi voltam, hogy Turócszentmárton körzetében (lentebb zárójelben a kilométerben mért távolságok) éltek-e, és ha igen, hol éltek Vido családnevű emberek? A FS számos találatot adott. Íme néhány:

- Joanes Vido [L688-ZN5]: Libetbányán élt (79 km) 1672-1747 között. 1702-1719 között nyolc gyermeke született. A gyermekek és unokák házastársai között szlovák, magyar és német hangzásúak is találhatóak.
- Anna Vido 1680-ban született Rozsnyón (192 km).
- Katalin Vido 1697-ben született Csejtén (135 km).
- Stephanus Vido 1737-ben született Dobrá Voda-n (176 km).

Ennyi példa elég is annak alátámasztására, hogy legalább a XVII. század végétől a Vido egy „járatos” vezetéknev volt a Felvidéken. Azt is nagy valószínűséggel feltételezhetjük, hogy az 1525-ban említett Vido testvérek is az őseink voltak.

---

⁵⁰ Wikipedia HUN: Rajec, <https://hu.wikipedia.org/wiki/Rajec> (2023. április 11.)

A konkrét ősök és a rokonság bemutatása

A Vidovszky család legrégebbi konkrét nyoma Turócszentmártonba vezet minket. A mi szempontunkból itt történt az „ősrobbanás”, valamikor a XVIII. század első felében.

10. kép: Turócszentmárton főtere napjainkban

[Turócszentmárton] 1264-ben említik először oklevélben Zenthmarton néven. Károly Róbert 1340-ben városi rangra emelte. 1433-ban a husziták felégették. A rendszeres heti vásártartás jogával 1489-ben ruházták fel. **A XVI. században lakosságának nagy része áttért az evangélikus hitre. Az ellenreformáció idején, 1639-ben az evangélikusok templomát és felekezeti iskoláját elko-bozták.** A várost a XIII. században alapították, de fejlődése csak a XVIII. század közepén indult meg, ekkor fejlődött ki ipara. 1880-ban is csupán 2.341 lakosa volt.⁵¹

00 Georgy vagy Georgius Vido

Keresztelési anyakönyvi kivonatokkal igazolhatóan az 1730-as évektől kezdődően élt Turócszentmártonban egy vagy kettő (!) György (Georgy, Georgius) Vido. A feleségek neve nem azonos, de legalább két helyen igen hasonló, azaz simán lehet elírás. Tekintettel arra, hogy csak szöveges kivonatok állnak rendelkezésre, azaz facsimile-k

⁵¹ Wikipedia HUN: Turócszentmárton <https://hu.wikipedia.org/wiki/Tur%C3%B3cszentm%C3%A1rton> (2023. április 14.) A fénykép is erről az oldalról származik.

(fénymásolatok, mikrofilmek) nem, ma nem lehet eldönteni, hogy azonos személyekről van-e szó.

A turócszentmártoni anyakönyvekben két Johannes Vido keresztelésére is találunk időben reális adatot:

1. 1733. március 8. Szülők: Georgius Vido és Catharina Báranka.⁵²
2. 1745. május 20. Szülők: Georgy Vido és Barbala (Barbara?).⁵³

Amennyiben az anyakönyvekről készülő facsimile-k alapján kiderülne, hogy az első anya neve nem „Catharina Báranka”, hanem mondjuk Catharina Barbala vagy Barbara, akkor biztosak lehetnénk az egyezésben. Az ugyanis gyakran előfordult, hogy egy házaspár a korábban elhunyt gyermek keresztnevét másodszer is felhasználja. Az is „gyanús”, hogy Georgy-nak és Barbala-nak csak egy gyermeke (Johannes, *1745.) szerepel az anyakönyvben. Ez a tény is a szülők egyezőségét támaszthatja alá, hiszen abban a korban a sok gyerek volt a jellemző.

Mivel a legrégebbi feltételezett ősről van szó, álljanak itt Georgius Vido többi gyermekének a születési adatai is:

- Georgius K: 1730. március 22.
- Catharina I. K: 1736. július 8.
- Catharina II. K: 1742. szeptember 21.

Ebbe a szabályos idősorba szépen beleillik mindkét Johannes is (*1733. és *1745.)

A fenti Georgius Vido (*1730.) felesége Sophia volt. Gyerekeik:

- Georgius *1758.
- Andreas *1760.
- Susanna *1762.
- Catharina *1764.
- Joannes *1766.
- Anna *1769.

A fenti Andreas Vido (*1760.) felesége Susanna Michalecz volt. Gyermekük:

- Joannes *1779.

0 Johannes Vido I.

K: 0000 0000

Sz: valószínűleg 1733-ban, vagy 1745-ben

F: Laucsek Anna

⁵² <https://www.familysearch.org/ark:/61903/1:1:KSTK-B25>

⁵³ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/1:1:KSTK-BX9>

A Johannes Vido néven született, első dokumentált ősről gyakorlatilag semmit sem tudunk, csak annyit, hogy feleségét Laucsek Annának hívták, és Turócszentmártonban élt.⁵⁴ Gyermekei születési anyakönyveiben is „Johannes Vido” néven szerepel.

Ma már (még) kideríthetetlen, hogy a „mi Jánosunk” melyik évben született, de később bemutatott indirekt kapcsolatok alapján az valószínűsíthető, hogy 1745-ben.

A Másik Kutató hölgy ezt írta:

„Laucsek Anna ügyében mindössze arra jutottam, hogy Szt. Mártonban élt egy (az adózó adatok alapján) tehetősebb Laucsek János 1720-ban (népszámlálás).

Laucsek Anna megtalálására egyelőre nincs esély, mert a korábbi katolikus anyakönyvek a FamilySearch-ön nem kutathatóak, csak film van róluk, fotó nem elérhető.

A Joannes Vido és Laucsek Anna házaspáron kívül élt itt még egy bizonyos Laucsek András családja is. Ami különösen érdekessé teszi a dolgot a két család [Vidovszky és Laucsek] kapcsolatát illetően az az, hogy itt halt meg 1784-ben egy Barbara Vido [gondolom Vido-né Barbara] 70 éves hölgy, akinek a halálánál Laucsek Éva volt jelen.”

Már én teszem hozzá, hogy ez a Vido-né Barbara ezek szerint 1714-ben születhetett és könnyen lehetett a fent említett Georgy Vido felesége. A házaspárnak 1745-ben született Johannes Vido nevű gyermekük. Barbara ekkor 31 éves lehetett, ami alátámaszthatja a sejtést. Amennyiben a két-két György és feleségeik azonos személyek, akkor 1733-ban Barbara 19 éves volt, ami nem zárja ki az azonosságot.

Összefoglalva: találtunk két szülőpárt, ahol az apákat egyezően Györgynek hívták. Az anyák neve nehezen értelmezhető. A két szülőpár vagy azonos, vagy nem, esetleg egy apáról és két anyáról van szó. Továbbá született két János nevű gyermek, akik vagy testvérek, vagy nem, de egyikük bizonyára a mi ősrünk, Johannes Vido I.

A Johannes Vido – Laucsek Anna házaspárnak 1768 és 1785. között tizenegy gyermeke született Turócszentmártonban, bár pont Vidovszky János II. (Haan Lajos szerint⁵⁵ 1768-ban született, de nem kizárt, hogy kicsit később) születési anyakönyvét nem találtam meg.

---

⁵⁴ HAAN 1, 45. oldal.

⁵⁵ HAAN 1, 45. oldal.

1. **János II.** *1768-1770 között. †1842.
2. Georgius I. *1771. Vélhetően meghalt legkésőbb 1773-ban.
3. Georgius II. *1773.
4. Anna I. *1773. Vélhetően meghalt legkésőbb 1783-ban.
5. Paulus *1779. †1785. február 22.
6. Andreas *1780.
7. Samuel *1781.
8. Anna II. *1783. †1785. február 9.
9. Elias *1785.
10. Michael I. *1787. †1789. május 8.
11. Michael II. *1791.

Vido János I-nek tehető és valószínűleg művelt embernek is kellett lennie, hiszen négy fiát is a Pozsonyi Evangélikus Líceumban taníttatta.

1 Samuel Vido (alias Vidovszky)

K: 7000 0000

Sz: Turócszentmárton, 1781.

K: 1781. április 22.

A.n.: **Laucsek Anna**

Sámuelről csak azt tudjuk, hogy Pozsonyban tanult:

3402 Vidovszky, Samuel 1, ign, 16 éves, sz: Sz. Marton (Turócszentmárton 35, Martin SK), be: 1798. Prima [313]

Érdekes, hogy itt már „Vidovszky” néven szerepel.

1 Elias Vido (alias Vidovszky)

K: 9000 0000

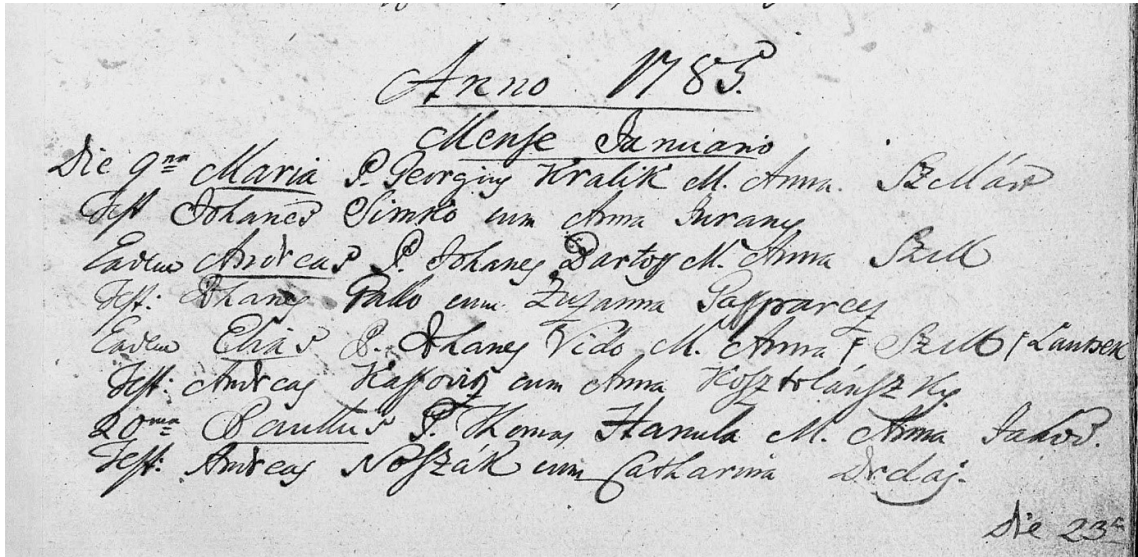
Sz: Turócszentmárton, 1785.

K: 1785. január 9.

A.n.: **Laucsek Anna**

F: Nemezc Anna

Élias esetében a keresztelési anyakönyv facsimile-je is rendelkezésre áll:

Ő is tanult Pozsonyban, ami nem kicsi anyagi teher lehetett:

3800 Vidovszky, Elias, ev, civ, 15 éves, sz: Sz. Mártony (Turócszentmárton 35, Martin SK), be: 1803. Prima

A Nemezc Annával kötött házasságából két leány keresztelési anyakönyve áll rendelkezésre:

1. 9100 0000 Vidovszky Mária *1813.
2. 9200 0000 Vidovszky Anna Megkeresztelve: 1821. február 11.

Febr. 11.	Paulus,	Lud. Laniwet.	Stev. n. Ivan.	12. Mars.
ca.	Anna,	Matthias Kuhl, Cast.	Loh. Gombarsky, Sophia	Sakad.
18.	Anna,	Kuzma;	Petrolanik, n. Kypelera.	Radch.
22.	Samuel,	Elias Vidovszky, et	Andr. Ursiny, Cast. No.	
		Anna Nemezc;	Paul, n. Kypelera.	
		Andr. Kuznera et	Matth. Luptak. sus. Ma.	
		Mar. Lobovas;	Kula n. Pajcany.	
		Loh. Milecz, et Lud.	Sam. Simko et ejus conj.	
		nam.		

Felhívom a figyelmet a keresztapa, Urszyni Andor (András?) személyére. Ez az első közös említése a két családnak, hiszen Vidovszky János III. csak évek múlva fogja tudni feleségül venni Urszyni Karolint Csetnekről.

A két fenti anyakönyvi bejegyzés szépen mutatja, hogyan lesz 36 év alatt a „Vido”-ból „Vidovszky”.

Vidovszky Mária [LD2C-YPV] Jan Koren-hez ment feleségül. A házasságából hét leány és két fiú született. A gyermekek további sorsáról nincsen információnk.

Vido János I. gyermekei közül Andrásra (*1780) majd még visszatérünk, de most lépünk tovább közvetlen ősünkhöz, Vido (alias Vidovszky) János II-höz.

1 Johannes Vido (alias Vidovszky, Widowszky, Vidoroszky) II.

K: 1000 0000

Sz: Turócszentmárton, 1768-1770. körül

A.n.: Laucsek Anna

F: Pfitzner Erzsébet *1776-77. † Békéscsaba, 1831. augusztus 7.

H: Békéscsaba, 1842. szeptember 30.

Életéről ezt olvassuk Haan Lajos Békés-Csaba c. könyvében:

Widowszky, Thurócz megyei család, származik Widowszky János [II.] hajdani csabai jegyzőtől. Widowszky János [II.] született [az] 1768^[ik] évben [a] Thurócz megyei Szent Mártonban. Atyja János [I], anyja Laucsek Anna volt. Iskoláit végezte: [Turoc-] Szent Mártonban, Osgyánban és Posonban, azután báró Jeszenáknál lett ispán, később tisztartó. Ezen hivatalokat később letévén négy évig privát életet folytatott Szent Mártonban. Mint illyet, leginkább Koricsánszky János befolyása következtében, BCsaba községe [az] 1811ik évben jegyzőül választotta és Widowszky ezen hivatalt híven viselte egész[en] [az] 1832ik esztendeig, amikor is teste gutaütésbe esvén, kénytelen volt azt letenni. Meghalt [az] 1842ik évben.⁵⁶

Vegyük sorba:

- Szent Mártonban valószínűleg az elemi iskolát végezte.
- [Osgyán] „gimnáziuma a XVII. században nyílt, amikor Bakos Gábor Fülel várának elfoglalása után az ottani iskolát oda, kastélyába költöztette. Később új épületet emeltetett neki. Az iskola 1853-ban a rimaszombati gimnáziummal egyesült és ezzel megszűnt”⁵⁷.
- Pozsonyban az Evangélikus Líceumba járt (igaz, ő csak egy évet), hasonlóan három öccséhez (András, Sámuel és Eliás) és fiához (Vidovszky János III.).
- A Pozsonyi Evangélikus Líceum nyilvántartásában megtaláltam:
  - 2831 Vidoroszky, Joannes [sic!], nob, 20 éves, sz: Martinopolis (Turócszentmárton 35, Martin SK), be: 1790. Prima.⁵⁸
- Úgy tűnik, hogy Haan Lajos tévedett az 1768. évi születési dátum megadásával, és János II. valójában 1770-ben (esetleg 1769-ban) született.⁵⁹ Ugyanakkor figyelemre méltó, hogy a líceumi beiratkozásában az szerepel, hogy „nemes” (nob.), míg pl. két öccse (Éliás és András) polgár (civis), Sámuel pedig sem nem

⁵⁶ HAAN 1, 45. oldal.

⁵⁷ Wikipedia HUN: Osgyán, <https://hu.wikipedia.org/wiki/Osgy%C3%A1n>

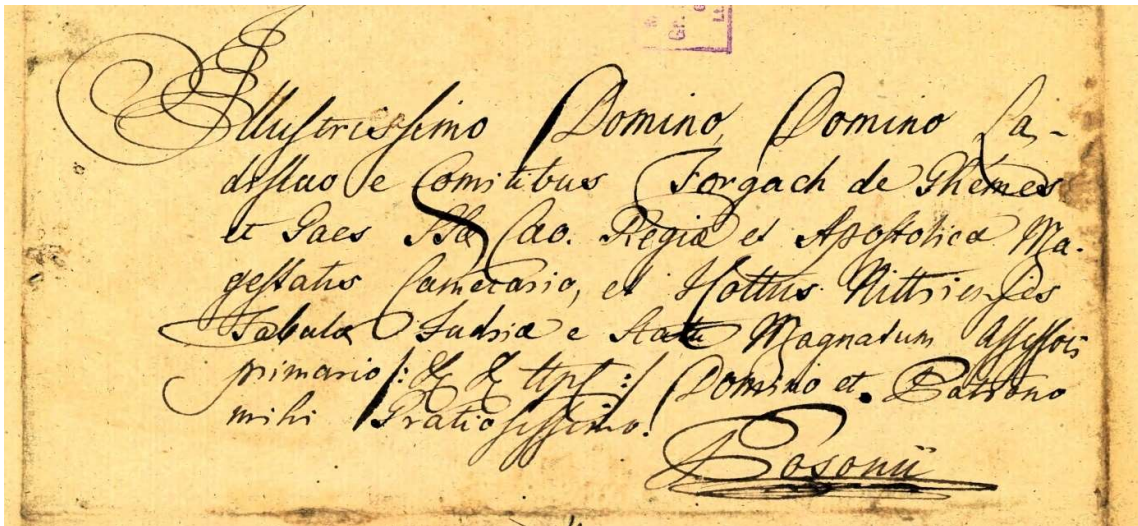
⁵⁸ POZSONY, 208. oldal.

⁵⁹ HAAN 1, 45. oldal.

nemes, sem nem polgár (ign., „ignobilis”) volt. Mivel János II. volt a család elsőszülött fiúgyermek, logikusnak tűnhet, hogy ő vitte tovább apja (János I.) esetleges nemességét. Ez esetben mégiscsak lenne „nemesi vér” a Vido ősökben, csak éppen ennek nem találtam semmilyen nyomát.

- Az említett báró Jeszenák valószínűleg Jeszenák János III., az evangélikus egyház felügyelője, aki 1808-ban könyveit és "földabrosz" (térkép) gyűjteményét a Nemzeti Múzeumnak adományozta.⁶⁰ A birtokai Somorján (Pozsony alatt, Rajkával szemben) és Szénáson (1886-ig Szenicz, Besztercebánya mellett) feküdtek. Feltéve, hogy jól számolok, Vidovszky János II. 1790-1807 között dolgozhatott valamelyik helyen.
- Koricsánszky János⁶¹ Békéscsaba főjegyzője, aki néhány évig (1831-34) a Mezőberényi Gimnázium gazdasági vezetője is volt. Komoly érdemei voltak a Békéscsabai Evangélikus Nagytemplom felépítése tekintetében is.

Itt kell megállnunk és részletesen bemutatni azt az 1802-ben íródott latin nyelvű dokumentumot, amit a Magyar Nemzeti Levéltártól kaptam meg.⁶²

„Méltóságos gróf ghymesi és gácsi Forgách László, Ő szent császári-királyi és apostoli Felsége kamarása számára, aki nemes Nyitra vármegye első táblabírája a főnemesi rendből (stb. ...), igen kegyes uramnak és patrónusomnak.

Pozsonyban

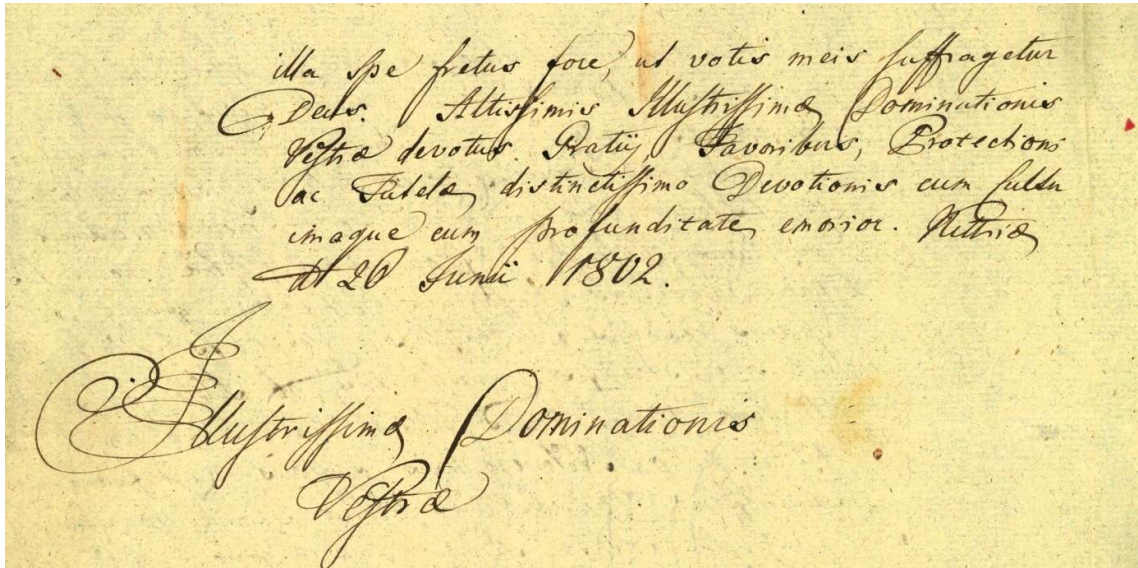
⁶⁰ Wikipedia HUN: Jeszenák János, https://hu.wikipedia.org/wiki/Jeszen%C3%A1k_J%C3%A1nos

⁶¹ HAAN 1, 38., 45., 87. oldal.

⁶² HU_MNL_OL_P_1894_5590

Illustrissime Domine Comes, Camerarie Regie
Domine et Patrone Fraterrime Colentissime!

Memoria Dei Sancto Ludovico Sacrate Illustrissimi Domini
Comitis eodem nomine insigniti, memoriam quoque
Illustritatis Vestrae Meritorum, Talentorum, incompara-
biliumque virtutum, ex Celo Justitiae partem ac manan-
tem Gloriam, eo a fortiori in pectore meo reproducit
quod, utut Illustrissima Dominationi Vestrae dignatus his
tamen insignibus Illustritatis Vestrae mihi quoque per-
spicuis reatibus facultatibus existentibus recte in offen-
sibus meis erudiri Circumstantiis, ad Absentiam Illu-
strissima Dominationis Vestrae, facturam horum, scri-
biter sentio. Nolo ego meis laudibus Magnificentiam
Illustrissima Dominationis Vestrae Prae obumbrare;
non sustineo Vra Arbitrio Sapientissimo, DEO qui
Illustritatem Vestram, animi et Corporis, Penes, Copen-
dore Prae, Pignitate, Affabilitate, Facundia
Auctoritate, Munificentia fortibus locupletavit, Ju-
sticiaeque Vindex esse voluit, votis meis praedjudicare.
Sed qui Illustritatem Vestram in utero matris forma-
vit, ad discutendas Res arduas, ad dictandum jus
mortaliibus, ad decus et fulcrum Regni et Orna-
mentum atque Pecus Patriae, in solatium afflictorum,
Paupidumque innocenter patientium, se Inquam
in augmentum felicitatis mortaliibus, quam Illustrissime
nobis Illustritatis Vestrae coelestem largietur animum.
Haec fiducia in Deum locat, claudo vota mea,

**Méltóságos gróf úr,
igen kegyelmes és tisztelt királyi kamarás uram és patrónusom!**

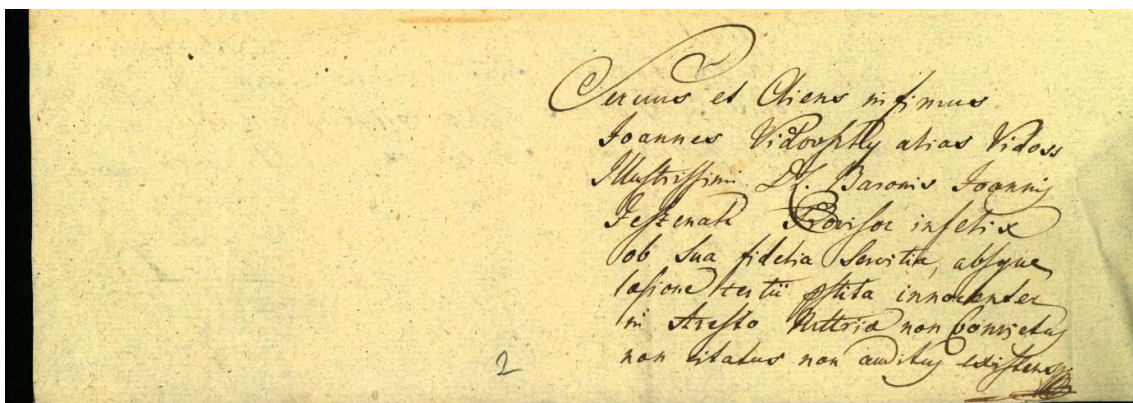
Szent László szent napjának emléke az ugyanilyen néven nevezett méltóságos gróf uram emlékét, és Méltóságod érdemeinek, tehetségének, és páratlan erényeinek az igazságosságra törekvésből született és táplálkozó dicsőségét annál is erősebben előhívja az én szívemben, minthogy – bár erről Méltóságod nem tud – pont az én jelenlegi nehéz körülményeim közepette Méltóságod távolléte miatt érzékenyen érint Méltóságod e számomra is nyilvánvalóan valódi képességeiben létező jellemzőinek hiánya.

Nem akarom a dicséretemmel méltóságos Uraságod dicsének nagyszerűségét beárnyékolni; nem érek fel az élet legbölcsebb elbírálójával, Istennel, aki Méltóságodat lelki és testi nemességgel, ragyogósággal, dicsőséggel, méltósággal, bőkezűséggel áldotta meg, és az igazságosság elbírálója akart lenni, hogy ebben az én véleményemet kinyilvánítsam. Ő, aki Méltóságodat édesanyja méhében megalkotta, hogy nehéz ügyeket vitasson meg, a halandóknak jogot szolgáltasson, az ország ékességére és ragyogására, a haza díszére, a szerencsétlenek vigaszára, az ártatlanul szenvedők őrzésére, én azt mondom, az a halandók szerencséjének előmozdítására ajándékozza nekünk minél hosszabban Méltóságod égi lelkét.

E reményemet Istenbe helyezve zárom szavaimat, abban bízva, hogy véleményemmel egyetért Isten is.

Magasságos méltóságos Uraságodnak maradok alázatos szolgája, kegyeinek, kegyelmének, védelmezésének és gyámságának alázatos, igen nagy és legmélyebb tiszteletével.

Nyitra, 1802. június 26.

[Méltóságos Uraságodnak]

alázatos szolgája és kliense, Vidovszky másképp Vidoss János s.k.

Méltóságos báró Jeszenák János [III.] úr szerencsétlen tisztartója, **aki hű szolgálatai miatt a nyitrai börtönben van anélkül, hogy egy harmadik felet megsértett volna, és nem ítélték el, nem idézték be, nem hallgatták ki.**"

Igazi rejtély ez a terjengős, megalázkodó, ugyanakkor a „szédelgő feldicsérés” határát súroló levél, aminek törzsszövegéből ki sem derül, hogy miért írta a szerző? Csak az aláírást tartalmazó bekezdésben említődik, hogy Vidovszky János a nyitrai börtönben ül, és maga sem tudja, hogy miért? Ma már kideríthetetlen, hogy hogyan került oda, és meddig volt lecsukva? Igazi rejtély.

Haladjunk tovább! Haan Lajos így ír a korabeli Békéscsabán élő „nadrágos emberekről”⁶³:

„Az én gyermekkoromban Csabán következő honoratiorok, vagyis olyanok voltak, kik nadrágot viseltek: a két evang. pap – atyám és Uhrinyi András, a kathol. plebanus Erdélyi József és annak koronkénti káplánja, valamint (...) három községi jegyző: Koricsánszky János, **Vidovszky János [II.]** és Petrovszky Mátyás.”

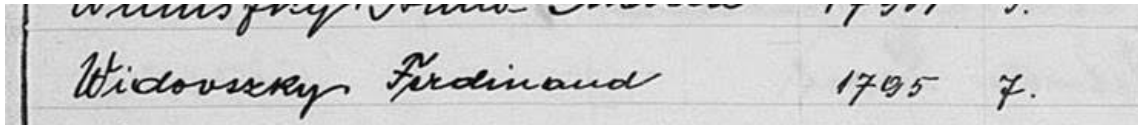
Vidovszky jegyzőről egy történetet találtam csak:

„Czucker Samuel, született Szebenben, Sáros várm[egyében] [az] 1769[ik] eszt[endőben]. Iskoláit végezvén Eperjesen szebeni tanítóvá lett, a' honnan Csabára hívatott 's a' nagyobb leánykákat tanította 34 évig. (...) Szerette a' tisztaságot, különösen pedig a legyet házában meg nem tűrte, minél fogva foglaltossága iskolán kívül abban állott, légycsapóval azokat üldözni. Megtréfálta egyszer ezért **Widovszky jegyző**. Öszvefogdosott egy katulyába temérdek legyet

⁶³ HAAN 2, 63. oldal.

's meglátogatván Czukert, először egyenként eregette ki titkon a zsebéből, azután egyszerre az egész rajt kibocsátotta. Volt dolga a' légycsapónak.⁶⁴

A feleségről, **Pfitzner Erzsébetről** keveset tudunk, de az biztos, hogy 1831. augusztus 7-én halt meg 55 éves korában Békéscsabán, kolerában. Eszerint 1776 és 1777 között szülehetett. Tekintettel arra, hogy első fiúk, Ferdinánd Pozsonyban született, könnyen lehet, hogy Erzsébet Pozsonyból származott (ott ebben az időben kiterjedt Pfizner család élt), és ott is ismerkedtek meg János II. pozsonyi tanulmányai, vagy somorjai munkája alatt.

Az esküvő és a gyermekeik születési helye – Ferdinánd kivételével – ismeretlen. Haan is csak annyit ír, hogy János II. Turóc vármegyéből származott.⁶⁵ Egy János III. által 1852-ben írt levél modernkori gépirásos átiratának jegyzetei között az szerepel, hogy János III. Necpályon született, de ennek nem találtam nyomát.

Gyermekeik:

1. 1100 0000 Ferdinánd *Pozsony, 1795. †Békéscsaba, 1831. augusztus 6.
2. 1200 0000 **János III.** 1797-1866.
3. 1300 0000 Juliana *1803. körül, †Békéscsaba, 1833. január 28.
4. 1400 0000 Mihály *1804. körül

Vidovszky János II. 1842. szeptember 30-án hunyt el gutaütés következtében.

Időpont	halál ideje	temető	Születési és lakóhelye	A' halotti neve és jelölése	Állás	Élettárs	szülők	Állomány
1842. 30. szept.	2 Okt.	St. Martin in Turóc, B. Csaba	Vidovszky János, Nem. zsebz. Csaba' volt Növény	74	-	Guttány	Vidovszky János Kantoch Anna	Pfizner Erzsébet

2 Vidovszky Mihály

K: 1400 0000

Sz: 1804. körül

A.n. **Pfizner Erzsébet**

H: 1829. január 17.⁶⁶

⁶⁴ HAAN 1, 82. oldal.

⁶⁵ HAAN 1, 45. oldal.

⁶⁶ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-CSRX-QLRY?i=241&cat=124439>

Mihályról – a halotti anyakönyvi bejegyzésen túlmenően – annyi adatot találtam, hogy 1821-ben a Szarvasi Evangélikus Líceumban tanult.

Vidovszky, Michael, hung, ev, 18 éves, sz: B. Csaba (Békéscsaba 7 H), a: **Joannes, foglalkozása: notarius**, be: 1821. Ph Th 1, ösztönd.: 1821.⁶⁷

2 Vidovszky Julianna

K: 1300 0000

Sz: 1803. körül

A.n. Pfitzner Erzsébet

F: Klinovszky Pál

E: Békéscsaba, 1821. június 7.

H: Békéscsaba, 1833. január 28.

Klinovszky Pál Árva megyei nemesi családból származott és [mező-]berényi uradalmi tiszt volt⁶⁸. Három gyermekük született:

1. 1310 0000 Emília 1825-74.
2. 1320 0000 Lajos * Gyoma, 1826.
3. 1330 0000 Jozefa

Julianna fiatalon, 30 éves korában hunyt el tüdőgyulladásban.

3 Klinovszky Emília

K: 1310 0000

Sz: 1825.

A.n.: Vidovszky Julianna

F: Fábry János II. (*1821 k., † Jászfényszaru, 1898. március 25.)

E: 1842.

H: 1874. november 25.

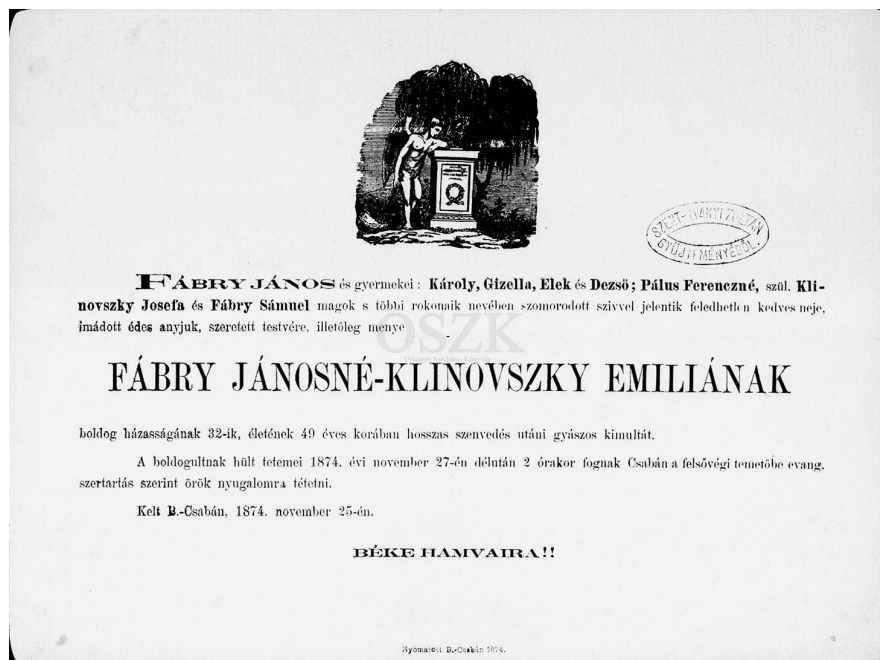
Haan Lajos így ír a Klinovszky családról:

Fábry János [II.] neje Klinovszky Emília, [Klinovszky Pál] mezőberényi uradalmi ispán leánya 's Klinovszky Tamás mezőberényi tót tanító unokája; fiaik pedig: Károly [III.], selymeczi [selmecbányai] tanuló és Elek.⁶⁹ [A felsorolásból több gyermek kimaradt, köztük Gizella lányuk.]

⁶⁷ Durovics Alex: Evangélikus líceumok felsőfokú hallgatói, 1771-1850. Késmárk, Lőcse, Selmecbánya, Sopron, Szarvas. Budapest, 2020., 477. oldal.

⁶⁸ HAAN 1, 37. oldal.

⁶⁹ HAAN 1, 37. oldal.

4 Fábry Gizella

K: 1315 0000
Sz: 1856.
A.n.: Klinovszky Emília
F: Haan Béla
H: 1882.

A Fábry családra még visszatérek később, hiszen ők is Launer Ida és így a Vidovszky Ferencek közvetlen ősei.

A Haan család

Ezt írja Haan Lajos többször idézett könyvében:

„Haan. Ezen család Magyarország legrégebbi családai közé tartozik. [A] 800[ik] eszt[endő] körül Krisztus urunk születése után, tehát még a' magyarok bejövétele előtt, midőn Nagy Károly császár a' szász fejedelem Wittekind ellen háborút viselt 's azt a' keresztény vallás elfogadására kényszerítette, négy saxoniai előkelő család, nem akarván elhagyni az ősi pogány hitet, hazájából kivándorolt 's Pannoniába jövéen, itt bányamívelésre adta magát 's **Karpona városát megalapította**. Ezen négy családok: Daxner, **Launer**, Haan és Boon, mellyek még most is virágzanak Karponán.⁷⁰”

⁷⁰ HAAN 1, 37. oldal.

A Pallas Nagylexikonban ezt olvassuk:

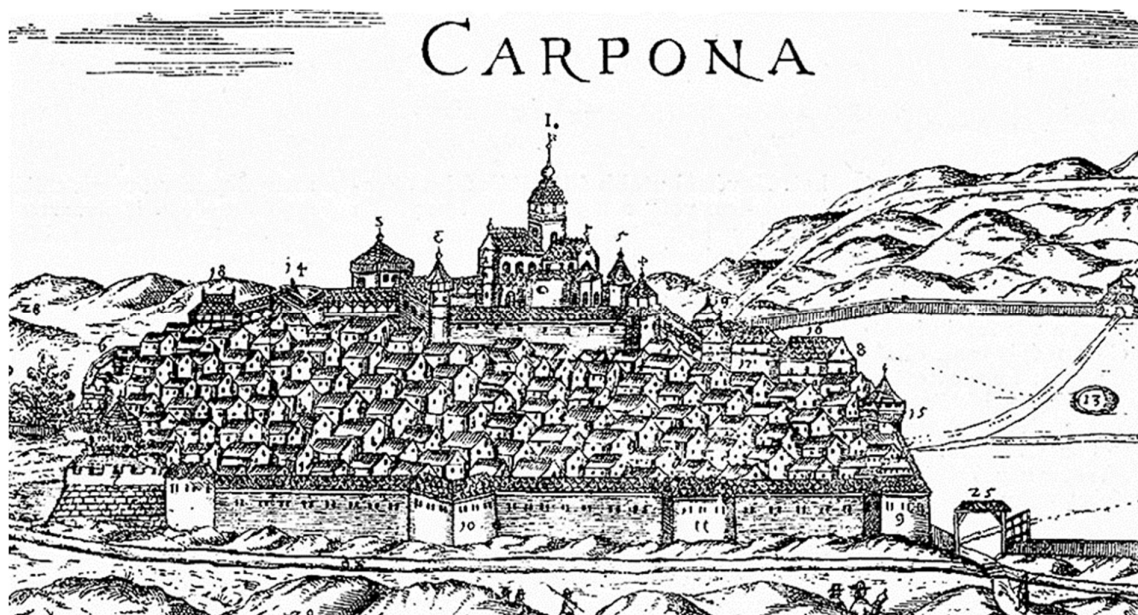
Korpona (Karpfen), rendezett tanácsú város szabad kir. város címmel, Hont (ezelőtt Zólyom) vmegyében, (1891) 691 házzal és 3658 lakossal (közte 202 magyar, 3404 tót, 51 német). K. a járási szolgabírói hivatal székhelye, van járásbíró-sága, ipariskolája, posta- és távíróhivatala és postatakarékpénztára.

Maga a város számos középkorbeli épületével s szőlők és gyümölcsökben bővelkedő környékével kedvező benyomást tesz. **Keletkezését némelyek már a magyarok bejövetelét megelőzően a IX. sz.-ba teszik.** K. neve okmányainkban már 1135. feltalálható. Lakói «hospites»-nek⁷¹ nevezetvén, német telepítvényesek, hihetőleg II. Géza korából. 1412. már mint «civitas»⁷² szerepel. Városi kiváltságai különben már jóval régiebb keltűek. IV. Béla király 1244. a városnak a tatárjáráskor elveszett régi privilegiumait megerősítette.

(...)

A gazdag iparos és kereskedő polgárság itt is gondoskodott szellemi műveltségéről; a reformációhoz csatlakozva, a XVI. sz.-ban jóhírű gimnáziumot tartott fenn. Az 1681. XXVI. t.-c. mint véghelyen meghagyta a protestáns iskolát, de azt 1702. azon indoklással, hogy K. megszűnt véghely lenni, betiltották, helyébe Olasz Pál esztergomi kanonok alapította ott 1720. a piaristák iskoláját.

Korponával azért foglalkozunk kiemelten, mert Launer János is itt született.

11. kép: Karpona a XVI. században⁷³

⁷¹ Hospites (latin) = jövevények.

⁷² civitas (latin): polgárság.

⁷³ Wikipedia HUN: Korpona (Szlovákia), [https://hu.wikipedia.org/wiki/Korpona_\(Szlov%C3%A1kia\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Korpona_(Szlov%C3%A1kia))

Fábry Julianna férjéről ezt találjuk:

Haan Béla Békéscsaba főügyésze volt, rendkívül mogorva ember. Róla terjesztették el, hogy minden szilveszterkor fölmege a padlásra, megöleli a szarufát, ott nevet vagy két óra hosszat, - hogy azután többé egész évben ne kelljen nevetnie.⁷⁴

12. kép: Vidovszky Béla: Haan Béla portréja⁷⁵

Komolyra fordítva a szót:

[Haan Béla] Békéscsaba főügyésze a XX. század elején, édesapja dr. Haan Vilmos, árvabizottmányi ellenőr. 1895-ben képviselő-testületi tagnak választották meg. Az 1908-as [békéscsabai] képviselő-testületbe ügyésznek választották. Az általa vezetett bizottság készítette elő azt a szabályrendeletet, amely lehetővé tette, hogy 1918-ban Békéscsaba nagyközségből város legyen. A már város képviselő-testületének is a tagja volt.

A Haan családban azonban Béla nagybátyja, Haan Lajos volt az igazán kiemelkedő személy. Könyvéből már többször idéztem hézagpótló adatokat.

Haan Lajos (szlovákul Ľudovít Haan) (Sámsonháza, 1818. augusztus 13. – Békéscsaba, 1891. augusztus 12.) evangélikus lelkész, történetíró, a Magyar Tudományos Akadémia tagja. Haan Antal festőművész bátyja.

Sámsonházán (Nógrád vármegye) született, ahol atyja, Haan János evangélikus lelkész volt. Egy hónapos korában, 1818. szeptember 12-én a család

⁷⁴ DEDINSZKY, 295. oldal. https://library.hungaricana.hu/hu/view/BEKM_Kbmk05_bekes_nep-rajz/?pg=296&layout=s&query=%22haan%20b%C3%A9la%22

⁷⁵ <https://www.vidovszky.hu/lib/showimg.php?picture=gallery/albums/1535710639/1535711531.png>

Békéscsabára költözött, mert apja itt kapott lelkészi állást. Közép- és felső iskoláit Mezőberényben és Eperjesen végezte, 1841-1842-ben külföldi egyetemeken (Jenában, Gothában, Berlinben) tanult teológiát. 1842 őszén Selmecbányára hívták lelkésznek és tanárnak. 1848-ban Nagylakon lett lelkész. Mint nemzetőr vett részt a szabadságharcban. 1855-ben Békéscsabán lett lelkész. Később megválasztották Haan Lajost a bányai evangélikus egyházkerület főjegyzőjének. Jelentős egyháztörténeti műveket írt. 1877-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választották.⁷⁶

Ideje visszatérni a „főcsapáshoz”.

2 Vidovszky János III.

K: 1200 0000

Sz: Necpály (?), 1797. körül

A.n.: Pfitzner Erzsébet

F: Urszinyi Karolin

H: Békéscsaba, 1866.

13. Necpály az 1800-as években

⁷⁶ Wikipedia HUN: Haan Lajos, https://hu.wikipedia.org/wiki/Haan_Lajos

János III. valószínűleg 14 évesen költözött Békéscsabára, amikor édesapját, János II-t ott 1811-ben jegyzőnek választották.

Már húsz éves volt, amikor bekerült a Pozsonyi Evangélikus Líceumba:

4641 Vidovszky, **Joannes 2**, ev, 20 éves, sz: Csaba (Békéscsaba 7 H), **a: Joannes, notarius**, be: 1817. Prima 2; 1818. Prima 3; 1819 Prima 3; 1820 Prima 4, megjegyz: 1820-21. II. - discessit [távozott].

1820 és 1848 (23-51 éves kora) közötti életéről a foglalkozásán túl mást nem tudunk. Az biztos, hogy legkésőbb 1830 és 1831 között valahol feleségül vette a Csetneken született **Urszinyi Karolinát**.

A házasságból 1832 és 1850 között kilenc gyermek született, akik közül hat vagy hét élte meg a felnőttkort.

Haan Lajos így írt róla:

Ezen ifjabb **Widowszky János [III.]** született Thurócz várm[egyében]. Iskoláit végezte Mező Berényben és Posonban. Haza jövén [Békéscsabára 1821-ben] uradalmi írnok, később ispán, majd kasznár lett, most [gondolom 1860 körül - RI] pedig [a] gr. Apponyiak tiszttartója, 's a' helybeli [evangélikus] egyház legkitűnőbb tagjainak egyike.⁷⁷

A Wikipedia szerint

[a] kasznár (esetenként gazdatiszt) a birtok- és központi udvari igazgatásért, közvetlen gazdálkodási teendőkért, rendészeti és közigazgatási feladatokért felelős uradalmi tisztviselő.

Elsődlegesen a szemes termény átvételéért, megőrzéséért és azok számadásáért felelt. A XIX. század elején azonban egy-egy főúri udvartartásban is központi szerepet tölthetett be. Ennek értelmében feladatai közé tartozott a főúri kastély külső és belső karbantartása, s az alárendelt alkalmazottak ellenőrzése. Kötelezettségei közé tartozott továbbá az udvar vagy az uradalom különböző tereinek védelme és ingóságainak nyilvántartása. A kasznár regisztrálási és katasztrófavédelmi kötelezettségei emellett kiegészülhettek ellenőrző funkcióval az élelmiszerek, a vagyontárgyak, valamint a beosztottak tevékenységének vonatkozásában.

---

⁷⁷ HAAN 1, 45. oldal

Az uradalmi ispánnál magasabb, a tisztartónál alacsonyabb rangú és képesítésű uradalmi tisztviselő volt.⁷⁸

Szintén Haan Lajos ír – személyes tapasztalat alapján – 1848. évi közös „forradalmi” kalandjukról:

„[1848.] július első napjaiban rendelet érkezett a megyéhez, hogy miután a bán-sági rácok fellázadtak, különösen Becskerek körül, kevés lévén ott a rendes katonaság, így az ott lakó magyarok élete és vagyona a legnagyobb veszélynek van kitéve: ezért Békés vármegye haladéktalanul fegyverezzen fel háromezer nemzetőrt, s küldje azokat egyelőre, további rendeletig Makóra.

(...)

Makóra szerencsésen elért a transzport, vagyis a „bőrsereg”, mert „őrsereg” helyett ez volt a gúnynevük, minthogy mindenki féltette a bőrét. Már akkor Makón volt a többi Békés vármegyei községi nemzetőr is és a két alispán, szám szerint háromezer ember, hogy induljanak Becskerekre. Nem kellett ennél több. A hős „bőrsereg” hallani sem akart arról, hogy tovább mozduljon, azt mondván: hogy ők csak Makóig voltak rendelve. (...)

Amint ezen első transzportnak három heti ideje kitelt, július 31-én indultunk mi, mint második transzport (...) Augusztus 2-án értünk Becskerekre, s én ezen naptól kezdve naplót vezettem, s ezen napló szerint írom ezen jegyzeteimet. Én [Haan Lajos] mint tábori lelkész szolgáltam főhadnagyi ranggal. Fizetésem volt minden napra öt ezüst huszas, kötelességem pedig naponként úrvacsorát szolgáltatni a becskerei ev. templomban az azzal élni kívánóknak. Szállva voltam egy Peics Áron nevű rác kereskedőnél, aki azonban nem látszott valami magyarfalónak. Csendes emberke volt nevével együtt. A mi kapitányaink voltak: **Vidovszky János uradalmi számtartó** és Szucsú Mózes élelmezési megyei biztos. S ez elég baj volt. Ezeknek az uraknak életökben nem volt puska a kezükben, s ők valamennyi között a legjobban féltek.

Egészen augusztus 6-ig vitéz bőrseregemmel Becskereken voltam, s itt embe-reim meglehetősen érezték magokat. Igaz, hogy annyira féltek, hogy minden nap volt 20-30 gyónó, néha 50-60 is. Azonban augusztus 5-én egyszerre parancs jött, hogy **Vidovszky kapitány** a maga századjával menjen Lázárföldre, mely Becskerekhez egy órányira fekvő falu. Éjfélkor jött a parancs, s eszerint éjszaka kellett nekik menniök, csupa kukorica közt, iszonyú félelemmel. (...) Estefelé (...) meglátogattam őket. Hogy örültek, mikor megláttak! Én pedig este elhelyeztem a posztokat minden utca végére, s magam is megnézegettem éjjel, hogy nem alusznak-e.”⁷⁹

⁷⁸ Wikipedia HUN: Kasznár, <https://hu.wikipedia.org/wiki/Kaszn%C3%A1r>

⁷⁹ HAAN 2, 83-87. oldalak

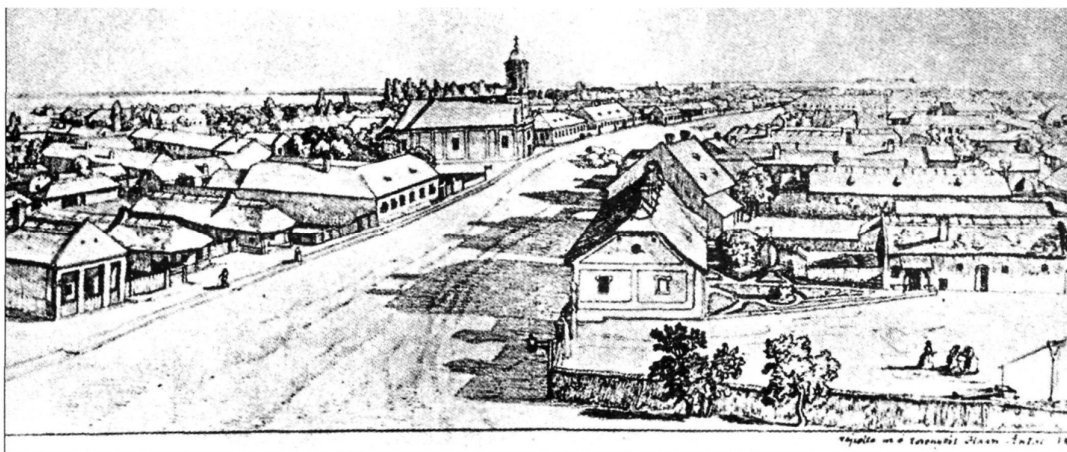
A pár évvel későbbi (1850) összeírásból ezt tudhatjuk:

(...) Csabát 4 852 család, 23 400 lélek lakja. Nemzetiségre nézve 21 022 „tót”. A családfelek foglalkozása: honoratior 79, bejegyzett kereskedő 45, iparúzó 348, földművelő 2 292 és napszámos 2 077. Van egy szeszgyára, mely napi 15 akó szeszt; egy sörháza, mely 26 hordó sört készít; egy 8 embert foglalkoztató, 4 kőre járó gőzmalma, napi 480 mérő búzaliszt őrlésére.

Van két nyilvános római katolikus, egy fiú nyilvános evangélikus, egy görög nem egyesült, egy izraelita és ezenkívül egy fiú és egy leány magániskolája...

Gyártulajdonos kettő, nagykereskedő egy. Van öt ügyvéd, 4 okleveles és 30 közönséges bába, 4 orvos és egy barom orvos, egy jószágigazgató (Reök István sógora, Steiner Jakab) és két uradalmi gazdatiszt (az egyik **Vidovszky János**); egy római katolikus lelkész 2 segéddel, egy evangélikus lelkész 2 segéddel, egy görög nem egyesült és egy izraelita lelkész. Van egy fő- és 19 aldohányúr, egy sorsjegyszedő és egy postamester.⁸⁰

A következő rajz Csaba központjának 1858. évi állapotát mutatja be. A széles utca bal oldalán a templom utáni ötödik ház lehetett a Vidovszky ház.

14. kép: Békéscsaba központja 1858-ban⁸¹

A Munkácsy Mihály csabai gyermekéveit bemutató könyvből tudjuk, hogy 1852 körül Vidovszkyéknak három cselédjük volt⁸², ami akkoriban nagy ritkaságnak számított a városban.

⁸⁰ CZEGLÉDY, 20. oldal. https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_BEKE_BMMK_17/?pg=21&layout=s

⁸¹ Haan Antal rajza. In: CZEGLÉDY, 22. oldal.

⁸² CZEGLÉDY, 19. oldal.

Az 1860-as évek elején készülhetett a következő fénykép, ami Vidovszky Jánost és Urszinyi Karolinát ábrázolja a kor divatja szerint öltözve.

15. kép: Vidovszky János III. és Urszinyi Karolina⁸³

Fennmaradt egy nagyon érdekes levél 1852-ből, amit János III. írt Sopronban tanuló János IV. fiának. A levelet három részletben közlöm, íme a tragikus felvonás.

Csabán, Nov. 12^{kén} 1852

Kedves fiam Jani!

(...) Más szomorú sőt borzasztó eset történt 6kán hat órakor estve Steiner úr házánál, akkor t.i. meg rohanták betyárok a házát, hatan, közülük kertben és az udvarba postirozák magokat és őrt álltak, hárman pedig felhúzott puskákkal behorant a szobába, megkötözték házi asszonyt-urat és valamennyi cselédjét, elvitték tőlük pénzt, ezüstet, asztalnemüket, szó szoros értelemben mindent a mi

---

⁸³ CZEGLÉDY. 40. oldal

nékik tetszett. Rablás és kutatás tartott 6 órától estve egészen éjfélig, mely idő közben vertek pofoztak Steiner urat, de főképp az asszonyt nagyon kínozták. Utoljára befogattak magunknak két uraság ott található lovait az inas által, [majd] tovább mentek. Még eddig nem akadtak reájuk. Ezen szomorú eset nagy rémülést okozott Csabán, midenikünk várhat hasonló esetet és szerencsétlenséget.

A már említett Munkácsy Mihály 1853-ban költözött a Vidovszky porta mellé. Így ír erről:

Rögtön benső barátságot kötöttem Vidovszkiékkal, különösen a velem egykorú gyerekekkel. Most már csak keveset voltam otthon, hogy úgy mondjam: hetedik gyerek lettem Vidovszkiéknál, s miután bátyámnak sem volt semmi kifogása ellene, sokkal jobban éreztem magam náluk, mint odahaza. Vidovszkiné [Urszinyi Karolin] valójában nagyon szeretett és éppen úgy bánt velem, mintha saját fia volnék. A jó asszony lett az én harmadik anyám.⁸⁴

A Vidovszky családról így ír Czeglédy:

Az apa, **Vidovszky János**, ebben az időben az Apponyi-uraság kasznárja. Felesége, **Urszinyi Karolina**, jómódú csabai polgárcsalád gyermeke. Házasságukból hat gyermek született. János [IV.], a legidősebb, Munkácsy idejében már túl járt a huszadik évén. Matild, az egyetlen lány, az előző évben ment férjhez a helyettes szolgabíróhoz, Lehotzky Viktorhoz. Az akkor 13 éves **Károly** kevesebb tehetséggel rendelkezett, így kereskedő lett belőle. László, a későbbi dobozi gazdatiszt, egy évvel idősebb, **Feri**, felnőtte válva gyomai főjegyző, később csabai árvaszéki ülnök, egy évvel fiatalabb volt Munkácsynál. Ők voltak Miska legkedvesebb barátai - korban is egymáshoz illettek. A legkisebb gyermek, Gyula, a maga három évével aligha lehetett játszótárs, inkább csak lábatlankodott körülöttük.

Itt töltötte gyermekkorának utolsó boldog éveit Munkácsy:

Együtt tanultam új barátaimmal, akiknek házitanítójuk volt. Uzsonnára éppen olyan nagy darab vajaskenyeret kaptam, mint ők. Egész nap ott maradtam, késő estig, s csak aludni mentem haza nagybátyámhoz. Milyen boldog órákat töltöttem abban az áldott házban! A nagy udvar és az óriási kert csak növelték boldogságomat, mert állandóan tárva-nyitva voltak előttem. Nyári szünetben itt játszott és verekedett a város többi gyereke is.

---

⁸⁴ CZEGLÉDY, 39. oldal.

Vidovszkiék közül legjobban **Ferencet** és Lászlót szerettem, mert mind a hárman sokat rajzoltunk. **Ferenc** nagyon ügyes volt és egész estéket azzal töltötünk el, hogy a kerek asztalnál, lámpavilág mellett képeket másoltunk. A fiúk anyja be-bejött hozzánk a szobába, ami csak fokozta lelkesedésünket, mert ő volt a bíró, aki rossz osztályzatot adott, ha valami nem sikerült. Legtöbbször ugyan szegény Lászlónak. Így telt-múlt az idő és egyik nap a másikat követte, nem is tudom már, hogy hány hónapon keresztül.⁸⁵

Munkácsy az évek során három portrét is festett a Vidovszky család tagjairól. Így írt ezekről a Pesti Napló:

Amikor Munkácsy Mihály még csak »Miska« volt, Csabán tartózkodása alatt a 60-as években, több képet rajzolt, melyek csabaiak birtokában vannak, így Vidovszky Károly [I.] úr bírja szülei [Vidovszky János III. és Urszinyi Karolin] olajba festett arczképét, Vidovszky János [IV.] úr pedig nővére [Vidovszky Margit] arczképét.⁸⁶

16. kép: Munkácsy Mihály: Vidovszky János [III.] portréja

⁸⁵ CZEGLÉDY, 39-41. oldalak.

⁸⁶ Pesti Napló, 1879. július 11., 2. oldal.

https://adt.arcanum.com/hu/view/PestiNaplo_1879_07/?query=Csab%C3%A1n%20tart%C3%B3zkod%C3%A1sa%20alatt%20a%2060-as%20%C3%A9vekben%20%C3%B6t%C3%A9v%C3%A9n%20rajzolt&pg=19&layout=s

Vidovszkyról még azt tudjuk, hogy szeretett és tudott is sakkozni, sőt a sakkfeladványokat is hozzáértéssel oldotta meg. Erre utal a Vasárnapi Újság 1862. október 19-i száma is, amelyből (492. oldal) megtudjuk, hogy Jánosunk B.-Csabáról helyesen fejtette meg az előző heti sakkfeladványt.⁸⁷ Hasonló eredményhirdetés még legalább tucatnyi Vasárnapi Újságban jelent meg.

Az alábbi fényképen Vidovszky barátaival, üzletfeleivel sakkozik⁸⁸. **János III.** valószínűleg a jobboldali személy a képen.

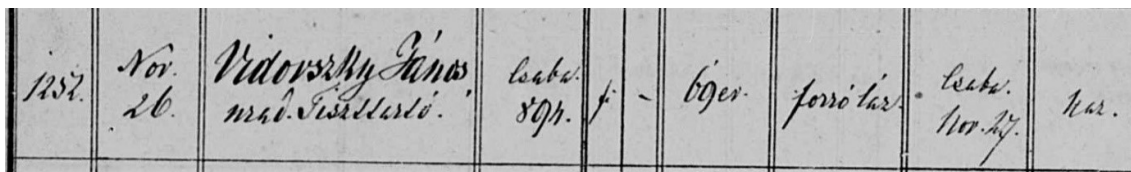

17. kép: Mokry Sámuel, Omaszta, Majáth és Vidovszky sakkoznak

⁸⁷ https://adt.arcanum.com/hu/view/VasarnapiUjsag_1862/?query=Vas%C3%A1rnapi%20%C3%9Ajs%C3%A1g%201862.%20okt%C3%B3ber%2019&pg=486&layout=s

⁸⁸ A fénykép forrása feledésbe merült.

Vidovszky János III. 1866. november 26-án hunyt el Békéscsabán „forró láz”-ban. Ekkor már három éve özvegyen élt.

Ebben a fejezetben a házaspár alábbi négy gyermekével fogok foglalkozni:

1. 1220 János IV.
2. 1230 Matild
3. 1260 László
4. 1270 **Ferenc I.**

Dédapámra, **Károlyra** egy későbbi részben térek majd vissza.

18. kép: az öt Vidovszky fiútestvér: János IV. (1830-99.), Károly (1840-1915.), László I. (1843-1930.), Ferenc I. (1845-1930.), Gyula (1850-1913.)⁸⁹

⁸⁹ A kép forrása: László Ferenc hagyatéka.

A sorrend bizonytalan, csak az biztos, hogy Ferenc ül a jobb oldalon, és szerintem János ül közepén, valamint Gyula áll jobbra.

A felvétel 1890-95 között készülhetett.

3 Vidovszky János IV.

K: 1220 0000

Sz: 1833.

A.n.: Urszinyi Karolin

F: özv. Mudrony Sámuelné, sz. Melczer Lujza, *1831.

E: Békéscsaba, 1883. június 16.

H: Békéscsaba, 1899. december 13.

János IV-gyel legelőször édesapja már idézett 1852. évi levelében találkozunk:

Vidovszky János [III.] levele Sopronban tanuló fiához.
Csabán, Nov. 12kén 1852

Kedves fiam Jani!

Az igaz, hogy most hosszabban írtál, mint máskor, de épen a mi lényeges lett volna kihagyadt. Én azt akartam s akarom tudni, mennyi pénzt költötték az uton, miféle téli ruhát és mi áron vetél? Mit fizettél fél vagy egész didactorum járandósága fejében? Mennyi pénzed maradt az elősorolt költségeken felül? A fennmaradtból mennyit fizettél koszt fejében? Mit fizetsz havonként koszt – és ruha mosásért 'sat? Ezekről szó sinsz az utolsó leveledben (...). A' fentebbi kérdésekre első pósta alkalmával elvárom válaszodat. (...)

Tegnap estve kapott Theisz fiscalis ur Mányay professor urtol levelet, mellyben rólad is szó van, de a mint ki lehetett venni a leveléből, nem legkedvezőbbben ítél rólad, alkalmasint hiúság- és elbizottságot tapasztalt melletted, ez közönséges nyavalja mostani fiatalságnál. Professzornő asszonyoságnak kellett volna oda menet és visszajövet kezét csókolni, magad recomodálni, ezt pedig inkább megtenni, minthogy ebédre hittak és professzor úr ajánlatokat is tett néked és segédkezet is nyújtani ígért szorultság esetében. Vigyázz Jani magadra, légy alázatos – az illy eljárás nem csak hasznodra, de nekünk is örömünkre fog szolgálni.

Ha gondolod, hogy Haszlinzsky Professor urnál német nyelvben és tudományokban többre fogsz menni, február elején általmehetsz, én szivesen 20pf. havonként fizetendem – de a dolgot jól meg kell fontolni elébb – Pedagogiát is

mondtam kérjél magadnak Professor úrtól, akár milyen csekély legyen az, hogy gyakorlatod legyen német nyelvben – docendo discimus – azt is elmellőzted, legalább írás nincs róla. (...) Te vagy fiaim közül legöregebbike, iparkodjál jó maga viseleted és szorgalmad által fájdalmamon, mellyet holtig érezni fogok, némileg enyhíteni.

Ez az egyetlen kívánsága

Szerető atyádnak

Widovszky

Tiszteletünk házi ur és az asszonyságnak

A következő nyom 1864 márciusából származik (Pesti Napló):

A hazai szűkölködők felsegélésére ma ismét a következő adományokat vettük: Sopronyból Vidovszky János ur részéről 636 ftot e levéllel:

„T. szerkesztőség!

Ínséggel küzdő alföldi testvéreink javára, Sopronyban f. hó 17 én műkedvelő-előadás rendeztetvén, annak tiszta jövedelmét, 636 forintot, azon kéressel van szerencsém a t. szerkesztőséghez beküldeni, hogy a nevezett összeget a '*magyar gazdasszonyok egylete*' által szinte e célra gyűjtött összeghez csatoltatni szíveskedjék. Az egylet eddig mutatott tapintatos eljárása felment bennünket az öszszeg felosztásának meghatározásától, fogadják keményen sújtott honfitársaink e szerény adományt oly szívesen, mint mennyire a műkedvelő társulatnak jól esik, testvéri rokonszenvét e csekélység által is bemutatathatni.

Mély tiszteletem kijelentése mellett maradtam stb.

Soprony, [1864.] mart. 22.

Vidovszky János, mérnök.⁹⁰

---

⁹⁰ Pesti Napló, 1864. március 26., 2. oldal.

https://adt.arcanum.com/hu/view/PestiNaplo_1864_03/?query=A%20hazai%20sz%C5%B1k%C3%B6lk%C3%B6d%C5%91k%20felseg%C3%A9l%C3%A9s%C3%A9re%20ma%20ism%C3%A9t%20a%20k%C3%B6vetkez%C5%91%20adom%C3%A1nyokat%20&pg=89&layout=s

Ebből a levélből három dolog derül ki:

- 1) János IV. még mindig (már megint) Sopronban élt 1864-ben.
- 2) 1852-64. között valahol valamilyen mérnöki címet szerzett (amiről korábban sejtésem sem volt). Ez azért érdekes, mert élete nagyobbik részében egy pénzügyintézetet vezetett.
- 3) Már ekkor is érdekelték a műkedvelő előadások és a jótékonykodás.

A tévedés és a névazonosság azért is kizárható, mert nyoma van annak, hogy 1877-ben János IV. kilépett a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet-ből:

A következő tagok bejelentették az egyletből kilépésüket: (...) Vidovszky János (B. Csaba).⁹¹

Sőt, egy 1903. évi csúnya büntetőperben is „mérökként” emlegetik. (A tárgyalásnak János IV. természetesen nem volt alánya, mert ő hat évvel korábban elhunyt.)

Vidovszkyt 1872-ben már Békéscsabán találjuk a Békés-Csabai takarékpénztári egyesület („de facto” részvénytársaság) vezérigazgatójaként. Ezt a funkcióját 26 éven át töltötte be.

Az Ellenőr című újság ugyanezen év (1872) február 29-i kiadásából tudjuk meg, hogy a baloldal március 10-i országos értekezletére bejelentett elvtársak (sic!) névsorában a békéscsabai balpárti küldöttek között szerepel Vidovszky János is.⁹²

A Balközép Párt a korábbi Határozati Párt tagjaiból alakult Tisza Kálmán és köre vezérletével, s nézetrendszerében is azonos volt vele. Magyarország teljes függetlenségének elérését tűzte ki célul, politikai úton. A párt 1865-75 között létezett.⁹³

Vidovszky menetközben, 1877. június 23-án megnyerte a csabai vadásztársaság által rendezett IV. galamb-díjlövészeti versenyt (6 közül 5 jó lövéssel).⁹⁴ További ismerős nevek az indulók között: Launer Károly, Sztraka György és Varságh Béla gyógyszerész.

Hősünk 1883-ban nősült meg, amikor a csabai ev. templomban vezette oltárhoz özv. Mudrony Sománét [Sámuelnét] [született Melczér Lujza].

---

⁹¹ A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye 11. évfolyam (1877) 12. szám.
[https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarMernok_1877/?query=A%20k%C3%B6vetkezo%20tagok%20bejelentett%C3%A9k%20az%20egyletb%C3%A9l%20kil%C3%A9p%C3%A9s%C3%B6r%C3%A9s%C3%B6r%C3%B6r%20vidovszky&pg=524&layout=s](https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarMernok_1877/?query=A%20k%C3%B6vetkezo%20tagok%20bejelentett%C3%A9k%20az%20egyletb%C3%A9l%20kil%C3%A9p%C3%A9s%C3%B6r%C3%A9s%C3%B6r%C3%B6r%C3%B6r%20vidovszky&pg=524&layout=s)

⁹² Ellenőr, 1872. február 29., 1. oldal.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Ellenor_1872_02/?query=vidovszky&pg=94&layout=s

⁹³ Wikipedia HUN: Balközép Párt, https://hu.wikipedia.org/wiki/Balk%C3%B6z%C3%A9p_P%C3%A1rt

⁹⁴ Vadász- és Versenylap 21. évfolyam, 1877/1877-07-04 / 27. szám, 199. oldal.

https://adt.arcanum.com/hu/view/VadaszEsVersenylap_1877/?query=IV.%20galamb-d%C3%ADjl%C3%B6v%C3%A9szeti%20versenyt%20&pg=198&layout=s

A következő történetben mai szemmel kicsit furá, hogy János a **nőegylet** nevében üdvözölte a nemzet színészeit.

A nemzeti színház tagjai [1886. augusztus] 3-án délután érkeztek meg Békés Csabára. Az érkezettek közt voltak (...) Latabárné, Mihályfi, Latabár, Abonyi. A pályaudvarban Szemján Sámuel városi főjegyző üdvözölte a vendégeket, megköszönve, hogy a főváros közönségét néhány napra a vidéki városéval cserélték fel és művészetükkel egy jótékony cél oltárára hoznak áldozatot, melylyel egyszersmind a *magyarosodás hazafias munkáját* mozdítják elő. Utána **a nőegylet részéről Vidovszky János takarékpénztári vezérigazgató fogadta őket, sikerült szójátékban hangoztatván, hogy a jótékonyosság művészetét, melyet a nőegylet gyakorol, a művészet jótékonyosságában részesítik, melyet ők gyakorolnak.** (...) A fogadtatásnál a város értelmisége teljes számban jelent meg és hosszú hintósorban éljenezve kísérté a vendégeket a városon végig a Kőrösön túl fekvő, igen regényes fekvésű Széchenyi-ligetbe, hol ízletes uzsonna várta őket.⁹⁵

1891-ben az ő elnöklete mellett alakult meg az első csabai „színügyi bizottság”.⁹⁶

1894. január 4-én **Vidovszky János és társai** indítványára a [békéscsabai] rendkívüli képviselőtestületi ülés díszpolgárává választotta Jókai Mórt:

A képviselőtestület őszinte örömmel óhajtván részt venni a koszorús költő nemzeti ünneplésén, a maga részéről is elismerő háláját kívánja leróni nemzeti büszkeségünk e nagy alakja iránt azáltal, hogy Jókai Mórt jelen egyhangú határozattal Békéscsaba város díszpolgárává választja s az eddig „Nagy Tabán” nevet viselő utcáját nevéből „Jókai”-utcának nevezi el. Mely határozat díszoklevél alakjában Jókai Mórnak megfelelőleg átnyújtandó lesz.⁹⁷

1894-től tagja volt egy békés-megyei bizottságnak, amelynek feladata javaslatok kidolgozása volt az agrárszocializmus elleni harcban:

⁹⁵ Pesti Napló, 1886. augusztus 5., 3. oldal.

https://adt.arcanum.com/hu/view/PestiNaplo_1886_08/?query=Ut%C3%A1na%20a%20n%C5%91egy-let%20r%C3%A9sz%C3%A9r%C5%91%20Vidovszky%20J%C3%A1nos%20&pg=18&layout=s

⁹⁶ Schöpflin Aladár (szerk.): Magyar Színművészeti Lexikon. Budapest, 1929., I. kötet 151. oldal.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Lexikon_MagyarSzinmuveszetiLexikon_01/?query=vidovszky&pg=182&layout=s

⁹⁷ Békésmegyei Közlöny, 1925. február 25., 1. oldal.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/BekesmegyeiKozlony_1925_1/?query=hogy%20J%C3%B3kai%20M%C3%B3rt%20jelen%20egyhang%C3%BA%20hat%C3%A1rozattal%20B%C3%A9k%C3%A9scsaba%20v%C3%A1ros%20d%C3%ADszpolg%C3%A1r%C3%A1v%C3%A1%20&pg=231&layout=s

Békés vármegye törvényhatósági bizottsága 1894-ben, a vármegyében fellépett agrár-szocializmus ügyével foglalkozva s ennek terjedése és meghonosulása ellen az orvosszereket keresve, elhatározta azt is, hogy megkísérli mezőgazdaságunk minél belterjesebbé való tétele, iparunk, kereskedelmünk fejlesztése és ekként a szocializmus közvetett orvoslása érdekében, a hitelt olcsóbbá s hozzáférhetőbbé tenni. E törekvést a törvényhatósági bizottság községi takarékpénztárak, avagy községi hitelszövetkezetek létesítése által vélte leghelyesebben megvalósíthatni.

A törvényhatóság bizottságot küldött ki a kérdés tanulmányozására, azon megbízással, hogy az tanulmányát s javaslatát annak idején terjeszse a törvényhatósági bizottság elé és saját hatáskörében is igyekezzék a községi hitelintézeteket a vármegye községeiben szervezni. E bizottság, melynek tagjaiul dr. Fábry Sándor alispán elnöklete alatt (...) Haan Béla (...) és Vidovszky János lettek megválasztva.

[A bizottság] konstataulta, hogy a községi takarékpénztárak tényleg igen alkalmasak az olcsó hitel biztosítására és a takarékoság előmozdítására, ennélfogva az ily hitelintézetek szervezését ajánlja a törvényhatóságnak s azok létesítését megkönnyítendő, három alapszabály-tervezetet is dolgozott ki.⁹⁸

Nem véletlenül említem azt az 1895 augusztusi örömteli eseményt, amelyről utólag fog kiderülni, hogy tragikus események kiinduló pontja volt:

Vidovszky János, a csabai takarékpénztár általánosan tisztelt vezérigazgatójának kedves és szép leányát, Mudrony Anna kisasszonyt csütörtökön este 6 óra-kor vezette oltárhoz az ev. ref. templomban dr. Nyisztor Adorján aljárásbíró. Az esküvő szűk családi körben folyt le s a fiatal pár nászútra indult.⁹⁹

János IV. 1899. december 13-án halt meg. Lentebb a Békés c. újságban megjelent terjedelmes nekrológ részlete:

Vármegyénk társadalmának egy régtől fogva köztiszteletben álló tevékeny és nem egy ügyben vezérlő alakja dőlt ki az élők sorából Vidovszky Jánosnak, a csabai takarékpénztár nyugalmazott vezérigazgatójának e hó 13-án bekövetkezett halálával. (...)

⁹⁸ Gazdasági Mérnök, 1896. február 9., 64. oldal.

https://adt.arcanum.com/hu/view/GazdasagiMernok_20_1896/?pg=67&layout=s&query=vidovszky

⁹⁹ Békés, 1895. augusztus 11.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/Bekes_1895/?pg=132&layout=s&query=esk%C3%BCv%C5%91%20vidovszky

Alapítása óta huszonhat éven át volt igazgatója a csabai takarékpénztárnak, mely szerény viszonyaiból az ő szakszerű vezetése alatt virágzó nagy intézetté fejlődött, ugyanaz idő alatt részt vett minden tevékenységben, mely Csaba község üdvét és felvirágoztatását célozta, a képviselőtestületben szava súllyal, sőt legtöbbször döntő jelentőséggel bírt, a legtöbb szakszabottnak munkás tagja, vagy ügybuzgó elnöke volt. Egyházi ügyeit mindenkor meleg szeretettel istápolta, és e buzgalmának köszönhető, hogy polgártársai bizalma őt az egyházfelügyelői tisztre emelte.

Sok éven át egyik legtekintélyesebb tagja volt a törvényhatósági és közigazgatási bizottságoknak, melyekben mindig a legjobb mellett való harcban találjuk fel komoly, tiszteletre méltó alakját. De nemcsak a szorosán vett közügyekben, hanem a társadalmi tevékenység terén is oly sokoldalúság jellemző őt.

Ismételten volt

- elnöke a csabai kaszinónak,
- a helyi jótékonyágban oly érdemes nőegylet vezetésében mint annak hosszú időn át titkára jelentékeny része volt,
- a polgári körnek pedig huszonhárom évig volt elnöke és ez egyesület érdemei elismeréséül örökös diszelnökévé választotta meg.

(...) Az elhunyt családja a maga és kiterjedt rokonsága nevében a halálesetről a következő jelentést adta ki:

„Özv. Vidovszky Jánosné született Melczer Júlia [Lujza] a maga, valamint az alulírt rokonság nevében is fájdalomtól megtört szívvel tudatja a felejthetetlen jó férj, gondos és szerető apa, illetve nagyapa, testvér sógor és rokon Vidovszky János nyugalmazott takarékpénztári vezérigazgatónak élete 63-ik s boldog házasságának 17-ik évében keresztényi megadással túrt hosszas szenvedés után 1899, december 13-án reggel 5 órakor történt gyászos elhunytát. A megboldogult hűlt tetemei december hó 14-én délután 3 órakor fognak a feisővégi ótmetetőben örök nyugalomra tétetni.

Kelt B.-Csabán, 1899. december 13-án. Áldás és béke poraira!

- gyermekei:
  - Lukács Endréné [sz. Mudrony Piroska Lujza Irén, *1868],
  - Mudrony Jenő,
  - dr. Nyisztor Adorjáné [sz. Mudrony Anna Margit, 1874-1904]
- unokái:
  - Lukács Bandika, Irénke, Tiborka. Jenőke,
  - Nyisztor Dezsőke;
- vejei:

- Lukács Endre,
- dr. Nyisztor Adorján,
- Mudrony Jenőné [sz. Tabajdi Róza, 1877-1955] menyee;
- Vidovszky Károly és családja,
- Vidovszky László és családja,
- Vidovszky Ferencz és családja,
- Vidovszky Gyula és családja,
- özv. Schidlay Jozefin [sz. Melczer Josepha, *1832] és családja,
- özv. Benyik Cornélia [sz.: Melczer Cornelia, *1825] és családja,
- özv. Schier Ferenzné [sz.: Melczer Mária Berta, 1837-1909] és családja,
- Szilvay Lajosné [sz.: Melczer Janka Ilona, *1845] és családja, néhai Melczer Lajos [helyesen: Melczer József, 1800-54] gyermekei.¹⁰⁰

Egy ilyen gyászjelentés egyrészt egy „aranybánya” a családfakutatóknak, másrészt ebben a konkrét esetben az az érzésem, hogy Jánoshoz talán közelebb állt felesége, és különösen annak első férjének a családja, mint Vidovszky testvérei.

Melczer Júlia [Lujza]

Sz: Zólyom-lipcse, 1831.
 A.n.: Johanna Schmidt
 F1: Mudrony Sámuel
 F2: Vidovszky János IV.

Két okból említtem meg a hölgyet külön is. Az egyik az édesapja személye, a másik pedig egy, már „belengetett” tragikus esemény.

Az édesapa Melczer József „ág. ev. lelkész, M. János ág. evang. lelkész-író testvérbátyja, szül. 1800. ápr. 2. Osztrolukán (Zólyomm.); tíz éves korában a selmeczi lyceumba, 18 éves korában pedig Pozsonyba ment a theológiára. 1825-ben a bécsi prot. theologiai intézetbe lépett; 1827. ápr. 4. Lovich Ádám superintendens¹⁰¹ zólyom-lipcsei rendes-lelkészszé avatta. 1834-ben a garamszegi artikuláris gyülekezet¹⁰² hívta meg és haláláig itt működött. A

¹⁰⁰ Békés, 1899. december 17.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/Bekes_1899/?query=az%20%C3%A9l%C5%91k%20sor%C3%A1b%C3%B3l%20Vidovszky%20J%C3%A1nos-nak&pg=244&layout=s

¹⁰¹ Superintendens: a magyar protestáns egyházakban az egyházkerületeket vezető, választott lelkész. A kat. megyéspüspök megfelelője. A legutóbbi időkben protestáns püspök. (Magyar Katolikus Lexikon)

¹⁰² Artikuláris helynek nevezték azokat a magyarországi helységeket, amelyeket az 1681. évi XXVI. törvénycikk (artikulus) sorolt fel. Ez a törvénycikk kimondja, hogy a felsorolt helységeken a protestánsok szabadon tarthatnak istentiszteleteket és általában szabadon gyakorolhatják vallásukat, de azokon kívül sehol. Megyénként két-két ilyen helyet engedélyeztek.

szabadságharcz [után] Haynau fogatá el és Pozsonyba vitette, hol Szeberényi superintendenssel a vizi kaszárnyában sokáig fogva volt. Innét kiszabadulta után hivatalának élt 1854. nov. 18. történt haláláig. Művelt pap volt., egyaránt beszélte a német, tót, latin, magyar és francia nyelvet, de többnyire tótul írt. Legmaradandóbb nevet szerzett magának az egyházi énekszerzés terén. Az 1840-es évek elején Szeberényi János superintendens által kiadott tót énekeskönyvben (Zpevník Evangelický) negyvennégy eredeti éneke van. Ugyanitt van szép «Miatyánk»-ja is.¹⁰³

A Melczer Józsefhez kapcsolódó következő történetben Vidovszky János is felbukkan:

Pár nap előtt hoztuk híret, hogy Schier Ferenc kir. főmérnök Székesfehérvárott elhunyt. A köztisztületben állott derék férfiú emlékének lapunk egy igen tisztelt barátja a következő sorokat szenteli:

A gyászos emlékű 1850. év június havában a rózsahegyi csendőrparancsnoksághoz azon rendelet érkezett Pestről, hogy azonnal indítson két csendőrt a legszigorúbb titoktartás mellett Koritnicára és ott egy simára borotvált, közép termetű evangélikus lelkészt fogjon el és biztos fedezet alatt kísértesse be Rózsahegyre s onnan Pozsonyba.

A távsürgöny érkezésekor Schidlay nevű főmérnök szintén jelen volt a zsandár főhadnagy lakásán, amint ez, az elfogatási parancsot a jelen volt zsandárnak kézbesíté. Ez a főmérnök pedig épen annak a sorstól üldözött szegény evang. papnak bírta a lányát feleségül, akinek más bűne nem volt teljes életében, mint-hogy végtelenül szerette ezt a sárba tiprott, rabbilincsekben szenvedő hazát; és hitfeleit, Garamszegen arra oktatta, hogy ne hagyják magukat elcsábítani az úgynevezett „dobrovolnikok“ által, kik a tót nép zagyvalékából, Illává falvaiból kerültek ki, hanem szeressék azt a hazát, hol születtek, hol őseik pora hamvadoz.

Schidlay főmérnök az őt oly közletről érdeklő hir vételekor azonnal hivatalába sietett, hol egy fiatal cseh származású segédje működött. Ennek aztán elmondá teljes bizalommal a lesújtó hirt, mintegy tőle várva e kínos helyzetben segélyt.

És az a fiatal segédmérnök, a ki alig pár hónapja élt Magyarországon, a ki még a magyar nyelvet sem bírta kellőleg, a kinek e haza még semmi jót sem tett:

Wikipedia HUN: Artikuláris hely, https://hu.wikipedia.org/wiki/Artikul%C3%A1ris_hely

¹⁰³ SZINNYEI, 8. kötet, 1038-9. oldalak. https://adt.arcanum.com/hu/view/SzinnyeiMagyarlrok_08/?query=melczer%20j%C3%B3zsef&pg=520&layout=s

nem szólt semmit, hanem kalapját véve toronyirányban neki indult Koritnicának és épen egy jó órával előzte meg az önkény küldötteit.

Az elmúlt év augusztus havában, annak az általa megmentett evangélikus lelkésznek, Melczer Józsefnek Koritnicán találkozott újra az egész családja: özvegy Schidlayné Trencsénből, **Vidovszky János békés-csabai takarékpénztári igazgató és neje Melczer Lujza.**

Ott aztán elvezetett Schier bácsi bennünket a Zsófia-forráshoz és megmutatá azon helyet, hol feltalálta azt az üldözött szegény papot és mintegy előre sejtve a szomorú katasztrófát, a következőket mondá: „Eljöttem veletek talán utoljára erre a helyre, hová engem annyi édes emlékek fűznek: Koritnicának én építém az első, számbavehető vendégházát és erről a helyről, bujdosva, koplalva, erdők sötétségében meghálva jutottam el boldogságom küszöbére, mert Melczer legkedvesebb gyermeke az én aranyos Bertuskám kezével ajándékozott meg engem.”¹⁰⁴

Jöjjön a sajnálatos és tragikus esemény bemutatása:

A békésgyulai dráma.

Budapest, [1903.] december 15.

Békéscsaba távol esik a Borgiák hazájától, s Nyisztor Adorjáné [sz. Mudrony Anna Margit], ki a Körös-parton, a polgári jólét és a polgári tisztesség hajlékában nevelkedett, a bűnügyi szociológus előtt mint érthetetlen rejtély jelenik meg. Apját [Mudrony Sámuel] korán vesztette el, anyja [Melczer Lujza] másodszor is férjhez ment. **Vidovszky [János IV.] mérnök** vette el, a csabai takarékpénztár igazgatója. Apja és mostohaapja a megye legtiszteltebb alakjai közé tartoztak. Általában Nyisztorné minden rokona előkelő helyet foglal Békés-megye társadalmában. Sógora Lukács Andor főszolgabíró s férje Nyisztor Adorján központi vizsgálóbírája a gyulai törvényszéknek. Ebben a körben a legcsekélyebb inkorrekttség is logikai képtelenségnek mutatkozik. Hozzá kell tennünk, hogy Nyisztorné atyja után tekintélyes vagyont, körülbelül százezer koronát örökölt.

S ez a szép, tisztelt, gazdag szőke asszony egyszerre mint szörnyeteg jelenik meg a bűnügyi szenzációban. A nyomós gyanúokra, hogy a törvényszéki kifejezést használjuk, épített vád szerint cinkosokkal szövetkezett férje elpusztítására. És miért? Hogy a férj ne zavarja a bűnös pásztorórákat.

---

¹⁰⁴ Pesti Hírlap, 1886. január 19. https://adt.arcanum.com/hu/view/PestiHirlap_1886_01/?query=schidlay&pg=247&layout=s

Békés megye közönsége megdöbbenve áll a kiderített tények előtt. A Népbank bukása, a parasztzendülés óta ilyen mértékben semmi sem kavarta fel a lelkek nyugalma. Az emberek konsternálva kérdezik, honnan vette a gyilkos energiát ehhez a szörnyűséghez? Mert a közönség nagy része előtt a Kubik Gyulával folytatott viszonya ismeretlen volt. Még a gyulaiak sem hittek a súlyos botlásban. Mert Kubik Gyulát, a szolgabírói írnokot jelentéktelen és kissé korlátolt fejű embernek ismerték. Semmiesetre sem olyannak, ki egy asszonyban olyan végzetes szenvedélyt tudjon ébreszteni. A bíróné szeretője, — bár jó családból származik — erősen züllésre hajló természetet mutatott. Iskoláit sem végezte el rendesen s hivatalát is családjára iránti tekintetből kapta. Testben is gyöngye, csenevész, míg Nyisztor Adorján, a férj, atléta természetű, mutatós alak és egyike a törvényszék legkiválóbb bíráinak. Mint minden házasságtörésnek a lélektana, úgy ez is a női lélek homályába van takarva.

A jól nevelt, szende arcú, csabai Mudrony-lányban senki sem sejtette volna azt a sötét, bűnös szenvedélyt, mely most az ország figyelmét reá tereli. Sem benne, sem családjában nyoma sem mutatkozott a kriminális hajlamoknak. Esete úgy tűnik fel, mintha rácafolni akarna az átöröklés elméletére, mely Spencer óta annyi tudós főt foglalkoztatott. Egyébként a bűneset még igen összekuszálva áll előttünk. Az eddigi tudósítások még az intellektuális szerzőséget sem állapították meg. Nem tudjuk, Nyisztorné bujtatott, vagy ő lett felbujtva? Egészen ismeretlen Kubik Gyula kriminális szereplése. Részt vett-e ez a hitványabb kaliberű Alfonz úr a gyilkosság konceptusában? Ennél a kérdésnél dől el ennek a bűnyüggnek a mérete. (...)

A békésgyulai dráma ügyében a mai napnak legszenzációsabb eseménye volt a főbűnös, dr. Nyisztor Adorjánénak a törvényszéki palota épületében a vizsgálóbíró előtt történt megjelenése. (...) Mikor kihallgatják, a hozzá intézett kérdésekre majdnem kivétel nélkül tagadólag felel. Nem tud semmit, nem ismeri jelenlevő három bűntársát, kik szemébe vallanak és elmondják a szörnyű eset részleteit. A kihallgatás után az asszony ügyvédje karján távozott sietve. Mikor a földszintre értek és elhaladtak a rendes vizsgálóbírói hivatal előtt, kiszakította magát az ügyvéd karjából és dr. Nyisztor hivatalának ajtajához lépett. «Az uramhoz akarok, ő az uram, védjen meg!» — és leroskadt a zárt ajtó előtt.¹⁰⁵

Itt terjedelmi okokból megszakítom a hosszú cikk idézését, bár a történet még több csavart rejtegetett. Az utolsó fordulat az volt, hogy Nyisztor Adorjáné pár héttel a fő-tárgyalás előtt, 1904. szeptemberében a menyházi fürdőben tifuszból elhunyt¹⁰⁶.

¹⁰⁵ Pesti Napló, 1903. december 16.

https://adt.arcanum.com/hu/view/PestiNaplo_1903_12/?query=%22vidovszky%20m%C3%A9rn%C3%B6k%22&pg=330&layout=s

¹⁰⁶ Magyarország, 1904. szeptember 6., 7. oldal.

Olvasva a korabeli beszámolókat a perről, azt valószínűsítem, hogy a hölgy egyszerre volt bűnös és bűntársai által kihasznált áldozat. Valamint Nyisztor Adorján is minden volt, csak gyengéd, szerető férj nem.

3 Vidovszky Matild

K: 1230 0000
Sz: 1834.
A.n.: Urszinyi Karolin
F1 Lehoczky Viktor (1828-75.)
E1: Békéscsaba, 1852. november 22.
F2: Kaprinay Gábor (*1835.)
E2: Békéscsaba, 1867. június 13.
H: 1868. június 3.

A legtöbb, amit Matildtől tudhatunk, az a már idézett atyai levélben szerepel:

Vidovszky János levele Sopronban tanuló fiához

Csabán, Nov. 12^{kén} 1852

(...) Mathild September és October hónapokban nálam sok keserűséget és but okozott, sőt utoljára a szívemen olly sebet ejtett, melly több évek lefolyta után, tán – azt mondom tán behegedni, de begyógyulni soha nem fog.

Én soha nem tudtam milyen micsoda intim viszonyba áll ő Lehotzki Victorral, csak akkor, mikor Steiner úrtól hallottam, hogy ő Tomcsányi úrral September 8-kán szándékoznak fellépni és Mathildot kérni miután Lehotzki, állítása szerint, tisztában van Matildal, csak szüleitől beleegyezést vár, ami meg is történt, de tőlünk tagadó választ kaptak; ezek után elővettem Mathildot, magyaráztam néki ezen összekelésből háramlandó szomorú következtetéseket, hogy t.i. Lehoczkinak nincsen biztos állása, mostani csekély fizetéséből nem képes magase elérni, nem hogy még feleséget eltarthatna, jövődjöje sincs, mert németül nem tud, erkölcsre nézve igen fekete színekkel le van festve a világ előtt, vallásra nézve mondtam nékie, hogy nálunk a házasság szentség, ha egyszer egybe kelnek, nintsen az az ember a ki rajta segítene, ha mindennap fát vágna is a hátán, de ez mit sem használt, eltiltottam Lehoczkit a házamtól, ez sem használt, mert titkos úton, tudtunk nélkül levelezték, az édes anya kérésére nem

hajlott, sőt dacolt, utoljára, borzadt az ember, hogy ne borzadna az atya, elkövetett botrányok hallomására – és azokat írnom és elbeszélnem kell.

Utoljára Lehoczkival szökött Berénybe, későbben tudtom nélkül Cath. templomba kihirdették magukat, és egy estve 6 órakor, nem apai háztól (mert már akkor nem volt nekik szabad házamhoz jönni, csak úgy ha lemondott volna Lehoczkiról) mentek templomba, a hol is össze adta őket csabai cath. káplán.

Már most tengődnek Száraz házában egy szobában, én a leányt mindenből kitagadtam, nem kapott, de nem is fog kapni tőlem soha semmi segítséget, éljenek, amint tudnak; szokott lenni mindég egy könnyelmű, elbizott, engedetlen gyermeknek gyümölcse és jutalma, ez a színészeti szerelemnek drámája. Mennyit szenvedett édesanyád azon idő alatt, hogy kérte, hagyna fel vele ezt tollnak leírni lehetetlen, majd ha hazajössz, „detail” fogsz még többet hallani. Még csak három hete hogy együtt vannak, de már a mint hallom, megbánta a tettét, de már késő. (...)

Látni sem akarom őt, és nehezen is fog ezen a világon velem beszélni, úgy is az első elkövetett botrány után szép szót nem kapott tőlem, te vagy fiaim közül legöregebbike, iparkodjál jó maga viseleted és szorgalmad által fájdalmonon, mellyet holtig érezni fogok, némileg enyhíteni.” stb.

[Most látom, hogy nem stimmel a levél dátuma – november 12. – mert Matild és Lehoczky esküvőjére november 22-én került sor. Így a levél valószínűleg 1852. decemberében íródott, pár héttel az esküvő után. – RI]

Ne feledjük, Matild eme események idején még csak 18 éves volt!

Lehoczky Viktor (*1828. február 23., Szarvas - †1899.) Lehoczky Lajos és Novák Jozefa fia. 1852. november 22-én Békéscsabán kötött házasságot az evangélikus vallású Vidovszki Matilddal (*1833 k.). Fiuk: Endre (*1858). Békés vármegyei gyakornok (1846) volt. 1846-ban az egyik megüresedett rendes írnoki posztra ajánlották. Szolgabíró (1852) lett.¹⁰⁷

Megjegyzés: a párnak már 1853-ban is született egy fiúgyermek Szarvason, akinek sorsa ismeretlen.

---

¹⁰⁷ Héjja Julianna Erika: Békés vármegye archontológiája és prozopográfiája 1715–1848, 364. oldal. https://library.hungaricana.hu/hu/view/BEKM_Kbmk11/?query=%22lehoczky%20viktor%22&pg=365&layout=s

Egy szűkszavú újsághír szerint Lehoczky Viktor 1875-ben Csorváson agyonlőtte magát.¹⁰⁸ Ugyanakkor a fenti életrajz szerint 1899-ben hunyt el. Ez csak úgy lehetséges, hogy 24 évvel korábban túlélte az „agyonlövést”.

Nem világos, hogyan sikerült felbontani a katolikus házasságot, de tény, hogy 1863-ra ez már megtörtént. Matild második férjéről, Kaprinay Gáborról csak azt lehet tudni, hogy 1835-ben született Vácszentmihályon és 1870-ben egy darab régi rézpénzt adományozott a békéscsabai Evangélikus Gimnáziumnak.¹⁰⁹

Már jóval Matild halála (1868) után, valószínűleg 1876-ban rendelhette meg Vidovszky János IV. húga portréját Munkácsytól.

19. kép: Munkácsy Mihály: Vidovszky Matild arcképe

Erre a festményre utalhat Munkácsy 1877. évi levele, amit egyik csabai ismerősének címzett:

¹⁰⁸ Békés, 1875. február 28.

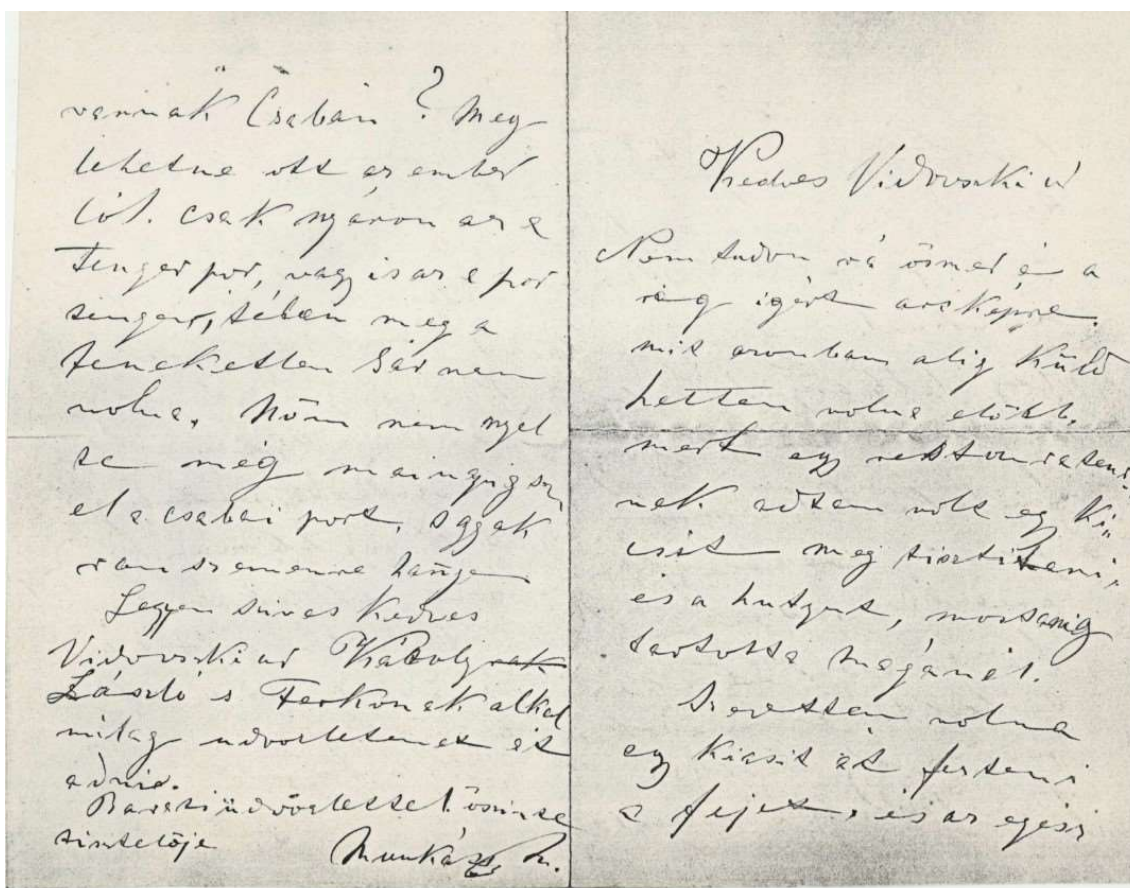
https://library.hungaricana.hu/hu/view/Bekes_1875/?query=le-hoczky%20Csorv%C3%A1son%20agyonl%C5%91tte%20mag%C3%A1t.%20&pg=27&layout=s

¹⁰⁹ Evangélikus Gimnázium értesítője, 1870.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Bekescsaba_2122_evangelikus_gimnazium_2127_1870/?query=%22Kaprinay%20G%C3%A1bor%22&pg=15&layout=s

Vidovszky Jánostól [IV.] vettem levelet, köszöni az arczképet. Örülök, ha némi örömet okozott neki. Mindig igen kedvesen emlékezem vissza a Vidovszky-családra. Milyen kedélyesen elrajzoltunk Ferkóval a nagy négy-szegletes asztalon; aztán este hozták az almát a speizből.¹¹⁰

Nagy valószínűséggel a fenti levélnek az előzménye Munkácsy egy másik levele, aminek kézírásos eredetije 2023. őszén került elő Vidovszky Ferenc IV. archívumából. Azaz Munkácsy elküldte Vidovszky Margit arcképét egy levél kíséretében Vidovszky János IV-nak, aki azt írásban megköszönte, és erre reagált Munkácsy egy harmadik levélben.

20. kép: Munkácsy Mihály levelének 4. és 1. oldala.

¹¹⁰ Zsilinszky Mihály: Munkácsy gyermekkorából. In: Magyar Szalon, 1900., 2. szám, 475. oldal. https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarSzalon_33_17-2_1900_04-09/?query=Min-dig%20igen%20kedvesen%20eml%C3%A9kezem%20vissza%20a%20Vidovszky-csal%C3%A1dra&pg=253&layout=s

Az átirat:

„Kedves Vidovszki úr,

Nem tudom rá ösmer é a rég ígért arcképre, mit azonban alig küldhettem volna előbb, mert egy restaurateurnek adtam volt egy kicsit meg tisztítani, és a *huncut* (?) mostanig tartotta magánál.

Szerettem volna egy kicsit át festeni a fejet, és az egész képet, de alig tehettem volna a hasonlatosság kockáztatása nélkül, így még legalább annyi hasonlatosság van benne, hogy emlékeztet a mindnyájunk előtt oly drága eredetire, s engem különösen emlékeztetett azon időkre, midőn oly szívélyes fogadtatásban részesültem kedves családjok körében, a mit soha sem feledhetek el.

Mi most rendezkedünk új házunkban, a mi nem kevés gondot okoz, s oka annak, hogy az idei kiállításban semmi jelentékenyebb munkámmal nem vehetek részt.

Különben jól telik az idő, dolog és szórakozás között.

Hát kegyetek, hogy vannak Csabán? Meg lehetne ott az ember *jól*, csak nyáron az a tenger por, vagyis az a por tenger, télen meg a feneketlen sár nem volna. Nőm nem nyelte még mai napig sem el a csabai port, s gyakran szememre hányja.

Legyen szíves kedves Vidovszky ur Károly, László s Ferkónak alkalmilag üdvözetemet át adni.

Baráti üdvözlettel őszinte tisztelője.

Munkácsy M.”

3 Vidovszky László I.

K: 1260 0000

Sz: Békéscsaba, 1843. június 15.

A.n.: Urszinyi Karolin

F Wagner Mária Magdolna (1860-1922)

E: Békéscsaba, 1883. április 2.

H: 1930.

1863-tól a Mosonmagyaróvári Mezőgazdasági Egyetem hallgatója. Az alábbi fénykép – a kora alapján – valószínűleg itt készülhetett.

21. kép Vidovszky László egészalakos fényképe

A következő ismert életesemény 1877-ből származik:

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter az 1876. évi 28. t.-cz. 3. §-ában nyert felhatalmazáshoz képest a tolna-megyei tankerületben (...) Vidovszky László uradalmi jószágigazgatót Ivis-Vejke és Závod (...) községek számára ideigl. iskola látogatóul nevezte ki.¹¹¹

Két évvel későbbi hír:

A m. n. muzeum érem- és régiségosztályának gyarapodása f. év szeptember havában következő volt (...):

- Ajándékozás útján: Vidovszky László jószágfelügyelő Lengyelből (gr. Apponyi Sándor nevében) 2 db római téglát (...).¹¹²

Ebből egyértelmű, hogy László I. ekkor már a Tolna megyei Lengyelben dolgozott mint jószágfelügyelő.

1882: B.-Csabáról írják: W a g n e r Mari kisasszonyt, a gr. Wenckheim Frigyes jószágigazgatójának kedves leányát eljegyezte Vidovszky László, a gróf Apponyi Sándor lengyeli (tolna-megyei) jószágainak fiatal igazgatója.¹¹³

¹¹¹ Néptanítók Lapja, 1877. december 15.

¹¹² Archeológiai Értesítő, 13. kötet, 1879.

¹¹³ Pesti Hírlap, 1882. december 3.

https://adt.arcanum.com/hu/view/PestiHirlap_1882_12/?query=B.-Csab%C3%A1r%20C3%ADrj%C3%A1k%3A%20Wagner%20Mari%20kisasszonyt&pg=36&layout=s

Még ugyanebben az évben megtudhatjuk:

Gróf Apponyi Sándor, Tolna megye.

1881-ik évben befejeztetett Mucsin 14 hold száraz, gazt termő rétöntözési be-
rendezése 110 frt 97 kr. költséggel. Lengyelen 30 hold nagyon vízenyős, csátén
és mezei zsurlón kívül egyebet sem termő rét alagcsövezése 987 frt 49 kr. be-
fektetéssel. Öntözés fenntartási költsége 1882-dik évben 14-17 forint, alagcsö-
vezése 5-07 forint.

Öntözés eredménye szebb és gazdagabb fű-állomány mellett, 4 hold öntözött
réten a termés mennyisége épen kétszerese volt annak, mely eddig az egészen
— 14 holdon termett. Az alagcsövezett területen a csáté és zsurló részben el-
halván, gyenge ritka fű-állomány van, melynek hozama felére apadt; szántha-
tóvá válván 7 kat. hold felszántatott, hogy trágyázás és egy évi répa-termesztés
után fűmaggal újra be-vetessék. (Vidovszky László felügyelő jelentése.)¹¹⁴

Egy fővárosi újság 1883-ban már az esküvőről számol be:

Vidovszky László uradalmi tiszt f. hó 2-án vezette oltárhoz a csabai evang.
templomban W a g n e r Mari kisasszonyt, Wagner János puszta-eperjesi föld-
birtokos leányát.¹¹⁵

1884. évi kinevezések:

Vidovszky László Tolna megye völgyeségi járására gazdasági tudósítónak.¹¹⁶

Az alábbi sorokból kiderül, hogy kiváló szakértői értelemmel tudósított, például a kocák
étvágyhiányáról is:

Felelet a 26. sz. kérdésre. A szoptatós koczáknál előforduló étvágytalanság az egyol-
dalú etetés, de főleg az eleség hiányos alakban való adagolásából ered. Az állatok,
főleg ha sok malaczt táplálnak, igen kimerülve, elgyengülnek, a csöves tengeri elfo-
gyasztásánál a rágizmok is ellankadnak s ösztönszerűleg puhább takarmányféléket ke-
resnek, azért czélszerű a tengerit dara alakjában, ha lehet felerészben árpa- vagy kor-
pával keverve, (5—8 órán keresztül áztatva) etetni. Így a koczák 8—10 hétig szoptat-
hatnak és mindig jó étvágy mellett erős kondiczióban maradnak. Só az etetés helyén
kő alakban nyújtandó.

Vidovszky László.¹¹⁷

---

¹¹⁴ Vízügyi Közlemények, 1882.

¹¹⁵ Budapesti Hírlap, 1883. április 13.

¹¹⁶ Közgazdasági Értesítő, 1884/2.

¹¹⁷ Köztelek, 1884. február 28.

1893-ban még mindig Tolna megyében dolgozott:

(...) Például idézhetem gr. Apponyi Sándor lengyeli uradalmát (Tolna-megye), hol szintén meghonosította Vidovszky László jószágfelügyelő a nemes fűzet. Ezt feldolgoztatja az uradalom s mint kész kosárárut maga szállítja piacra s jó áron elárúsítja.¹¹⁸

Pár évvel később azonban már az Alföldön (valószínűleg Dobozen) találjuk:

Kérdés. „Gabonaaratásra is kombinálható fűkaszálógép. Az uradalomban néhány fűkaszáló lenne beszerzendő, miután azonban **itt az Alföldön** majdnem minden évben előfordul, hogy minden gabona egyszerre érik be, oly fűkaszálókra lenne szükségünk, melyeket esetleg gabona aratására is lehetne használni, ha nem lenne is kérékbe kötő gép.

Ebből folyólag azon tiszteletteljes kérelemmel jövök a tekintetes Szerkesztőséghez, méltóztassék velem tudatni, vannak e már oly tökéletes kombinált gépek, melyek a fentebb jelzett céloknak teljesen megfelelnek? és mely gyáros, ki ilyeneket készített. Szíves értesítéséért előre is hálás köszönetét mond

Vidovszky László, intéző¹¹⁹

Egy érdekes riport 1902-ből:

Két dobozi bika karrierje.

A maga nemébe páratlanul áll az a karrier, amit két fiatal dobozi bika elért az élet színpadán. A két süldő bika Villás és Pogány nevet visel s valaha gond nélkül legelték a dobozi mezők kövér fűvét, nem is álmodva azt a nagy tiszteséget, amely őket érni fogja. Igaz, hogy már ekkor is bizonyos megkülönböztetett állapotban voltak többi testvéreikkel szemben, mert rájuk nem lehetett elmondani, hogy «tanulj tinó, ökor lesz belőled», mivel ők apa-szerepekre készültek.

A sors szeszélye azonban két fürge németet hozott a dobozi uradalomba ezelőtt két évvel, akik állítólag tenyész bikákat vásárolni jöttek a messze nyugatról s akiknek roppantul megtetszett a Villás meg a Pogány hatalmas két-két szarva. Alkuba bocsátkoztak **Vidovszky László dobozi főintézővel** és jó áron megvették a két gyönyörű magyar bikát.

---

¹¹⁸ Köztelek, 1893. március 8.

¹¹⁹ Gazdasági Lapok, 1899.

Itt kezdődik a Villás és a Pogány regénye. Vasúti kocsikba pakolták őket, s itt hagyván a délibábos rónát, meg sem álltak Amsterdamiig, hol kisült, hogy a két német nem annyira tenyészvikát vett bennük, hanem artistákat s egy Hunyadi János nevű úr iskolázás alá vette a magyar Alföld két sarjadékát. S hogy mivé lett a Villás és a Pogány ennek a Hunyadi János nevű úrnak a keze alatt, arról fényes tanúságot tesz az a francia nyelvű plakát, amelyet Berlinből kapott a napokban az eladott bikák sorsáról mitsem tudó **Vidovszky főintéző**.

G. I. Van Eden (...) a bikák impresszáriója hirdeti ezen az újkor legnagyobb csodáját (...), a magasabb iskolát végzett két idomított bikát, amelyekkel esténként Hunyadi János úr és két gyönyörű spanyol hölgy — a bikák lovaglói — szenzációs mutatványokat csinálnak. — A plakáton nagyobb hitelesség okából a Villás meg a Pogány jól sikerült portrait-ja is ott van, amint lovagolják, barriert, abroncsot ugranak. Szóval a két magyar bika gyönyörűen bevált artistának s hírnevük már is oly nagy, hogy a czirkuszi idényre angazsirozták őket Riga, Rostock, Odessa, Kiev, Berlin, Łódź, Szaratoff és Moszkva világhírű czirkuszai is.¹²⁰

A Vidovszky, Göllner, Láng, Krocsák, Voit és Bartók családok összefonódása

Részletek dr. Etter László 2007. évi kortörténeti értékű leveléből:

(...) A Domoszlay család 1891-től Dobozon élt, a családfő, Domoszlay József számtartó volt gróf Wenckheim Dénes uradalmában. Ebben az időben Vidovszky László volt a dobozi uradalom intézője. (Az ő beosztottja volt Göllner Antal rudolf-majori ispán. Göllner Klára talán az ő lánya?)¹²¹

A Vidovszky és a Domoszlay család rendszeresen összejárt, kapcsolatukról nagyanyám a következőket írta:

"(...) Még nem írtam Vidovszkyékről, pedig ők fontos szerepet tölthettek be a dobozi életemben. Vidovszky László volt a dobozi uradalom intézője, Göllner Antal a rudolfmajori, s Frank Ferenc fűszegi ispánok alá tartoztak. Segédtsztek voltak hárman-négyen. Vidovszky [László I.] kedves, de erélytelen ember volt. (...) Egy kisfiúk volt [Vidovszky János V.], elkényeztetett, rossz kölyök. Később katonaiskolába adták s még fiatalon meghalt. Szakácsnét, szobalányt tartottak, igazi úri háztartásuk volt."

¹²⁰ Békés, 1902. február 16.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/Bekes_1902/?query=Vidovszky%20L%C3%A1szl%C3%B3%20do-bozi%20f%C5%91int%C3%A9z%C5%91vel%20&pg=34&layout=s

¹²¹ Igen, de erről később.

Még egy adat: Göllner Antal felesége Voit Emma volt. Voit Emma unokatestvére volt Bartók Bélának. Voit Emma öccsei és Bartók Béla több alkalommal Göllneréknél nyaraltak. [Ez itt dr. Etter László levelének a vége – RI]

Itt kezdődnek a komplikációk. Ifj. Bartók Béla szerint

[Bartók Béla 1906.] július 25-én Dobozon meglátogatja távoli rokonait, Vidovszky Lászlóékat.¹²²

Valamint:

[Bartók Béla 1905.] június 18-án Szilad pusztáról ½ órás látogatásra átmegy a szomszédos Kertmeg pusztára, Göllner Antalékhoz (Voit Emmáékhoz).¹²³

A probléma az, hogy 1906-ban – a legjobb tudomásom szerint – a Bartók és Vidovszky család nem lehetett rokonságban. Az viszont tény, hogy a rokonság később valóban „megteremtődött”, két független ágon is.

Mi az, amit biztosan tudunk:

1. A Vidovszkyak Turócszentmártonból származnak. Bartók Béla édesanyja, Voit Paula szintén Turócszentmártonban született 1857-ben. Voit Paula tanítóképzőt végzett, kitűnő muzsikus volt. „Azt hiszem, zenei tehetségemet, muzsikus hajlamomat ettől a finom lelkű, drága asszonytól örököltem” – emlékezett meg id. Bartók Béláné Voit Pauláról legilletékesebb életrajzírója, a fia Bartók Béla. Nem tudjuk, hogy lehetett-e ebben az időben, vagy akár korábban, bármilyen rokoni kapcsolat a Voit és a Vidovszky (Vido) család között.
2. Voit Emma Bartók Béla unokatestvére volt. Férje Göllner Antal. Voit Emma öccsei és Bartók Béla több alkalommal Göllneréknél nyaraltak. Göllner Antalék és Vidovszky Lászlóék (I.) is Dobozon és/vagy környékén éltek.
3. Ifj. Bartók Béla tudta, hogy Göllnerék rokonok, de nem világos, hogy miért gondolta, hogy a Vidovszkyak is.
4. Göllner Antal leánya, Klára 1906-ban született, és pár évtizeddel később feleségül ment Vidovszky László II-höz, Vidovszky László I. unokaöccséhez. Azaz Vidovszky László II. nejének nagyanyja Bartók Béla unokatestvére (Voit Emma).
5. Ráadásul van még egy csavar. Voit Emmának nem csak Bartók Béla, hanem Láng László Károly (1875-1946.) is unokatestvére volt, mert mindkettőjüknek egy Krocsák lány (Berta és Emma) volt az édesanyjuk.
6. Láng László Károly meg Vidovszky Irén Terézt (1869-1955.) vette feleségül. (Vidovszky Irén Vidovszky László I. unokahúga volt.) Az esküvőre 1916-ban

---

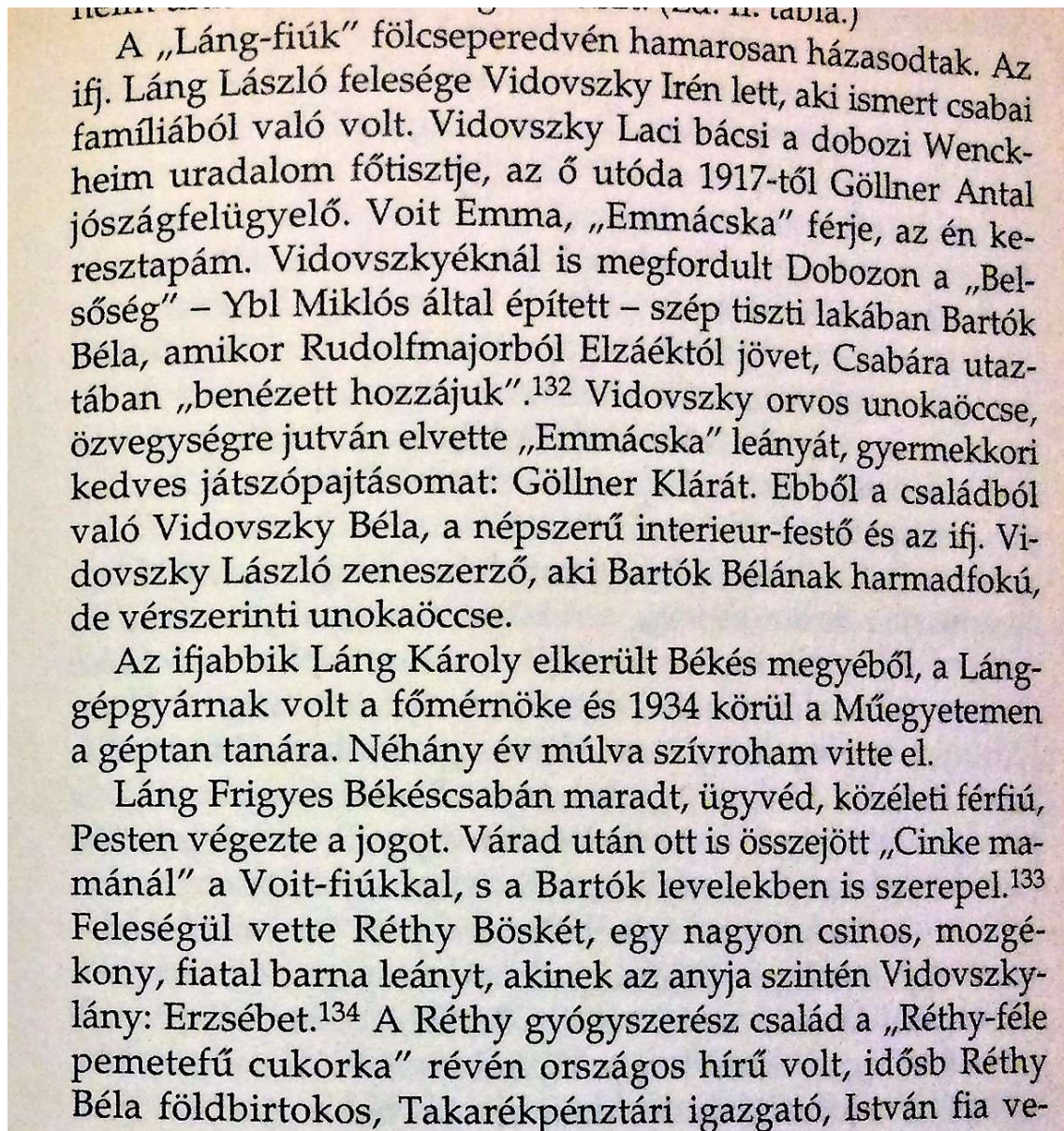
¹²² BARTÓK, 87. oldal.

¹²³ BARTÓK, 76. oldal.

került sor, tehát pont tíz évvel Bartók Béla Vidovszky László I-nél tett látogatása után.

7. Azaz nyilvánvalóan keletkezett összefonódás a Voit, Göllner, Láng, Krocsák, Vidovszly családok között, de még mindig nem tudjuk, hogy az 1906. évi látogatás kapcsán „mire gondolt a költő?” A legnagyobb valószínűsége annak van, hogy ifj. Bartók Béla a később kialakult rokoni kapcsolatokat „vetítette vissza” 1906-ra.

Lentebb egy érdekes részlet Voit Pál „Hét nemzedék szilvafák nélkül” című könyvéből, amiben már felbukkannak nagyszüleim, **Vidovszky Erzsébet és Réthy Béla I.** is.¹²⁴

¹²⁴ VOIT, 89. oldal.

Wagner Mária

A már idézett Domoszlay visszaemlékezése szerint:

[Vidovszky László I.] felesége [Wagner Mária] (...) nagyon művelt, intelligens asszony. Szülei soproni származású birtokos család. Engem nagyon szerettek, majd mindennap összejöttünk. Vidovszkyné volt a bérmaanyám, az ura pedig esküvői tanúm. Vidovszkyné magas, vékony, nagyon rövidlátó, nem falusi gazdasztrnének való.

Sokat tanultam tőle. Német folyóirat járt neki, ha valami tetszett neki, meghozatta, pl. klöpli-párnát, s megtanult csipkét verni s megtanított rá mindnyájunkat. Az egész vidéket klöpli-láz fogta el. Szabott, varrt, kézimunkázott s olvasott. Miután nagyon rövidlátó volt, hosszú bottal járt s tekintve a dobozi padló járdát, tanácsos is volt. Ha beteg volt, én voltam mellette egész nap, az asztalnál én voltam a háziasszony s megtanultam, hogy kell felszolgálni." (...)

A házaspárnak két gyermeke volt:

- Vidovszky Johanna Nepomuk Christina Maria Magdalena – született 1884-ben Lengyelben és meghalt négyéves korában.
- Vidovszky János V.

22. kép: Vidovszky Lászlóné Wagner Mária egészalakos fényképe

4 Vidovszky János V.

K: 1262 0000

Sz: 1886.

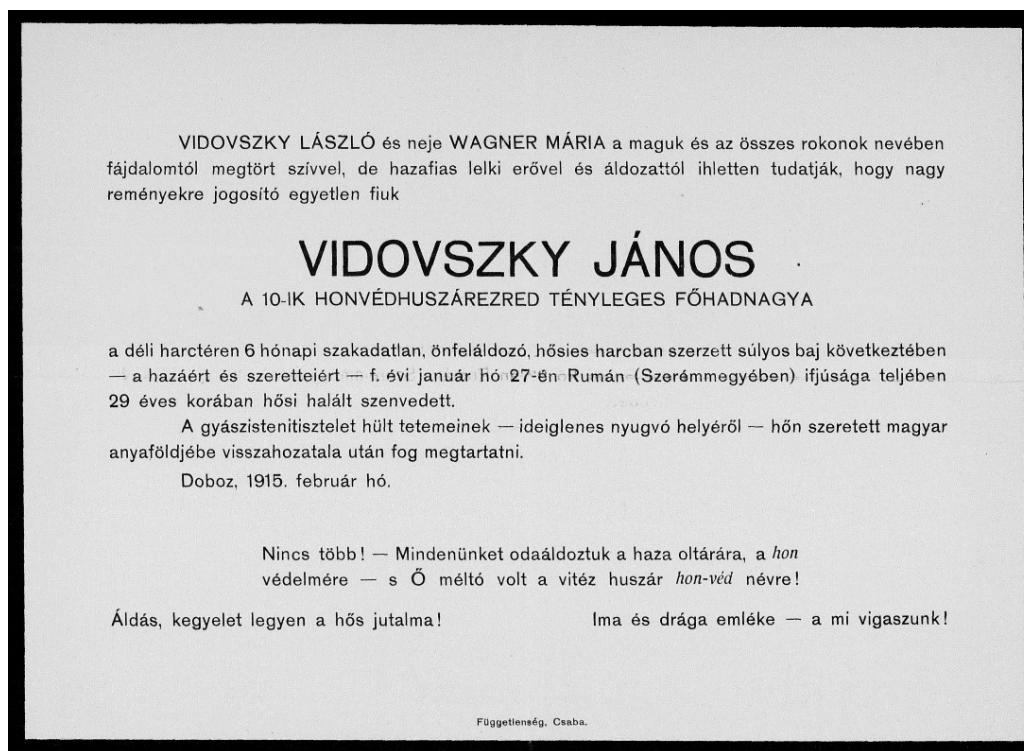
A.n.: Wagner Mária Magdolna (1860-1922.)

H: 1915. január 27.

Jánosról az első híradás 1903-ból származik, amikor Nagyváradon volt a hadapródiskola növendéke:

[Az ünnepségen] Vidovszky János hegedűszólót játszott, — Gerecz János zongorakisérete mellett. (...) Náth B. bűvész mutatványai ügyes kézre vallottak. A zenekar által előadott darabokat lelkesen megtapsolták, Vidovszky, Lonkay, (...) növendékek egybevágó erőteljes játéka — jó mesterüket és szorgalmas tanulásukat dicsérte.¹²⁵

A következő hír már János 1915. tragikus haláláról szól:

Hősi halál. Egy iztól-vérig bátor katona, egy legendabeli vakmerő hős, a világ-híres honvédhuszárság disze-virága hajlott a sírba **Vidovszky János** honvédhuszár főhadnaggyal, ki az első harci riadóra lelkesült örömmel sietett le a szerb

¹²⁵ Pécsi Napló, 1903. március 14.

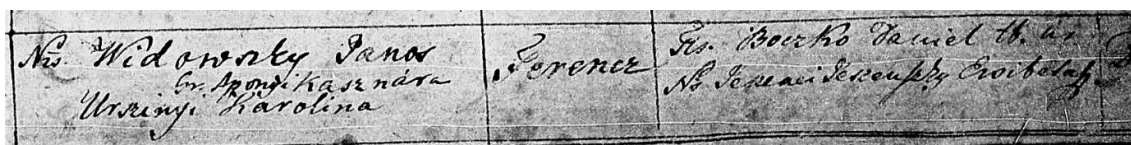
https://adt.arcanum.com/hu/view/PecsiNaplo_1903_03/?query=Vidovszky%20J%C3%A1nos%20heged%C5%B1sz%C3%B3l%C3%B3t%20j%C3%A1tszott&pg=103&layout=s

határra. Az első puskaszótól kezdve lenn küzdött ezredével egész a múlt év végéig, amikor egy éjjel a Szávába zuhant lovával együtt. Ekkor meghűlt, tifuszt kapott, mely gyilkos kór a bátor katonát, a bálványozásig szeretett bajtársat megölte. Nem fogta az ádáz ellenség semmiféle fegyvere, pedig mindig közöttük járt, ott ahol legjobban osztogatják a halált. Megtörtént, hogy komitácsik két izben elfogták, de nem lehetett a zsákmányuk, mert mindkét izben megszökött tőlük.¹²⁶

3 Vidovszky Ferenc I.

K: 1270 0000
Sz.: Békéscsaba, 1845.
A.n.: Urszinyi Karolin
F: Launer Ida (1857-1942.)
H: 1930.

Lentebb Ferenc születési anyakönyvi bejegyzése. Édesapja (János III.) mint gr. Aponyi kasznárja van feltüntetve. Érdekes a keresztapa személye is. A keresztapa, Boczkó Dániel II. édesanyja nemes Thaisz Julianna, akinek a testvére, nemes Thaisz Mária Urszinyi Karolin apai nagyanyja volt. Innen lehetett a családi ismeretség. Boczkó Dániel II. 1838-tól csabai járásbíró volt és 1849. június 29-én (nem a legszerencsésebb pillanatban) Szemere Bertalan Erdély teljhatalmú országos biztosává tette.

Ferenc és testvérei fiatalkoráról a legtöbbet Munkácsy Mihály visszaemlékezéseiből tudhatunk meg, de ezeket már idéztem korábban. Itt csak röviden ismétlem meg:

„Vidovszkiék közül legjobban **Ferencet** és Lászlót szerettem, mert mind a hárman sokat rajzoltunk. **Ferenc** nagyon ügyes volt és egész estéket azzal töltötünk el, hogy a kerek asztalnál, lámpavilág mellett képeket másoltunk.”

Ezekben az években került sor a plakáton említett műkedvelő előadásra is. Sajnos a békéscsabai előadásról magáról nem találtam beszámolót. A színészek között említett Urszinyi Gusztáv anyai ági unokatestvére volt Vidovszky Ferencnek. Launer Károly (*1845) és Lajos (*1850) **Launer Ida** bátyjai, a jegyárúsító **Launer S[ámuel]** pedig a három Launer testvér édesapja volt.

¹²⁶ Békés, 1915. február 14. https://library.hungaricana.hu/hu/view/Bekes_1915/?pg=45&layout=s&query=vidovszky

Műkedvelők által, a pesti hásonszenvi kórház alap-
tőkéjére.

A nagy vendéglő teremében.

B.-Csabán.

szombaton, 1866. évi január 6-án

adatlik:

A MAMA.

Eredeti vígjáték 3 felvonásban, írta Szigligeti.

(A gróf Teleki alapítványból 100 arannyal jutalmazva.)

Személyek:

Mogoriné	<i>Codolyné</i>	<i>Barb-szék</i>	Dudits M.-né. a.
Czili, leánya	<i>Corzinné</i>	<i>Barb-szék</i>	Geyer Ilon k. a.
Berki Ákos, Czili férje	<i>Ludovik</i>		Munkácsy Mihály ur.
Esztike árva, Mogoriné rokona	<i>Pellacina</i>		Harsányi Alexandr. k. a.
Szegfű Tivadar, agglégény ügyvéd	<i>János</i>		Launer Károly ur.
Ormi Béla, fiatal ügyvéd	<i>Szék</i>		Thomka Emil ur.
Ugri Miska	<i>Szék</i>		Vidovszki Ferencz ur.
Egy ur			Ursziny Gusztáv ur.
Inas			Haas Soma ur.
Pinczér			Launer Lajos ur.
Szobaleány			Képesy Cornelia k. a.

Történik Pesten, az első felvonás Mogoriné házában, a második a fogadóban, a harmadik Mogoriné házában és a fogadóban.

Helyárak: Zártszék 1 fr. Földszint 50 kr. Gyermekjegy 30 kr.

Jegyek előre válthatók: **Launer S.** ur kereskedésében

Kezdeté pontban 7 órakor.

Nyomatott Gyulán, Dobay Jánosnál.

Z. n. St. G.

UNOLAGOS LEVÉLTÁR
R szekció

23. kép: A Mama plakátja, 1866.

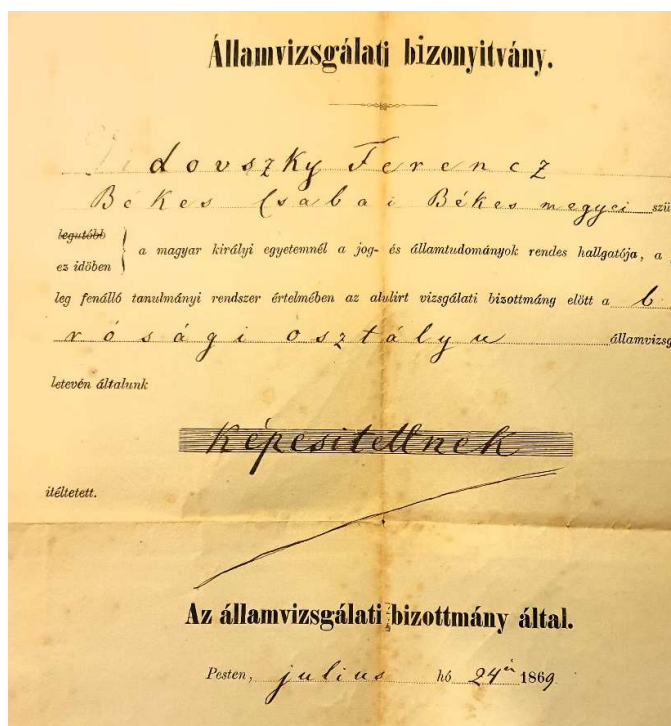
Jókai Mór (Kakas Márton álnéven írt) kritikája Szigligeti darabjáról még 1857-ből:

A mama, száz arany jutalmat nyert vígjáték, Szigligetitől. A kritikusok azt mondják erről a darabról, hogy „tiszteljed a te tatádat és mamádat, hogy hosszú életű légy a színpadon” s úgy látszik, hogy haragusznak Szigligetire „A mamá”-ért. Én azonban, aki Szigligetinek sem apja, sem anyja nem vagyok, nem veszem ilyen érzékenyen a dolgot, s bevallom őszinte szívvel, hogy én olyan jól mulattam ezen a darabon, ahogy csak illett, s ha egyik érdemes kollégám hangokat hallott a vivátorok között, amik még meg sem csattantak, hát azok az én hangjaim voltak. (Tudni való, hogy a kakas valamennyi mind tenor.) Van ebben a darabban egy békében élő házaspár, kiknek családi konstitúcióját minduntalan ostromállapotba helyezi a mama: a mama feltűzeli a leányát, hogy ne engedjen a férjének, a férj elbujdosik a háztól, vendéglőbe megy, a mama ott is üldözi, elhagyogatott keztyűk, zsebkendők nagy galibát idéznek elő, öregbíti azt egy

furfangos inas, aki szereti magát úrnak nézetni, végre kibonyolódik minden félreértés szépen, a mamának kezét csókolnak, de mégis megkérlik, hogy csak főzessen ezután külön konyhán, s azontúl boldog lesz minden ember, amíg tudniillik a „mamát” ismét elő nem adják, amikor megint minden újra kezdődik.

Az alakok nem újak, az ember azt hiszi, hogy mindenikkel találkozott már itt amott az életben, amit a kritika nagyon hibáztat, tanácsolván a színműíróknak, hogy menjenek új alakokért a holdba. Utoljára is a közönség jól mulatta magát, s én nem vagyok elég bátor abba a vitába beleszólni, mely legközelebb szőnyegre került, hogy tudniillik van-e a közönségnek annyi esze, mint a jámbor újdondásznak, a ki őt lepirongatja, ha nem úgy tánczol, a hogy ő füttyölt neki? A jutalmazott színmű Szigligeti jobb vígjátékai közé tartozik s mindenesetre nyereségnek nevezhető színpadunkra nézve, s aki ellenkezőt állít, titkos drámaírás gyanújába keveri magát.¹²⁷

Ferenc a pesti magyar királyi egyetemnél jog- és államtudományokat tanult. Az államvizsgálati bizonyítványt 1869-ben kapta meg a bírósági osztályon.

24. kép: Vidovszky Ferenc I. államvizsgálati bizonyítványa

Első munkahelyének nem találtam nyomát, de az biztos, hogy 1875-ben már Gyomán élt és dolgozott.

¹²⁷ Vasárnapi Újság, 1857. április 26.

https://adt.arcanum.com/hu/view/VasarnapiUjsag_1857/?query=Van%20ebben%20a%20darab-ban%20egy%20b%C3%A9k%C3%A9ben%20C3%A9l%20h%C3%A1zasp%C3%A1r&pg=147&layout=s

Ferenc 35, Ida 23 éves volt, amikor 1880 tavaszán összeházasodtak:

Kedden délután 5 órakor volt **Launer Ida** kisasszonynak — most már asszonynak — esküvője **Vidovszky Ferenc** úrral, Csabán, az ág. hitvallású templomban. Rég nem láttunk ily díszes vendégkoszorút. Csak az unokahúgok és öcsék száma rúgott, mint mondják, vagy 150 személyre. Szerdán délután 10—12 kocsis, felkendőzött lovakkal, nemzeti zászlóval és a zenekarral kísérték ki a vasúthoz a fiatal férjével Gyomára távozó menyecskét.¹²⁸

1889-ben Ferenc már Gyoma vezető jegyzője és eme minőségében a főbíró mellett ő írja alá az új városháza alapkövében elhelyezett emlékiratot. Részlet:

Gyoma község polgárságának a közjóért és községünk felvirágozásáért nemesen lángoló szívében már rég megérlelődött azon eszme, hogy a hosszú évtizedek súlya alatt roskadozó, s magasztos rendeltetési céljainak ez időszert meg nem felelő elavult városháza egy, a haladó kor kívánalmaihoz méltó, a községi közigazgatásra hivatott összes tényezők befogadására teljesen alkalmas, díszes, új városházával kell hova hamarabb felcserélni.¹²⁹

25. kép: Vidovszky Béla: Vidovszky Ferenc I. portréja

Vidovszky Béla 1903-ban festett arcképén Vidovszky Ferenc 58. életében látható.

¹²⁸ Békésmegyei Közlöny, 1880. április 1.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/BekesmegyeiKozlony_1880_1/?query=Keden%20d%C3%A9lut%C3%A1n%205%20%C3%B3rakor%20volt%20Launer%20Ida%20kisasszonynak%20&pg=202&layout=s

¹²⁹ Békés Megyei Népújság, 1987. augusztus 15.

https://adt.arcanum.com/hu/view/BekesMegyeiNepujsg_ADT_1987_08/?query=Gyoma%20k%C3%B6zs%C3%A9g%20polg%C3%A1rs%C3%A1g%C3%A1nak%20a%20k%C3%B6z%C3%A9rt%20%C3%A9s%20k%C3%B6zs%C3%A9g%20felvir%C3%A1goz%C3%A1s%C3%A1%C3%A9rt%20&pg=118&layout=s

26. kép: Vidovszky Béla: Szüleim

A méltán híres Vidovszky Béla festmény becslésem szerint 1915-1920 körül készülhetett. Launer Ida figyel a passziánszózó férjét.

27. kép: Vidovszky Ferenc I. családja

Az értes kort tisztességben megélt házaspárnak 10 gyermeke született, akik közül 7 fiú és egy lány élt a fénykép készítése idején (1905-6 körül).

Álló sor:

- 1276 0000 V. Ida (1892-1975.)
- 1274 0000 V. Kálmán (1888-1932.)
- 1271 0000 V. Ferenc II. (1881-1946.)
- 1273 0000 V. Lajos (1885-1959.)
- 1272 0000 V. Béla (1883-1973.)
- 1275 0000 V. István I. (1889-1968.)

Alsó sor:

- 1270 0000 V. Ferenc I.
- 1277 0000 V. Árpád (1896-1908.)
- 1271 0000w V. Ferenc II. felesége, Czilchert Henriette (1880-1951.)
- 1270 0000w Launer Ida
- 1278 0000 V. László II. (1900-62.)

A következő kép 1930-ban készült.¹³⁰

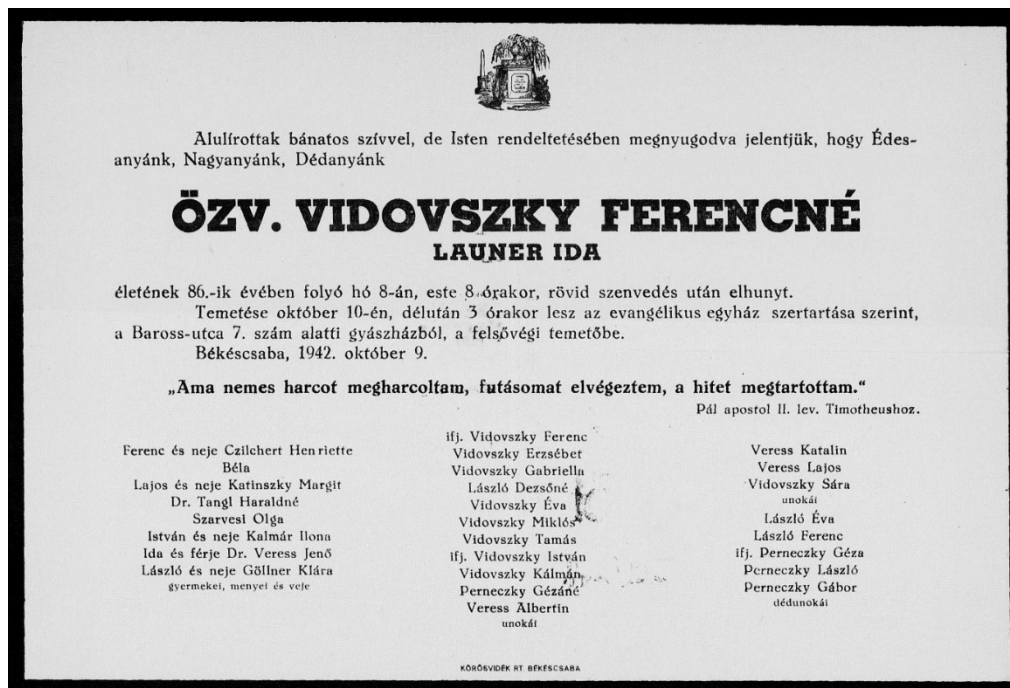

28. kép: Vidovszky Ferenc és Launer Ida aranylakodalma

¹³⁰ A képen szereplők felsorolása itt található:

<https://www.vidovszky.hu/lib/showimg.php?picture=gallery/albums/1484647817/1499774193.jpg>

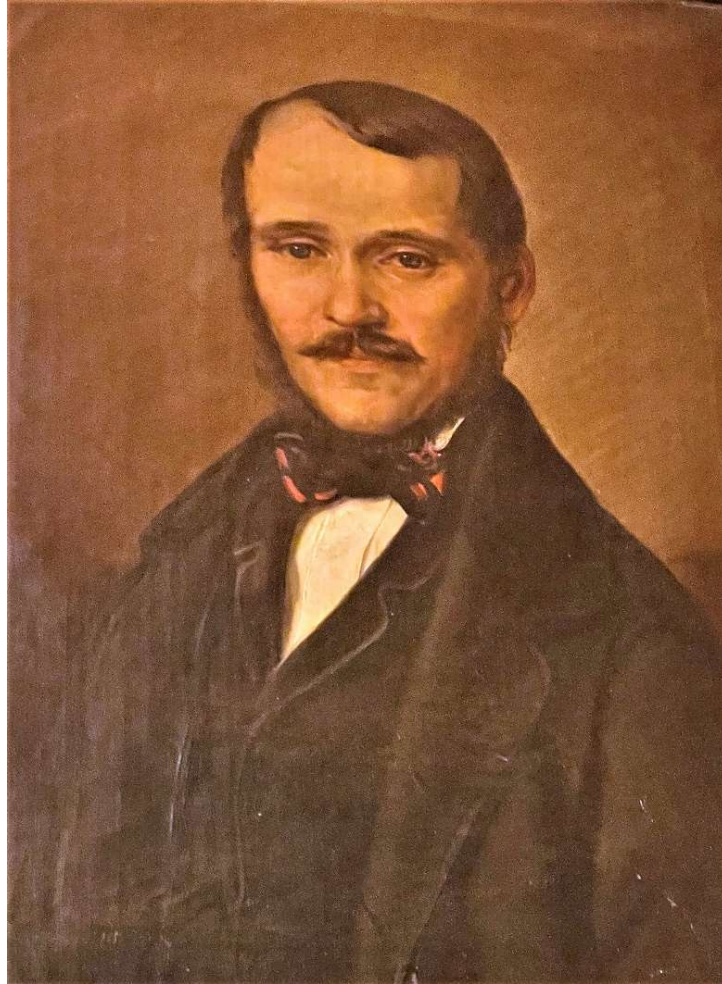
Befejezésül álljon itt Launer Ida gyászjelentése 1942-ből, aminek alapos tanulmányozása erősen ajánlott minden családkutató részére.

A Launer család eredete

Ennek a fejezetnek a megírásához pótolhatatlan segítséget nyújt **Launer Sámuel** korabeli, igen részletes naplója (1816-50). A naplóban szerepel még **Launer János** is, aki Korponáról származott, és 1783. május 16-án született (de nem biztos, hogy Korponán. - RI)

Launer Sámuel arcképét a közeli rokon, Orlai Petrics Soma festette, és jelenleg is a Vidovszky család tulajdonában van.

29. kép: Orlai Petrics Soma: Launer Sámuel arcképe

Koren Emil (maga is Haan leszármazott, valamint az Édesapámhoz legközelebb álló evangélikus. lelkész) 1992-ben ezt írja erről a témáról:

A [Haan] családot Korponáról származtatjuk (napjainkban Krupina). Ma 7000 lakosú városka a Garam völgyében, ám valamikor jelentős város volt, IV. Béla olyan városi jogokkal ruházta fel, mint volt akkor Pozsony, Buda és Brassó. Ma gyümölcsstermő táj, egykor bányavidék volt, ahová emiatt német telepések bőven jöttek. Haan Lajos négy szász családot említ, Boon, Daxner, Haan és **Launer**, akik a környéken bányát műveltek.¹³¹

---

¹³¹ Evangélikus Élet, 1992. február 2.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/EvangelikusElet_1992/?query=korpona&pg=17&layout=s

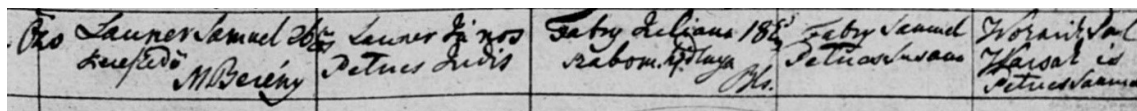
Megint Haan-t idézem:

Launer Sámuel (*1816), a mezőberényi fésűs mesternek, **Launer** Sámuelnek [helyesen: **Jánosnak**] fia, tűcsináló mester, de ezen mesterségét elhagyván, kereskedésre adta magát, eleinte Mező Berényben, azután pedig 1850 körül Csabán. Nejével **Fábry Juliannával** több gyermekei [**Ida**, Károly stb.] vannak.¹³²

Launer Sámuelről ezt olvassuk a 2011. évi Orlai Petrics Soma kiállítás katalógusában¹³³:

Launer Sámuellel Orlai Petrics Soma [G83C-5DB] rokonságban állt [tekintettel arra, hogy Launer Sámuel anyja **Petrics Judit** volt]. Evangélikus vallású, mezőberényi születésű, iskoláit helyben, három nyelven (németül, szlovákul, latinul) végezte, s az evangélikus gimnáziumban fejezte be, ahova később Orlait is beíratta édesapja. Miskolcon tanult kereskedő és tős (tűkészítő) mesterséget. Apja hirtelen halála után anyja hazahívta, de „Petrics bátya” [valószínűleg Petrics Sámuel II., Launer Sámuel édesanyjának 1799-ben született öccse – RI] tanácsára maradt, sőt, segédként bejárta a korabeli német nyelvterületet és Csehországot, mindenütt tanulva az újdonságot és megismerve a „régiséget”. Mezőberényben boltot nyitott, s felesége, a székesfehérvári, de mezőberényi születésű „Salkovits Erzsike” korai halála után, Petrics Jánosné [sz. **Rutkay Éva**] ajánlására [1842-ben] annak unokáját, a békéscsabai iparos-nemes, a település életében szerepet játszó család eladó sorba került leány tagját, **Fábry Juliannát** [édesapja **Fábry Sámuel I.**, édesanyja **Petrics Suzanna**] vette el.¹³⁴

Lentebb a Launer Sámuel – Fábry Julianna házassági anyakönyv:

Szorgos munkával Launer boltja egyre fejlődött, de 1849-ben [a világsi fegyverletételt követően] tönkrement, a Kossuth-bankók beszolgáltatási kötelezettsége miatt. Üzletét nem adta fel, már korábban is szántót bérelt, állatokat tartott, jövedelméből Csabán házat vett, 1850-ben ott nyitotta meg nagyobb boltját. Launer Sámuel és feleségének portréja mellett Orlai a Launer család több tagjának az arcképét is elkészítette.¹³⁵

¹³² HAAN 1, 39. oldal.

¹³³ KÖRÖSI 50-51., oldal.

<https://docplayer.hu/18959961-Orlai-petrics-soma-mezobereny-1822-budapest-1880.html>

¹³⁴ Figyelemre méltó, hogy az egyik esküvői tanú Petrics Sámuel II., a festő Orlai Petrics Soma édesapja volt. Petrics Sámuel II. a házasulandó leány (Fábry Julianna) édesanyjának, Petrics Suzannának az unokatestvére volt. Közös nagyapjuk Petrics Mátyás. [GK3R-Y7L]

¹³⁵ KÖRÖSI, 51. oldal.

Fábry Károly is érdekesen ír Launer Sámuelről:

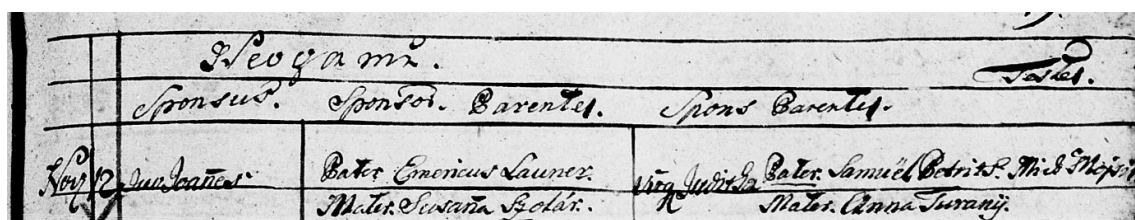
(...) egész Csaba úgy települt, eleinte, a XVII. század elején, ugyan nem egyenkint, de nagy rajokban jöttek a felföldről tótok csoportostól és később utánuk egyenkint az iparosok, amint szükség lett rájuk.

Launer Sámuel is bevándorolt tűkészítő volt — el lehet képzelni, hogy milyen világ volt még akkor az iparcikkek gyártásában, mikor még érdemes volt a varrótűket kézzel gyártani, de nem is versenyezhetett sokáig a gyáriparral, s felhagyott a tű gyártásával és kereskedést nyitott, de a nép azután is csak úgy ismerte boltját: „Ihjáró bot” (a tűs boltja).¹³⁶

Továbbá érdekes párhuzam van **Vidovszky János III.** 1848-as becskerekai kalandja és **Launer Sámuel** beszámolója között, bár valószínűleg pont egymást váltották a táborozás során.

„[1848.] július 8-án erős parancsolat érkezett 300 embernek Makóra el kell menni, és onnan ahová viszik. Engemet nem jegyeztek volt fel, de azon a napon, amikor menni kellett a helység házánál valaki megmondta, ha Launer és többeket (meg)nevezett nem mennek, akkor ők sem mennek.” Így került a nagybecskerekai táborba a fiatal kereskedő, állta meg helyét, adott példát az őt követő társai számára.¹³⁷

Sámuel apjának, **Launer János** esküvőjére **Petrics Judittal** 1805. november 12-én került sor Mezőberényben¹³⁸:

¹³⁶ Körösvidék, 1921. december 25.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/Korosvidek_1921_10-12/?query=%20Launer%20S%C3%A1muel%20is%20bev%C3%A1ndorolt%20t%C5%B1k%C3%A9szit%C3%B6%20&pg=320&layout=s

A Körösvidék éveken keresztül Vidovszky Kálmán házilapja volt, ami – mai divatszóval élve – kiemelten "hájpolt" két témát: a cserkészséget és Vidovszky Béla festményeit, kiállításait. (hájp = valamely termék körül gerjesztett médiafelhajtás)

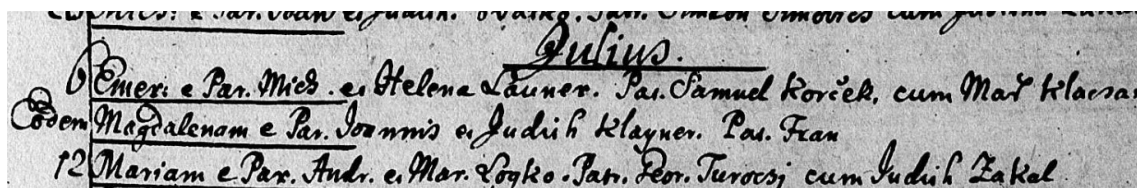
¹³⁷ Launer Sámuel naplójából idézi: KÖRÖSI, 54. oldal.

¹³⁸ Ez és a következő anyakönyvi bejegyzések a Másik Kutató „gyűjtése”.

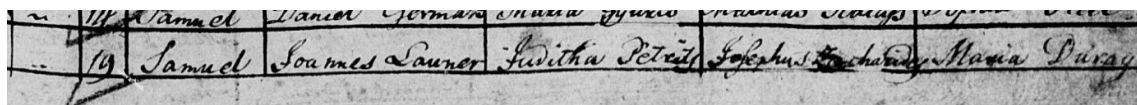
A bejegyzésben rögtön négy vadonatúj **Launer Ida** felmenőt is találunk.

- A vőlegény szülei:
  - **Launer Imre és**
  - **Szolár Zsuzsanna.**
- A menyasszony szülei:
  - **Petrics Sámuel I.** és
  - **Turany Anna** (rájuk még visszatérek egy külön pontban).

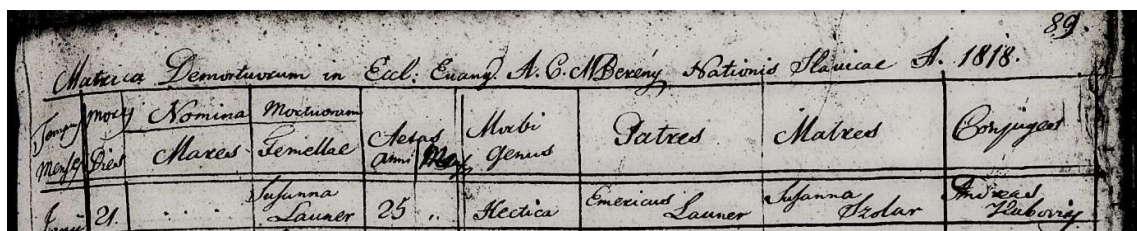
Mára nulla kockázata van annak, ha elfogadjuk, hogy nevezett **Launer Imrét** (Emericus néven) 1755. július 6-án keresztelték Korponán **Launer Mihály** és Launer **Helena** gyermekeként.

Rendelkezésre áll **Launer Sámuel** keresztelési anyakönyve is 1816. április 19-i dátummal.

Launer Jánosnak egy testvéréről van információnk: Launer Zsuzsanna I. (**Launer Imre és Szolár Zsuzsanna** lánya) 1810-ben ment férjhez Kubovits Andráshoz és 1818. június 21-én Mezőberényben halt meg 25 évesen (lent a halotti anyakönyv), azaz elméletileg 1793-ban született.

A Másik Kutató szintén megtalálta **Launer János** halotti anyakönyvét, szintén Mezőberényből, 1836. június 9-i dátummal. Az egyezés teljesen egyértelmű, ugyanakkor édesanyjaként Hibian Zsuzsanna szerepel, szemben a házassági anyakönyvben feltüntetett Szolár Zsuzsannával. A legvalószínűbb magyarázat, hogy **Szolár Zsuzsanna** férje (**Launer Imre**) halála után 1818-36 között ismét férjhez ment egy bizonyos Hibian úrhoz.

Matrica Demortuorum in Ecclesia A. C. Mbereny Nat. Slav. A 1831

Ány	Menek	Őia	Nomina	Etas	Morb	Patres	Matres	Conjuges
55	May	26	Joannes	3	Catharus	Paulus Demrouffy	Anna Kubiny	
57	—	29	Maria	70	Hydrops	Joannes Szenyo	Dorothea Simo	Vidua Andr. Madara
58	—	30	Maria	5	Morbilla	Andreas Rtanich	Susana Zahoretz	
59	Junij		Joannes Launer	119	Inflammas Cordis	Emericus Launer	Susanna Hlibian	Juditka Petrits

Launer Sámuelnek legalább hat testvére volt, közülük három fiú pár évesen meghaltak. Nővére, Launer Zsuzsanna II. (*1814. február 15.) 1836-ban ment feleségül Sucha (Such) Józsefhez, akit Launer Sámuel a naplójában több helyen is „Such sógor”-ként említ. Többek között a félénk Sámuel őt küldte Fábryékhoz „háztűznézőbe” és a hivatalos leánykérést is ő készítette elő.

Launer Sámuel húga, Karolina (*1836. július 9.) 1844-ben ment férjhez Janecska (később Jeney) Pál könyvkötő segédhez. Hat gyermekük közül Jeney (sz. Janecska) Mária (1854-1939) férjét érdemes megemlíteni:

„Linder Károly ág. ev. lelkész, L. Mihály ág. ev. lelkész és Gavora Rozália fia, szül. 1845. jan. 4. Nagy-Jeszenben (Turóczm.); első iskolai kiképeztetését szülőhelyén és a szent-mártoni esperességi tanintézetben nyerte; a gymnasiumot Selmecezen, a teológiát Pozsonyban tanulta, hol 1867-ben hitjelölti vizsgát is tett; a békés-csabai ág. ev. egyházba segédlelkésznek hívták meg és hivatalára 1868. jan. 21. Pesten szenteltetett fel; 1870-ben ugyancsak a csabai egyház erzsébethelyi kerületében rendes lelkésznek választatott.”¹³⁹

30. kép: Linder Károly emléktáblája Békéscsabán

¹³⁹ SZINNYEI, 7. kötet, 1235. oldal.

Linder Károly emléktábláját kizárólag annak – a korra jellemző – kétnyelvű szövege miatt mutatom be.

A Launerek és Korpona

31. kép: Az 1784-86. között épült korponai evangélikus templom¹⁴⁰

A legrégebbi dokumentált esemény, ami Korponán játszódtott és egy Launer is részese volt, a következő:

[Ismert] a **német Launer Gergely** és a magyar Kapcsos János 1605. évi öszszeszólalkozása, amikor utóbbi azt kiabálta előbbire: „Ti németek, eljátszottátok királyotokat, benneteket a kutyák is lepiszkítottak!” A korponai (ekkor még német) tanács véresen komolyan vette a sértést: nyelvének kitépésével akarta a perlekedő magyart büntetni. Külön érdekes, és a konfliktusba – a nyelv mint szimbólumrendszer mentén – történő spontán bevonódásra jó példa, hogy végül a helyi magyar nemesi családok közbelépésére sikerült pénzbüntetésre enyhíteni az ítéletet.¹⁴¹

1823-ban Paul Launer a textilfestő céh tagja volt Korponán.¹⁴²

¹⁴⁰ Forrás: <https://krupina.sk/kulturne-a-historicke-pamiatky> (2023. április 26.)

¹⁴¹ Matunák Mihály: Adatok Korpona történetéhez. Joerges Ny., Korpona, 1902., 11-12. oldal. (Idézi Kollai István: Értelmetlen viták. Miben különböznek a premodern népnyelvi konfliktusok a nacionalizmusoktól? In: Múltunk - politikatörténeti folyóirat 65., Budapest, 2020 / 3. szám)

https://adt.arcanum.com/hu/view/Multunk_2020/?query=korpona%20launer%201605&pg=564&layout=s

¹⁴² https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_GYMS_ARABONA16/?query=launer%20korpona&pg=114&layout=s

A XIX. század közepén Launer István (Stepán Launer) korponai tanár már magyarbarát tótnak vallotta magát:

(...) 1848 decemberében akart „Uhersko-Slovenské Noviny“ címmel egy magyarbarát tót lapot kiadni, ami azonban az Országos Honvédelmi Bizottmány helytelen politikája következtében még 1849 májusában sem jelenhetett meg, annak ellenére, hogy a felsőmagyarországi kormánybiztosok még egy jó szelvényben szerkesztett tót lapnak nagyobb példányszámban való megjelenését sürgették. Végre május 20-án a belügyminiszteri álladalmi titkár megbízta Launert a lap kiadásával. Július 1-én kellett volna megjelenie, azonban a harctéri helyzetnek rosszabbodó alakulása e lap kiadatását megghiúsította.

Launer [1849] május 6-án bocsátotta ki előfizetési felhívásait Besztercebányán. A lap programjából kiemelem a következő bevezető sorokat és a bevezetést követő legfontosabb programpontot:

„ ... Tótok! él még az örökkévaló igazság, mely védi az ártatlant s megszégyeníti az istentelent. Az Isten igazságos karja megihlette fegyvereinket s hála Isten, már majdnem az egész ország megszabadult a gögös német nyomorékoktól. Büszkék lehettek óh Tótok! hogy hazánk szabadságáért a tót vér is ontatik; büszkék lehettek, hogy hívek maradtatok hazátokhoz s higgyétek. hogy hűségeteket a haza becsületesen meg jutalmazandja.

A lap célja és elvei:

Hazánk integritása és egysége. Isten és ember átka nehezedjék azon ember fejére, aki hazánk feldaraboltságát tervezné. Hazánk osztatlan egysége mellett erősek leszünk, ámde, ha a Tótot a Magyartól, Szerbtől s Horváltól elválasztod, elgyengülsz s a te ellened újólag szoritandja vas járomba nyakadat, mert azután mint gyenge tót részecskéje az országnak, elleneid ellen nem védhetened magadat.¹⁴³

A következő nyom már 1872-ből származik: Launer János és Emil Korponáról a „selmeci [selmecebányai] ágost. hitv. evang. kerül. líceumban” tanultak.¹⁴⁴

¹⁴³ Steier Lajos: A tót nemzetiségi kérdés 1848-49-ben.

https://adt.arcanum.com/hu/view/Books_06_184849SzabadsagharcKossuthEmigracio_0350_Tot_nemzetisegi_kerdes_1848-49-ben_1_166/?query=launer%20istv%C3%A1n%20kossuth&pg=523&layout=s

¹⁴⁴ https://library.hungaricana.hu/hu/view/Selmecbanya_30832_evangelikus_liceum_30843_1872/?query=launer%20korpona&pg=0&layout=s

1892-ben Launer Gasparik János és Mihály takácsok voltak Korponán.¹⁴⁵

Érdekes, hogy 1913-ban a Korponai Takarékpénztár Részvénytársaság (Krupinská sporitelna ucasti. spol. v Krupine) egyetlen fióktelepét Békéscsabán tartotta fent, és az igazgatóságnak Launer Gusztáv is tagja volt.¹⁴⁶ Valószínűleg Launer Ida testvéréről van szó, aki 1853-ban Békéscsabán született és 1941-ben Budapesten hunyt el. Ez azt mutatja, hogy a Launer család még a XX. század elején is közvetlen kapcsolatot tarthatott fent Korponával. 1998-ban a helyi újság nem találta meg ezt a kapcsolatot:

A város [Békéscsaba] központi helye volt a Kossuth tér már a [XX.] század elején is. Az itt húzódó régi ház sor Széchenyi utca felőli második épülete volt a Timkó-féle földszintes, kétablakos, tornácos parasztház. Ezt vásárolta meg a Korponai Takarékpénztár Rt. és átalakította a csabai fiókhálózat részére. Nem tisztázott, miért létesített az innen távoli, a mai Szlovákia területén található, az Ipolyba torkolló Korpona nevű kis patak melletti városka bankfiókhálózatát éppen Békéscsabán? A Korponai Takarékpénztár Rt. békéscsabai fiókja mindössze egy évtizeden át működött.¹⁴⁷

Az utolsó, Korponához kapcsolható Launer nyom 1937-ben íródott:

Renner Béláné sz. Launer Zsuzsánna, földbirtokos, Érd. Korponán született. Középiskolát végzett, 1906-ban lépett házasságra. Érden 1917-ben telepedett le. Itt 50 k. hold birtoka van, Budapesten pedig kétemeletes háza.¹⁴⁸

A Petrics család

A legrégebbi ismert Petrics ősök **Petricus Mátyás** [GK3R-Y7L] és **Boldics Mária**, akik 1760 körül házasodhattak össze. Gyermekük közül csak két Vidovszky Béla felmenőt emlelek ki.

- **Petricus Sámuel I.** (1763-1835. november 14.), felesége **Turany Anna**. A házasságkötés helye Mezőberény, időpontja 1786. november 14. Gyermekük:
  - **Petricus Judit** (*1788. augusztus 11.), aki 1805. november 12-én ment feleségül **Launer Jánoshoz**.
  - **Petricus Sámuel II.** (*1799. november 1.), aki Salkovics Karolinát vette feleségül 1821. november 27-én. (Ők Orlai Petrics Soma szülei.)
- **Petricus János** (1768-1833. július 12.12), felesége **Rutkay Éva**, aki Békéscsabán született, ott házasodtak 1789. november 10-én. Leányuk

¹⁴⁵ https://library.hungaricana.hu/hu/view/FszekCimNevTarak_25_023/?query=launer%20korpona&pg=1811&layout=s

¹⁴⁶ https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarCompass_1913_1/?query=lau-ner%20guszt%C3%A1v%20korpona&pg=842&layout=s

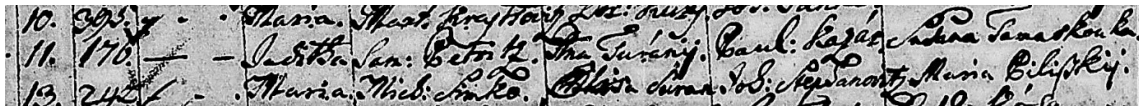
¹⁴⁷ <https://behir.hu/web/content/merleg/1998/7/csabai-merleg-1998-7.pdf>

¹⁴⁸ https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarVarosokVarmegyekMonografiaja_022/?query=lau-ner%20zsuzsanna%20f%C3%B6ldbirtokos&pg=559&layout=s

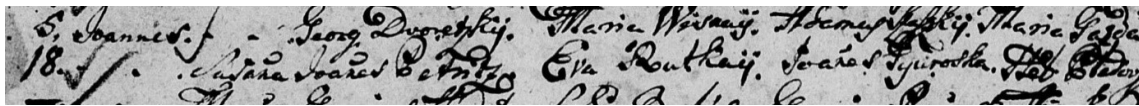
- o **Petrics Zsuzsanna** (*1793. július 18.) aki **Fábry Sámuel I-hez** ment feleségül 1811. október 22-én. Leányuk **Fábry Julianna**, **Launer Sámuel** második felesége.

A fenti ősök közül Petrics Judit (Launer János felesége) és Petrics Zsuzsanna (Fábry Sámuel I. felesége) születési anyakönyvét találtuk meg:

Judit:

Zsuzsanna:

[Orlai Petrics Soma] „felvidéki eredetű evangélikus családban született, anyai ágon Petőfi Sándor másod-unokatestvére¹⁴⁹.

Középiskoláit Mezőberényben, Szarvason és Sopronban végezte, Pápán pedig jogi végzettséget szerzett. Tanulmányai egy részét Petőfivel és Jókaival töltötte, hatásukra írogatott is. 1846-tól festészeti tanulmányokat folytatott Bécsben Ferdinand Georg Waldmüllernél, Münchenben Wilhelm von Kaulbachnál, később Rómában és Párizsban.

Egy ideig Debrecenben arcképfestésből jól megélt, majd ismét Bécsben telepedett le, de a pesti állandó műtárlat megalakulása után 1855-ben Pestre költözött. 1851-től használta az Orlai nevet, de csak 1853-ban vehette fel hivatalosan. 1854-ben feleségül vette Névery Annát (Ninát). 1861-től az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat igazgató-választmányi tagja, olyan neves festők társaságában, mint Barabás Miklós, Zichy Jenő, Than Mór.¹⁵⁰

¹⁴⁹ Nem vérszerinti másod-unokatestvérek voltak, erre a kérdésre még visszatérek.

¹⁵⁰ https://hu.wikipedia.org/wiki/Orlai_Petrich_Soma

32. kép: Ormai Petrich Soma: A felismerés

A fenti Ormai Petrich festmény 1864-ban készült és Vörösmarty: Szép Ilonka c. versének egyik illusztrációja a nyolc közül. A háttérben jobbra meg talán Petőfi integet.

'S felrobognak hadvész-ülte képpel
 Újlaki s a megbékült Garák.
 S a király jó, fölség érzetével
 Környékeztvén őt a hős apák.
Ősz Peterdi ösmer vendégére,
 A király az: "Áldás életére!"

A Keserü Katalin szerint „lappangó” kép¹⁵¹ egy Vidovszky-leszármazott tulajdonában van, a család állítólag a Szépművészeti Múzeum építéséhez kapcsolódó „téglajegyen” nyerte a XIX. század végén, vagy a XX. század elején.

¹⁵¹ 284. jegyzet: Vörösmarty: Szép Ilonka VI. A felismerés. Előképek litográfiához. Sokszorosítva: Szép Ilonka Budán. Az OMKT 1862-es albumlapja.

285. jegyzet: **Változata 1: o.v. 82 x 68 cm. J.j.l. Ormai 1864. Védett, lappang.** (185. oldal)

A következő lista tartalmazza Orlai Petrics „Launer vonatkozású” arcképeit¹⁵²:

- **Launer Sámuel** arcképe, 1849. o.v. 75 x 60 cm. Védett, Mgt
- **Launer Sámuelné Fábry Julianna**. O.v. 75 x 60 cm. Védett, Mgt
- **Launerné Petrics Judit**. Cer. p. 145 x 120 mm. Mgt
- **Launerné Petrics Judit**. O.v. 21,5 x 18 cm. Mgt
- Jeney Pálné Launer Karolin. Lappang
- Petricsné Launer Rozália. Lappang

Az korábban kiderült, hogy Launer Karolin (1826-1914) **Launer Sámuel** húga volt. Egyetlen kérdés maradt nyitva: kit tisztelhetünk Petricsné Launer Rozáliában?

A Salkovics család és kapcsolata a Petrovics családdal

Tehát egyrészt van a Launer-Petrics kapcsolat, másrészt Salkovics Karolina (Petrics Sámuel II. felesége, a festő Orlai Petrics Soma édesanyja, *1802.) nővére volt **Launer Sámuel** első feleségének, Salkovics Erzsébetnek [G3YR-RV6] és a lentebb említett Mihálynak.

A Salkovics-Petrovics összefonódás („rokonság”) megértéséhez vissza kell mennünk egészen Pastoralis Zsuzsannához (*Zólyom, 1730, †Aszód, 1784), akinek Kamhall Jánossal kötött első házasságából született Kamhall Zsuzsanna (*1751 körül, †Aszód, 1803). Pastoralis Zsuzsanna első férje korai halála után férjhez ment Salkovics Péter I-hez (*1722, †Aszód, 1772), lánya pedig felvette a Kamhall-Salkovics Zsuzsanna nevet.

Pastoralis Zsuzsanna második házasságából (Salkovics Péter I.) öt leány- és két fiúgyermek született. Történetünk szempontjából az utolsó érdekes, ő Salkovics Péter II. (*Aszód, 1770.)

Salkovics Péter II. és Szakáts Karolina házasságából nyolc gyermek született, közülük történetünkben négyen játszanak szerepet.

- Salkovics Karolina (1802-56), Orlai Petrics Soma édesanyja;
- Salkovics Péter III. (*1807), ostffyasszonyfai tagosító főmérnök,¹⁵³ akinek házában Orlai Petrics Soma és Petőfi Sándor először találkoztak;
- Salkovics Mihály (1809-42), székesfehérvári gazdálkodó és/vagy mészáros;¹⁵⁴
- Salkovics Erzsébet (1818-42), **Launer Sámuel** első felesége, Launer Milka I. (1842-42) édesanyja.

<https://docplayer.hu/18959961-Orlai-petrics-soma-mezobereny-1822-budapest-1880.html>

¹⁵² Az Orlai Petrics művek katalógusát Keserü Katalin (*1946., Pécs) állította össze, akinek nővére, Keserü Ilona (*1933.) Vidovszky János VI. élettársa.

<https://docplayer.hu/18959961-Orlai-petrics-soma-mezobereny-1822-budapest-1880.html>

¹⁵³ http://ostffyasszonyfa.hu/turizmus/petofi-emlekek-ostffyasszonyfan_48/

¹⁵⁴ <https://www.feol.hu/helyi-kultura/2022/06/petofi-imadottja-csafordi-toth-roza-egy-csabdi-foldbirto-kos-felesege lett>

Lentebb egy vonatkozó részlet Launer Sámuel naplójából:

nem volt egyéb hátra csak házasodni. Petrits Bátyám többször emlegette, hogy kit kérek elvenem. Vagy talán van valahol vándorlásomban, no ezzel sehol ismerettségem nem akartam tenni. Nem is igen volt időm, mert sok ideig sehol sem mulattam, többször emlegette, hogy jó volna Fehérvárról Salkovits Erzsikét elhozni, vagy írni, hogy jöjjön haza, de én soha nem akartam mondani, se igen se nem, Bátyám alkalmassint írt, de én nem tudtam, Etszer jan. 12-én 1839-ben bálba mulatok, halltam, hogy Salkovitsék Fehérvárról eljöttek és hogy talán bálba is eljönnek. Etszer csak ugyan bejön Salkovits Mihály testvérével Erzsikével együtt, ugyantsak városiasan fel volt öltözve, voltak ugyan sok leánok, de ez mégis legjobban megtetszett én vittem először öt táncba. A Petrits Bátyám nénivel oldalt csak mosologtak, tánc után beszélgetni vettem bátorságot többi rokonokkal, így az első ismeretség meg volt. Mindig jobban jobban megismertük egymást, mert mintha mint gyerekek is ismertük minthogy rokonok is voltunk. Kedves Anyám igen örült a többi rokonom is mind beleegyeztek mindnyájan.

Julius 30-kán 1839-ben lépsem Salkovits Erzsikével házasságba. Gazdálkodásom mindjárt másképen ment, mert botba lassan szoktattam s tanítottam ámbr Linka testvérem is jól tudott, már

A Salkovics és a Petrovics család úgy került kapcsolatba, hogy a már említett Kamhall-Salkovics Zsuzsanna nőül ment Petrovics Tamáshoz (1736-1817), Petrovics István atyjához, Petőfi Sándor nagyapjához.

A Salkovics és Petrovics (Petőfi) család között olyan szoros volt a kapcsolat, hogy a költő életútját anélkül nem is lehet vizsgálni.

- Salkovics Mihály számára írt alá váltót Petrovics István, s mivel a nem vérszerinti rokon nem fizetett, a költő apjának földjét elárverezték.
- Mihály, hogy némileg kárpótolja Petrovicsot, annak Sándor nevű fiát jómódú mérnök bátyjához, az 1804-ben született Salkovics Péter III-hoz küldte Ostffyasszonyfára.
- Salkovics Péter III., a mérnök, eredetileg Petőfi (Petrovics) Sándort is Sopronba küldte volna tanulni, de bizonyos szerelmes versek keltette bonyodalom miatt megharagudott a költőre, s így helyette csak saját öccsét Károlyt, és unokaöccsét, Orlay Petrics Somát küldte tanulni a soproni líceumba.¹⁵⁵

¹⁵⁵ <https://www.valko.hu/wp-content/uploads/2016/07/petrovics.pdf>

Amennyiben egy lapon szeretnénk tanulmányozni Petőfi Sándort, Orlai Petrics Somát és Launer Sámuel, akkor a FS-ön Pastoralis Zsuzsanna kódját adjuk meg: [G3YN-D6B].

Az már más lapra tartozik, hogy három Réthy unokatestvéremnek (Sándor, Attila, Il-dikó) is van közös őse Petőfi Sándorral (Hruz György személyében). Továbbá Petőfi Zoltán, apja tragikus halála után sok időt töltött anyai dédszüleimnél (Kricska család) Szarvason. Ezeknek a kapcsolatoknak a részletes bemutatása momentán várat ma-gára.

A Fábry család

Megint Haan Lajost kell idéznem:

Fábry. Régi csabai kézműves család. A' most élők közt megemlítendő János [II.] ki szabó mesterségét kereskedéssel cserélte föl 's vegyes kereskedése a' leglátogatottabbak egyike Csabán. (...) Ezen Fábry Jánosnak [II.] [az] atyja a' most is élő tisztos öreg **Fábry Sámuel I.** [GVSQ-6NV], hajdan az evang[elikus] egyház érdemes Kurátora, jelenleg presbyter, árvabizottmányi tanácsnok és az ipar 's szorgalom által jólétre vergődött Fábry, **Launer** (...) családok patriarchája, törzsök atyja.¹⁵⁶ [A szerző itt konkrétan **Fábry Juliannára**, **Launer Sámuel** második feleségére utal, aki Fábry Sámuel I. leánya volt. - RI]

Fábry Károly I. (†1925.) is kiemelkedő személy volt:

Fábry Károly 1851. június 2-án békéscsabai iparos családba született. Apja Fábry János III., anyja Kraller Magdolna. Három testvére volt: Sámuel [III.], Ida (Gécs Jánosné) és Sándor, Békés vármegye al-, majd főispánja. A gimnázium alsó négy osztályát Csabán, a felső négyet Szarvason, a jogot pedig Eperjesen végezte 1869 és 1871 között.

Wagner János földbirtokos lányát, Wagner Jeanne-t vette feleségül. [Az ő testvére, Wagner Mária Magdolna Vidovszky László I. felesége volt, így meglehetősen közeli rokonság állt fent a három család között. - RI]

Az 1873-ban letett ügyvédi vizsga után irodát nyitott Békéscsabán, ahol rendes esküdtszéki tag volt. A békéscsabai evangélikus gimnáziumban kisegítőként gyorsírást tanított. Hamarosan bekapcsolódott a politikai életbe: a községi, a megyei és az országos politika meghatározó alakjává vált. 1905-ben a gyomai választókerületben lett képviselő, majd 1906-ban újraválasztották. A '48-as Függetlenségi Párt tagja volt. 1910-ben elhagyta az ügyvédi pályát, s ettől kezdve

---

¹⁵⁶ HAAN 1, 37. oldal.

csabai és köröstarcsai birtokainak jövedelméből élt. 1911. március 29-ei hatállyal Fábry Károly és törvényes utódai megkapták a „Felsőalmási” nemesi előnevet a közügyek terén szerzett érdemeik elismeréseként.

Számos tárcát, több politikai cikket írt. Írásaiban sokat foglalkozott a város közügyeivel. Fábry egyetlen fia elvesztése után visszavonultan élt, majd a jelenből a múlthoz fordulva történeti tanulmányokban örökítette meg szülővárosa történetét. **1921-ben írta meg és adta közzé a Körösvidéken „A csabai nagy árvíz és egyebek” című művét, melyet külön kötetben is kiadtak.** 1923-ban a város jelentette meg a Tallózás Csaba múltjából című könyvét. 1924-ben jelent meg a Csabai élet című munkája, melyben a Békésmegyei Közlöny adatait gyűjtötte össze egy helyismereti tanulmánykötetben.¹⁵⁷

Fábry Károly így ír a családjá történelméről:

A csabai Fábry-családalapító **Fábry András** is a felföldről került le 1776. évben a hontmegyei Felsőalmásról, amint akkor ott írták: Horni Almásról. Szabólegény volt az akkori kötelező szokás szerint a mesterlegénynek gyakorlat-szerzése céljából vándorolni kellett.

A felföldi vándorló legények legtöbbször németek és zipserek¹⁵⁸ voltak s ahol kéregettek, vagy szállást, meghálást kértek, németül mondták: „Armer wanderer” (szegény vándorló legény) vagyok, — így nevezte el az ilyeneket a csabai nép a „Wanderer” szó után „Kvander”-nek.

Az autochton¹⁵⁹ nép egyöntetű paraszt, földmives nép volt, ha jött közbük pap, tanító vagy iparos, az „jött-ment” egyénként — bevándorolt volt — elütött a többitől munkában és ruházatban.

Fábry Andrásnak nejétől **Géts Juliannától** 6 gyermeke származott, 3 fiu:

- **I. Sámuel,**
- I. János és
- I. Pál, 3 leánya:
- Júlia Kolkó Jánosné,
- Zsuzsanna Havran Mátyásné és
- Mária, aki Konyecsny Andráshoz Szarvasra ment férjhez.

¹⁵⁷ [http://bekeswiki.bmk.hu/index.php/F%C3%A1bry_K%C3%A1roly_\(1851%E2%80%931925\)](http://bekeswiki.bmk.hu/index.php/F%C3%A1bry_K%C3%A1roly_(1851%E2%80%931925))

¹⁵⁸ A cipszerek vagy szepességi szászok német ajkú népcsoport. Nevük a német Zips (Szepes) szóból származik, és arra utal, hogy eredetileg a Szepességben (a mai Szlovákia és Lengyelország területén) éltek. Később letelepedési jogot kaptak Máramaros környékén (a mai Románia és Kárpátalja területén) is. Forrás: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Cipszerek> .

¹⁵⁹ Helybéli, őshonos.

Az egy magból kelt Fábry-familia még jobban kisarjadzott, mert **Fábry Sámuelnek [I.]** szinte 6 gyermeke volt:

- II. Samu,
- II. János [felesége Klinovszky Emilia] és
- II. Pál, leányai:
- Zsuzsanna, Áchim Mátyásné,
- Teréz, Petrovits Sámuelné és
- **Júlia**, a fent már említett **Launer Sámuelné** [az arcképen - RI].

33. kép: Orlai Petrics Soma: Launer Sámuelné sz. Fábry Julianna arcképe

A második fiú, I. Fábry Jánosnak már csak 4 gyermeke származott:

- András,
- György,
- III. János és
- Júlia, Michnay Jánosné

A harmadik fiú, Fábry Pál után nem maradt gyermek.

Ma már a szélesen kiterjedt Fábry nagy famíliából Békéscsabán nincs több, mint a II-ik Jánosnak egy és a III-ik Jánosnak egy leszármazottja fiú utódok nélkül, — a többi vagy kihalt, vagy szétszéledt az országban s maholnap így a Fábry-család és név a csabai krónikákból végkép kimarad, magva szakad.¹⁶⁰

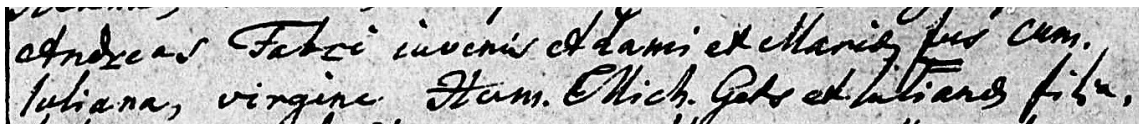
¹⁶⁰ Körösvidék, 1921. december 25.

Launer Sámuel már idézett naplójában így ír második feleségéről, Fábry Juliannáról:

Megint csak nőről kellett gondoskodni. Tudni való dolog, hogy olyankor minden oldalról ajánlják különösen Szvegy Ferics Jánosné ajánlotta leányokéját. Igen dicsérette, hogy botba igen alkalmas leány, azt tanítani nem nagyon kell. Én csak attól félttem, hogy botba kifog rajtam, esszerint tanítokostan Such néniemmel, sógorommal, ezek is nagyon dicsérték, egy kitéit attól tartottam, hogy Szvegy vagyok, majd egyet gondol a leány a kosara küld. No de ezt Such sógorra bízom, először csak alattomosan, hogy ha nem sikerül akkor olhalgatunk. Én alig láttam egy év előtt egyszernél többször. Such sógor megtett mindent, ő igazán mekkérte és inkább volt megígérve, mint lemondva. Öröklevelét kaptam sógortól, hogy már meg van kérve, már most én járjak utána, ahol is október 30-án nagyon elmentem, akkor is gon megkértem Fábry Juliannát. Engem igen szívesen fogadtak a megígérték, de csak Karácson után. Én azt egy kitéit az időt sokszintem, de mikor másként nem lehetett, nagy örömmel beleegyeztem. Szabóra átmentem avagy háromszor, de mindenkor igen rossz utba November 27-én ismét átmentem volt, Szvegyedés végett, Broccman tiszteletes ur Fábry tárt háznál volt az Szvegyedés, így háromszori kihirdetés után dec. 28-án 1842. d. u. 4 órakor volt az esküvőnk a Tarkai nagy templomban. Azon este jól mulattunk. Másnap által jöttünk a Mezőberénybe, itt este volt nagy lakodalom a régi iskola épületben. Minden nagy szomorúsággal helyrehozódott, kereskedésünk mandjárt ment, mert igen jó segédet kaptam.

További érdekességek a közvetlen Fábry rokonokról:

- 1785. november 22-én házasodott össze Békéscsabán **Andreas Fábry** (Ádám és Mária fia) és **Juliana Géts** (Hans Michael Géts és Juliana hajadon lánya):

- 1805. január 13-án temették el Békéscsabán **Andreas Fábry** szabót (Adam és Mária fia, feleség özv. Julianna Géts, élt, 48 év 1 hónapot).
- Hontalmáson 1756. december 4-én kereszteltek egy ilyen nevű fiút (**Andreast**). (A hontalmási és/vagy Alsó-Almási anyakönyvek „Bohunice”-nél találhatóak meg.) A halotti anyakönyve szerint egyértelműen ő a keresett személy.

Die 4 Xbris baptizatus e Pres Andreeq Fil. Adami Fabri trando
 et Mariae presentib, Susceptorib, Joanne Hladka, Adamo Sal
 ries Samione cu sua Consorte, atq Thoma Hladka cu sua, et
 Susceptorib, Susanna Hladka Juliane Bernicei.

- **Fábri Sámuel I-t** 1790. április 10-én keresztelték **Fábri András és Julianna** fia-ként.

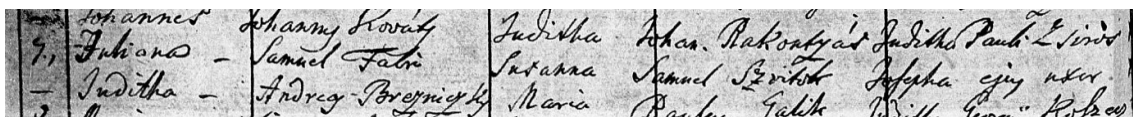
1790 317

Men- sio	Dies	Mater Dantis	Infantes		Parentes		Sponsores		Baptizatus
			Mares	Famula	Pater	Mater	Patrinus	Commater	
Apr lis	9	267	Georgius		Mate Valentin	Maria	Andr Rochonera	Judith Ed. Maria	M. a
		973	Maria		Ad. Valentin	Judith	Georg Vayntrajky	Maria Joh. Zelenyayky	M. a
		1175	Andreas		Jac. Aljak	Cash	Joan. Couvoffky	Judith. Mat. Kizka	M. a
	10	278	Michael		Andr. Ludov	Maria	Joan. Gajdacs	Cash. Andr. Zibri. ta	M. a
		229	Selena		Mik. Brozoffy	Anna	Paul. Pilyky	Maria. Mat. Ruzky	M. a
			Samuel		Andr. Fabri	Juliana	Sam. Kovacs	Helena. Mat. Kubis	M. a

- **Fábry Sámuel I.** és **Petrics Susanna** 1811. október 22-én házasodtak Mezőberényben. A szlovák evangélikus bejegyzésben is szerepel, hogy Petricts Susanna szülei **Petricts János** és **Rutkay Éva**:
- Ugyanott és ugyanakkor vette feleségül Sámuel I. testvére, Fábry János I. a szintén mezőberényi Kohut Zsuzsannát.
- Sőt, ugyanakkor volt egy harmadik esküvő is: Johannes Petricts és Rutkay Éva fia, az ifjabb János vette feleségül Szaszky Annát.

✓ Juvenis	Joannes Petricts	Pubella	Stephanus Rutkay	Joannes Gofjan
22. Joannes	Eva Rutkay	Anna	Maria Barz	Thomas Kharvoffky
✓ Samuel	Andreas Fabry	P. Susanna	Joannes Petricts	Georgius Kelnoffky
✓ Gaben. f.	Juliana Gets	M. Berengierff	Eva Rutkay	Georgius Kizky.
✓ Joannes	Andreas Fabry	P. Susanna	Paulus Kohut	Josepho Jozefo
✓ Gaben. f.	Juliana Gets	M. Berengierff	Maria Kovacs	

- Fábry Sámuel I. és Petrics Suzanne lányát, **Fábry Juliannát** 1824. július 7-én keresztelték meg Békéscsabán. A keresztszülő Szvitok Samuel és neje, Jozefa Jackis.

Fábry Sámuel II-ről (*1812) találtam még érdekes információt Haannál:

„Ami végre Fábryt illeti, ezzel azt tettük [1857-ben], hogy miután láttuk, hogy igen jóra való ember, hirtelenében összetoborzottunk egy társaságot, mely leánynevelő intézetet létesített s Fábryt marasztottuk meg leánynevelő intézeti tanárnak. Így egyszerre egy iskola helyett három lett. Fábry három évig működött itt közmegelegedésre, azután Dobsinára ment rendes tanítónak, ahol most is áldásosan működik.”¹⁶¹

Az idősebb Fábry Sámuelről találtam pár személyes történetet is¹⁶²:

A pikula

A gyulai őszi vásárnak vége. Esteledik. A vásárosok csomagolnak. Fábry csabai szűrszabómester úr is pakolja a cifraszűröket a hatalmas vaspántos ládába. Ott áll már a kocsi is, saját kocsi, saját lovakkal. A gyulai magyarok ez időben szerették csúfolni a csabai szlovákokat. Most is, hetyke gyulai legények meghallva, hogy Fábry mester a segédjével szlovákul beszél, ingerkedni kezdtek:

- Bács! Van e eladó pikulája? (A fából készült kis furulyákat rendszerint szlovák vásárokon árulták.)
- Van, fiacskám, van! Mondja a mester, majd megragadva a csúfolkodó gallérját, odacipeli őt a lova farához és orrát jó párszor beleveregeti a ló hátuljába, miközben csendesen mondogatja:
- Itt a pikula, fújjál bele!

Szűrszabó himnusz

Virágzó iparág volt a múlt században a szűrszabóság. Csabán is sok szűrszabó mester volt, köztük a legtekintélyesebb Fábry [Sámuel], Fábry Sándor volt főispánnak és Fábry Károly volt országgyűlési képviselőnek a nagybátyja. Hatalmas, erős ember volt Fábry mester. Ékes csabaisággal beszélt a magyar nyelvet, de érzésében valóban magyar volt és negyvennyolcas. Ez volt a kedves nótája:

"Ety leán hedek küzöt
Etyedől csak pávát üzött.
Jutik hozá vüevimek:
Három szűrszabóv legimek."

¹⁶¹ HAAN 2, 105. oldal.

¹⁶² DEDINSZKY, 306-307. oldalak.

Helyes magyarsággal:

"Egy leány hegyek között
Egyedül csak pávát őrzött.
Jöttek hozzá jövevények:
Három szűrszabó legények." [...]

Befejezésül térjünk még vissza egy percre Launer Károlyhoz egy szomorú, 1891. évi eseménnyel összefüggésben:

Launer Károly

A csabai népbank katasztrófája

Csaba város lakosságát rémület szállotta meg [1891] január 25-én vasárnap délelőtt, midőn villámgyorsasággal terjedt el a hír, hogy a csabai népbank pénztárnoka, Launer Károly öngyilkossági kísérletet követett el. Másfél óra múlva ismét az a hír kelt szárnyra, hogy Krnák Mihály népbanki könyvvezető vadászfegyverrel föbe lőtte magát. Mindkét hír valónak bizonyult s elképzelhető mily lázas izgatottság szállt meg mindenkit.

Alig van ember nemcsak városunkban, hanem a vármegyében is, a ki Launer Károlyt vagy személyesen vagy legalább névről ne ismerné. Évek előtt lehetetlen volt személyét bármiféle társadalmi mozgalomtól elválasztani; valósággal nélkülözhetlennek tartották, mert azt mondták felőle, hogy ahol Launer van, ott biztos a siker. Habár fizetése csak 1200 forint volt, a mellett vagyona kevés, gavallér módon élt, s mindenféle úri passiói voltak. Költekezése mindenkinek feltűnt, szerencsés játékos volt s pénzforrását innen tartották eredetnek a legtöbben.

Launer még a szombat estét és éjt víg társaságban töltötte és reggeli 5 órakor tért lakására mámoros fővel és lefeküdt. Vasárnap délelőttre volt a felügyelőbizottsági gyűlés egybe hívva, hogy az 1890-dik mérleget felülbírálja. A felügyelő bizottság megjelenve a bank hivatalos helyiségében s hosszabb várakozás után a hivataloszolgát elküldötték Launer lakására, kérve őt, hogy jelenjen meg. Midőn a hivataloszolgá úgy 9 óra körül a pénztárnoknál megjelent, ezt alva találta s felköltötte, elmondta a megbízást, Launer azt felelte: Jól van megyek mindjárt.

— Alig távozott azonban a hivataloszolgá el, Launer fölkel s az éjjeli szekrényben tartott revolvert kivette, és jobb halántékra irányítva elsütötte. A revolver

csöve, úgy látszik megcsúszott és a golyó alig tíz centiméter hosszóságban hatolt át a fejcsonton, nem sértve meg még csak az agyhártyát sem, az ágya fölött függő képbe fúródott. (...) Launer lösebe nem életveszélyes és egy csepp láza sincs, úgy hogy rövid idő alatt teljesen felgyógyul, hogy felvilágosítást adjon egy rég űzött sikkasztási ügyben. Addig is Launert szigorú rendőri felügyelet alá helyezték.

(...)

Ez volt a vége egy hosszú éveken, 1876. óta űzött csalásnak és bevezetése egy nagyobb bűnpernek, mert bár teljesen biztosat, mit csak heteken keresztül teljesített vizsgálat van hivatva és képes felderíteni, nem tudni, de az az egy bizonyos, hogy Csaba városának lakossága, kivált annak szegényebb osztálya, súlyosan megkárosított. (...) ¹⁶³ (Békés, 1891. február 1.)

Belegondolni is rossz, mit érezhetett Launer Károly szegény húga, Ida Gyomán, amikor ezt és hasonló újságcikkeket olvasott? Férje a mindenki által tisztelt jegyző, miközben a felelőtlen öccse Békéscsabán évtizedeken keresztül fosztogatta a kezelésére bízott betéteket és „játszotta a Csekonics grófot”.

* * *

Ez az írás érdeemben hosszabb lett a tervezettnél és még csak a történet elején tartunk. Terjedelmi okokból itt most szünetet tartok. A folytatásban Vidovszky Ferenc I. gyermekei kerülnek „nagyító alá”. Arrafelé szerencsére nem kell a BTK-t (is) lapozgatni.

Telki, 2024. december 8.

Réthy Imre

---

¹⁶³ Békés, 1891. február 1.

Melléklet

Az idézett könyvek pontos adatai

Czeplédi Imre: Munkácsy Békés megyében. Kiadja a Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága, Békéscsaba, 2004. Második, átdolgozott kiadás.

Elektronikus verzió:

https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_BEKE_BMMK_26/?pg=5&layout=s

Haan Lajos: Békés-csaba – A város története a kezdetektől a XIX. század harmadik harmadáig. Reprint. Kiadta: Békés Megyei Közgyűlés Önkormányzati Hivatala, Békéscsaba, 1991.

„aki tót pap létére is magyar író”. Haan Lajos levelei és visszaemlékezései. Szerkesztette: Demmel József és Katona Csaba. © Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete valamint Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet. Megjelent: 2017-ben.

Durovics Alex – Keresztes Veronika: A Pozsonyi Evangélikus Líceum felsőfokú hallgatói, 1714-1851. Megjelent az Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetemi Könyvtára és Levéltára kiadásában, Budapest, 2018.

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. 14 kötet. Megjelent Budapesten, 1891-ben.

Elektronikus verzió:

<https://adt.arcanum.com/hu/collection/SzinnyeiMagyarIrok/>

Dedinszky Gyula: Írások Békéscsaba történetéből, néprajzából - Közlemények Békés megye és környéke történetéből 5. Kiadja a Békés Megyei Levéltár, Gyula, 1993.

Ifj. Bartók Béla: Bartók Béla életének krónikája. Magyarságkutató Intézet, Budapest, 2021.

Voit Pál: Hét nemzedék szilvafák nélkül. A soproni toronyzenésztől Bartók Béláig. Családi krónika; Argumentum Kiadó, Budapest, 2003.

Körösi Mihály - Henger Péter: Békési arcok. A 2011. évi Orlay Petrics Soma kiállítás katalógusában szereplő egyik tanulmány. A katalógust írták: az ELTE Művészettörténeti Intézetének hallgatói és mezőberényi helytörténészek. Szerkesztette Galamb Zsuzsanna, vezető tanár Keserü Katalin. Csak elektronikusan érhető el:

http://www.korosimihaly.hu/egyeb-munkaim.html#korosi_mihaly_henger_peter

Keserü Katalin: Orlai Petrics Soma (1822-1880). Képzőművészeti Kiadó, Budapest, 1984.

Sas Péter: A HERALDIKUS. Köpeczi Sebestyén József élete és munkássága. Két kötet. Kiadta a Pallas-Akadémia Könyvkiadó Csíkszeredában, 2011.

Lukinich Imre: A Bethleni gróf Bethlen-család története. Athénæum R.T. kiadása, Budapest, [1928.]

Lukinich Imre: A Podmanini és aszódi báró Podmaniczky család története. II. kötet, 1510-37. Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia Budapesten, 1939.

Keöpeczi Sebestyén József: A Becse-Gergely nemzetség, az Apafi és a Bethleni gróf Bethlen család címere. A tanulmány szerepel SAS második kötet, 117-126. oldalán is. Eredetileg megjelent 1928-ban „Az Erdélyi irodalmi Szemlében”, 69-84. oldal. Kiadta a Lapkiadó Nyomdai Műintézet R.T., Cluj-Kolozsvár.

Elektronikus formában itt olvasható:

http://szemlelapszamok.adatbank.transindex.ro/szemle_lapszamok/1928_1-4/005Keopeczi%20Sebesty%C3%A9n%20Jozsef_egyretegu.pdf

A tanulmány az Arcanumon is megtalálható:

https://adt.arcanum.com/hu/view/ErdelyiIrodalmiSzemle_1928/?pg=72&layout=s&query=bethlen